

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Katolická teologická fakulta

Ústav dějin křesťanského umění

Dějiny křesťanského umění

David Michal Říha

Základní fond středověkých rukopisů

v cisterciáckém klášteře

ve Vyšším Brodě

Bakalářská práce

Vedoucí práce: PhDr. Viktor Kubík, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

Mé poděkování patří vyšebrodským cisterciáckým bratřím za ochotnou pomoc, jmenovitě otci Justinovi za dovolení, abych mohl pro tuto práci čerpat informace ve vyšebrodské klášterní knihovně a také bratru Brunovi za to, že mi ochotně se vším pomáhal a vycházel mi vstříc, když jsem cokoli potřeboval vyhledat v klášterní knihovně nebo archivu. Dále Petru Šimákovi a Mgr. Ivě Bártové za poskytnutou pomoc při korektuře textu a Mag. Patriku Chlumskému za pomoc při překladu textů.

Obsah:

Prohlášení		2
Poděkování		3
I. Úvod	1) Vymezení tématu	8
	2) Literatura a prameny k tématu	8
II. Historie kláštera a charakter vyšebrodského rukopisného fondu		
	1) Vznik kláštera	9
	2) Klášterní knihovna	10
	2.1) Rozsah a nejstarší dějiny klášterní knihovny	10
	2.2a) První knihy v klášterní knihovně	12
	2.2b) Klášter Svatého Floriána	13
	2.3) Opat Quirin Mickl	15
	2.4) Micklovi následovníci	16
	2.5) První systematický katalog knihovny	16
	2.6) Označování knih v knihovně	17
	2.7) Osudy knihovny po roce 1950	17
	3) Charakter vyšebrodského rukopisného fondu	18
III. Katalog	1) Základní fond středověkých rukopisů	19
	1.1) LIBER PSALMORUM sig. LXXXVIII	19
	1.2) MISSALE CISTERCIENSE sig. LXXV	19
	1.3) PSALTERIUM sig. XLIX	19
	1.4) LECTIIONARUM sig. XCV	20
	1.5) MISSALE PRAGENSE sig. LXXII	21
	1.6) PETRI LOMBARDI SERMONES DE TEMPORE sig. LXXVII	21
	1.7) COMMENTARIUS BIBLICUS SUPER LUCAM ET JOHANEM sig. CXXXIX	22
	1.8) MISSALE CISTERCIENSE sig. CXII	23
	1.9) MARTYROLOGIUM CISTERCIENSE sig. LXXVIII	23
	1.10) REGULA S. BENEDICTI sig. CLXI	24
	1.11) HYMNARIUM CISTERCIENSE sig. LXVII	24

1.12) PPAE GREGORII I. MAGNI MORALIA SIVE EXPOSITIO IN JOB sig. CXXXVI	25
1.13) PSALTERIUM sig. VII	25
1.14) CAEREMONIALE EPISCOPORUM sig. LXXXVII	26
1.15) ARISTOTELIS LIBRI LOGICAE sig. XCIV	26
1.16) MISSALE CISTERCIENSE sig. CXXXIV	27
1.17) PETRI COMESTORIS HISTORIA SCHOLASTICA sig. CXXXVIII	27
1.18) SIGEBERTI GEMBLACENSIS CHORINICON sig. CXLIII	27
1.19) MISSALE CISTERCIENSE sig. LVII	28
1.20) MISSALE CISTERCIENSE sig. LX	28
1.21) MISSALE CISTERCIENSE sig. LXV	29
1.22) MISSALE PRO QUADRAGESIMA sig. LXXXIII	29
1.23) PSALTERIUM sig. CIX	30
1.24) MISSALE CISTERCIENSE JOHANNIS STRAŽOVEC sig. CXXXIII	30
1.25) COMPENDIUM ORDINIS CISTERCIENSIS sig. XLII	31
1.26) MISSALE PRAGENSE sig. CXXIII	32
1.27) FRANCISCI PETRARCAE - DE VITA SOLITARIA, S. AURELII AUGUSTINI DE CIVITATE DEI sig. CXLVI	33
1.28) FRANCISCI GRATIANI DE GARRATORIBUS DECRETUM CUM APPARTUM JOHANNIS ANDREAE sig. CXXXVII	33
1.29) GALLI MINORIS MALOGRANATUM sig. CXLIV	34
1.30) BIBLIA LATINA sig. LXXIII	35
1.31) VETUS TESTAMENTUM PARS PRIMA sig. CLX	35
1.32) VITA S. HIERONYMI GERMANICE sig. 81	36
1.33) HAYMONIS HALBERSTADIENSIS - APOCALYPSIS S. JOHANNIS, S. THOMAE DE	

AQUINO - EXPOSITIO SUPER EVANGELIUM	
S. JOHANNI sig. CXLV	37
1.34) PSALTERIUM sig. XIX	37
1.35) BIBLIA LATINA sig. CVI	38
1.36) MISSALE CISTERCIENSE sig. LXXX	38
1.37) MISSALE PRO PRELATIS PONTIFICANTIBUS sig. CXLIX	38
1.38) MISSALE CISTERCIENSE sig. CXXXI	39
1.39) MISSALE CISTERCIENSE sig. LXX	39
1.40) SPECULUM HUMANAЕ SALVATIONIS sig. 97	40
1.41) VITA S. BERNARDI FRATRIS PRZYBIKONIS sig. LXXIV	40
1.42) SUMMA SACRAMENTORUM FRATRIS PRZYBIKONIS sig. 80	41
1.43) MISSALE PRAGENSE sig. 20	41
1.44) LIBER PRECATORIUS sig. XXXVII	42
1.45) PSALTERIUM CISTERCIENSE NICOLAI PAURENVEINDT sig. CLI	43
1.46) EIN RUEFF VON DEM ENGELISCHEN GRUSS sig. 8b	43
1.47) MISSALE CISTERCIENSE sig. CLII	44
1.48) MISSALE CISTERCIENSE sig. 21	44
1.49) MISSALE PRAGENSE sig. LXXVI	45
1.50) ANTIPHONARIUM CISTERCIENSE sig. CLIV	46
1.51) MISSALE PRAGENSE sig. 36	46
1.52) AUSZUG AUS DER ÖSTERREICHISCHEN LANDERSCHRONIK CHRONIK VON KÄRNTEN sig. 74	47
2) Zakládací listina kláštera	47
3) BIBLIA LATINA - gigantická bible z vyšebrodské klášterní knihovny	47
a) BIBLIA LATINA - díl první, sig. CLV	47
b) BIBLIA LATINA - díl druhý, sig. CLVI	50

c) BIBLIA LATINA - díl třetí, sig. CLVII	54
d) BIBLIA LATINA - díl čtvrtý, sig. CLVIII	60
e) BIBLIA LATINA - díl pátý, sig. CLIX	69
f) Shrnutí výsledků rozborů výzdoby Gigantické vyšebrodské bible	75
4) Rozšíření katalogu	75
1) BREVIARIUM ORD. CISTERCIENSE, sig IV	75
2) DIURNALE CISTERCIENSE, sig. XXII	76
3) FRAGMENTA AUS DEM TEXTE DER AURORA PETRI DE RIGA, sig. XCI	77
4) LIBRI V CONSIDERATIONUM S. BERNARDI AD EUGENIUM PP., sig.CXX	77
5) APPARATUS SUPER CLEMENTINIS JOANIS ANDREAE, sig. CXLVII	78
IV. Závěr	78
Archivní prameny	80
Seznam použité literatury	81
Obrazová příloha	83

I/1 Vymezení tématu

V roce 1965 se konala výstava vyšebrodských rukopisů a k této výstavě vyšel katalog pod názvem „*Iluminované rukopisy vyšebrodské*“¹. Autorem katalogu je doc. Dr. Antonín Friedl. Podle katalogu lze usoudit, že na výstavě bylo 53 rukopisů. Vyšebrodská klášterní knihovna ovšem disponuje mnohem větším počtem rukopisů. V klášterní knihovně jsou rukopisy psané na pergamenu a papíru. Je jich celkem 1838, z toho je 220 na pergamenu a 1618 na papíru. Ve své bakalářské práci se věnuji středověkým rukopisům, zvláště pak rukopisům iluminovaným. Největší pozornost jsem věnoval pětisvazkové Gigantické bibli „*BIBLIA LATINA*“ (sig. CLV – CLVIX), která pochází ze Svatofloriánského skriptoria. Z důvodu značného rozsahu rukopisného fondu vyšebrodské klášterní knihovny bylo nutné téma zúžit na rukopisy iluminované nebo bohatě kaligraficky zdobené. Jedním ze základních cílů této práce je revize zmíněného katalogu A. Friedla ve smyslu možného rozšíření jím představeného materiálu, fotografické zdokumentování iluminací a dále shromáždění a shrnutí základní literatury k vyšebrodským rukopisům.

I/2 Literatura a prameny k tématu

Stěžejní prací, ze které jsem vycházel, je katalog výstavy *Iluminované rukopisy vyšebrodské*, od Antonína Friedla. V katalogu nalezneme rukopisy, které byly vystavovány na výstavě v roce 1965 v Českých Budějovicích (1965).²

Dále jsem pracoval s katalogem prvotisků jihočeských knihoven od Mirko Riedla. Katalog zahrnuje všechny prvotisky, které byly pod správou státní vědecké knihovny v Českých Budějovicích za minulého režimu (1974).³

Ve vyšebrodské klášterní knihovně jsou také knihy ze zahraničí a část iluminovaných rukopisů vznikla v klášteře svatého Floriána v Rakousku. Abych se s tímto klášteřem seznámil, posloužila mi publikace *Stift St. Florian* od Karla Rehbergera (1996).⁴

Ke studiu tamní rukopisné produkce mi posloužila zejména *Die Buchmalerschule von St. Florian* od Gerharta Schmidta (1969).⁵

V úvodu své bakalářské práce se věnuji vyšebrodskému opatství. Tyto informace jsem čerpal ze zakládací listiny kláštera, z knihy pana profesora Jiřího Kuthana

---

¹ Antonín FRIEDL: *Iluminované rukopisy vyšebrodské*, Praha 1965.

² *Ibidem*

³ Mirko RIEDL: *Katalog prvotisků jihočeských knihoven*, České Budějovice 1974

⁴ Karl REHBERGER: *Stift St. Florian*, Linz 1996

⁵ Gerhart SCHMIDT: *Die Buchmalerschule von St. Florian*, Wien 1969

Česká architektura v době posledních Přemyslovců (1994)⁶, ze sborníku, který vyšel u příležitosti 850. výročí založení kláštera v Plasech s názvem Řád cisterciáků v českých zemích ve středověku (1994)⁷, a z publikace Cisterciácké opatství Vyšší Brod od Milana Hlinomaze (2000).⁸

Další část použité literatury není monograficky zúžena ke sledovanému tématu a pouze dílčím způsobem pracuje s částí studovaného materiálu. V neposlední řadě jde např. také o syntézu Güntera Bruchera *Gotig in Österreich* (2000)⁹ a katalogu *Gotik Schätze Oberösterreich* od Lothara Schultese a Bernharda Prokische (2002)¹⁰ a stále aktuální syntézy: např. příslušné studie od Josefa Krásky a Karla Stejskala v *Dějínách českého výtvarného umění* (1989)¹¹ nebo od Alessandra Contiho o bologneském knižním malířství (1981).¹² Další část literatury je zmiňována v příslušných kapitolách.

II/1 Vznik kláštera [obr. II/1.1]

V šumavských lesích, na hranicích s Rakouskem, při toku řeky Vltavy založil dne 1. června roku 1259 Vok I. z Rožmberka, se svolením pražského biskupa Jana III. z Dražic, klášter.¹³ Přizval mnichy cisterciáckého řádu z Wilheringu, aby tento klášter spravovali. První stavení byla dřevěná¹⁴. Po dostavbě dřevěných budov se počal budovat klášter kamenný. Jako první byla postavena kaple, kde se mniši shromažďovali k chórovým modlitbám. V naprosto těsné blízkosti kaple se začal budovat kostel. Po dokončení kostela se z kaple stala sakristie.¹⁵ V kostele nechal Vok I. z Rožmberka zřídit rodinnou hrobku, v níž spočívají těla Rožmberků od doby založení kostela až po posledního Rožmberka Petra Voka.¹⁶ Během staletí nebyl klášter nikdy zrušen. Až ve 20. století a to hned dvakrát. Poprvé za druhé světové války nacisty a podruhé v padesátých letech někdejším komunistickým režimem.

⁶ Jiří KUTHAN: *Česká architektura v době posledních Přemyslovců*, Vimperk 1994

⁷ Kateřina CHARVÁTOVÁ: *Historie – Vyšší Brod*, in *Řád Cisterciáků v českých zemích ve středověku*; Daniela HOUŠKOVÁ (ed.), Praha 1994, p. 68 – 70 a Dobroslav LÍBAL: *Architektura – Vyšší Brod*, in *tamtéž*, p. 70 – 76.

⁸ Milan HLINOMAZ: *Cisterciácké opatství Vyšší Brod, Libice nad Cidlinou* 2000

⁹ Günter BRUCHER (ed.): *Gotig in Österreich*, Wien 2000 p. 329 – 334.

¹⁰ Lothar SCHULTES / Bernharda PROKISCH (ed.): *Gotik Schätze Oberösterreich*, Linz 2002.

¹¹ Rudolf CHADRABA: *Dějiny českého výtvarného umění*, I/1, Praha 1984

¹² Alessandro CONTI: *La miniatura bolognese. Scylle e botteghe 1270 – 1340*, Bologna 1981, p. 155 – 159.

¹³ Zakládací listina má datum 1. 6. 1259, sig 2/II, klášterní archiv.

¹⁴ HLINOMAZ: (pozn. 8), p. 1.

¹⁵ Při vstupu z kostela do sakristie můžeme vidět krásně zachovaný gotický kamenný portál.

KUTHAN: (pozn. 6), p.467.

¹⁶ Na rodovou hrobku nás upozorňuje epitaf Rožmberků v presbytáři kostela. Petr Vok zemřel 6. listopadu 1611. Epitaf byl zhotoven až po Petrově smrti.

Kláster přečkal husitské války, třicetiletou válku i josefínské rušení klášterů, ovšem ve 20. století podlehl. Klášter unikl i módním dobovým přestavbám, které probíhaly například v období baroka. V období secese se uvažovalo o přestavbě do tohoto stylu.¹⁷ Byla tak upravena jedna kaple přiléhající ke křížové chodbě, pak ovšem nebyly další finanční prostředky pro realizaci přestavby. Vpodstatě je štěstí, že peníze na přestavbu nebyly, alespoň se nám klášter dochoval ve vzácně originální gotické podobě. Touto originalitou se vyšebrodský klášter může řadit mezi unikáty. Samozřejmě, že proběhly různé úpravy, byly to však spíše přístavby, ale ne přestavby. Najdeme zde například barokní konvent, který se začal stavět v roce 1670.¹⁸ Nechal jej postavit opat Jan IV. Clavay, protože stávající gotický konvent byl malý a nestačil pro velký počet mnichů. Z barokní doby pochází také dormitář - dnešní obrazárna, prelatura a letní prelatura. Ta není včleněna do jednoho celku budov, ale je samostatně stojící. Tyto budovy jsou z 18. století a nechal je vystavět opat Quirit Mickl.¹⁹

II/2 Klášterní knihovna

II/2.1 Rozsah a nejstarší dějiny klášterní knihovny

Z knihoven dochovaných na území jižních Čech je na prvotisky a rukopisy nejbohatší a nejvýznamnější vyšebrodská klášterní knihovna. Cisterciácká knihovna je svým počtem přes 70 000 svazků největší historickou knihovnou v jižních Čechách a svým významem stojí na prvním místě spolu se Schwarzenberskou knihovnou v Českém Krumlově.²⁰ Počtem a i významem prvotisků vyšebrodská knihovna Schwarzenberskou knihovnu přesahuje. Jsou doklady i o tom, že prvotisky přibývaly do knihovny také v 18. a 19. století.²¹ Byly předmětem sběratelství. Klášter měl štěstí. Klášterní knihovna přečkala i husitské války. Před Vyšším Brodem se husitské vojsko utábořilo na šest týdnů, ale klášter nedobylo.²² Oldřich z Rožmberka zaplatil včas výpalné.²³ Po polovině 15. století stál v čele kláštera opat Thomas

---

¹⁷ HLINOMAZ (pozn. 8), p. 3.

¹⁸ Za upozornění na archiválii zpřesňující tuto část barokních oprav do doby opata Jana IV. Clavay děkuji knihovníkovi Mgr. fr. Brunovi.

¹⁹ Ibidem.

²⁰ RIEDL: (pozn. 3), p. 12.

²¹ Ibidem, p. 12.

²² Ibidem, p. 12.

²³ Ibidem, p. 12.

Hachenfurter z Welsu (1463 – 1493), který podporoval sběratelství a vědu.²⁴ Ten také dal impuls ke vzniku mnoha rukopisů ve zdech kláštera (domněnka Mirko Riedla).²⁵ Jsou to rukopisy: „*Diurnale Cisterciense, sig. XVI; Diurnale Cisterciense, sig. XV; Breviarium secundum usum Ord. Cisterciensis, sig. VI; Psalterium davidicum integri, sig. IX (to se ovšem neví jistě); a Diurnale secundum usum Cisterciensem, sig. XXXII.*“²⁶ V době, kdy stál v čele kláštera tento opat, byly do klášterní knihovny získány první tištěné knihy.²⁷ Podle A. Friedla ale za osvíceného opata Tomáše Hachenfurtera ve vyšebrodském klášteře skriptorium nevzniklo.²⁸ Dalším uměnímilovným opatem byl Kryštof Knoll (1507 – 1528). „*V době, kdy stál v čele kláštera nechal pro chór opsat několik knih na pergameni*“²⁹, ovšem neví se které. Patrně se nezachovala ani jedna z těchto knih. Lze se domnívat, že to jsou poslední pergamenové knihy, které vznikly v klášteře, nebo byly pro klášter napsány. V knihovním fondu se též nachází nádherně iluminovaná čtyřdílná bible sig. 909 – 912.³⁰ Pravděpodobně ji pro klášter získal opat Kryštof Knoll. Tento opat také nechal napsat a vyzdobit velký chorální antifonář (sig. CLIV).³¹ Práce ovšem není česká. Pochází z Rakouska nebo jižního Německa (viz katalog č. 50). Je to největší (580 x 375 mm) pergamenová kniha ve Vyšším Brodě.

Poté se klášterní knihovna rozšiřovala především odkazy a koupěmi jednotlivců. „*Roku 1524 odkázal klášteru své knihy farář v Kapličkách u Vyššího Brodu Jan Hayn. Jistě mezi nimi byly i prvotisky, i když dnes tento původ nemůžeme vystopovat.*“³² „*Jan Hayn zemřel 26. března 1524, odkázal našemu klášteru všechny své knihy.*“³³ Další významný odkaz učinil vídeňský profesor dr. Jan Angerer roku 1548. „*Dr. Angerer zemřel 30. července 1548. Daroval klášteru všechny své knihy, které se*

---

²⁴ RIEDL: (pozn. 3), p. 12.

²⁵ Tato teorie odporuje tvrzení u A. Friedla, který existenci takového skriptoria nepředpokládal. RIEDL (pozn. 1) p. 12.

²⁶ Beiträge zur Geschichte der Cistercienser-Stifte . . . , Xenia Bernardina . . . , Pars tertia Wien, Alfred Hölder 1891, p. 346.

²⁷ To je domněnka Mirko Riedla – RIEDL (pozn. 3), p. 12, ale není jisté, zda se první tištěné knihy neobjevily již dříve.

²⁸ Dle ústního podání Mgr. fr. Bruna – vyšebrodského knihovníka – v klášteře skriptorium bylo. Lze to vystopovat v klášterním archivu a tím potvrdit hypotézu M. Riedla – RIEDL (pozn. 3), p. 12.

²⁹ Dominik KAINDL: Geschichte des zisterzienserstiftes Hohenfurt in Boehmen, selbstverlage 1930, p. 44.

³⁰ Inkunábule, vytištěná ve Štrasburku zhruba roku 1481 – RIEDL (pozn. 3), p. 12.

³¹ RIEDL (pozn. 3), p. 12.

³² Ibidem p. 12 ; Mirko Riedl pravděpodobně čerpal z KAINDL (pozn. 29), p. 44.

³³ Fragmenta Necrologii monasterii altovadensis adjectis seriebus abbatum, parochorumque altovadensium, nec non nobelium, fundatorum et benefactorum ibidem sepultorum, una cum cotalogo Religiosorum, dui ab ano [= anno] 1600 et ultra usaje nunc, ibidem vixerunt, et adhuc vivunt. Collecta et ordine chronologico digesta a P. S. K. A. P. [= Pater Siegfried Kühweg Altovadi Professus] MDCCCXXXV. Sig. HA116/III, kniha č. 157 (nestránkováno, seřazeno chronologicky).

nedá zjistit.³⁴ Pocházel z Rožmberka nad Vltavou. Mirko Riedl vystopoval čtyři prvotisky z Angererova majetku.³⁵ Ovšem dnes jsou ve Vyšším Brodě pouze dva tituly s tímto majetnickým vpiskem. Kniha se sig. 226 a dále pětisvazkové dílo, sig. 149 – 153, kdy majetnická vpiska je pouze v prvním dílu. Formální analýzou lze určit, že i následující čtyři díly patří k prvnímu dílu. Všech pět knih bylo za opata Mickla převázáno (pozn. autora). Jistě jich bylo mnohem více.³⁶

Opat Jan Ulrichsberger v roce 1552 koupil knihovnu vikáře pasovské katedrály Jindřicha Altendorfera.³⁷ Vikář Altendorfer si do knih zaznamenával, kdy a jak knihu získal. Nikdy neopomněl poznamenat i svou současnou funkci. Tak lze v těchto knihách sledovat jeho církevní kariéru. Díky tomu je vikářovi připisováno dvacet jedna prvotisků. Jsou to svazky s těmito signaturami: „20; 47; 62; 70; 84; 87; 88; 107; 126; 146 přív. 1; 155; 160; 164; 165; 166; 186; 211a přív. 3; 832; 835; 879; 889; 900“.³⁸

Někdy ve třicátých letech 17. století nechal opat Jiří Schroff (1631 – 1641) přenést knihy do zvláštní místnosti.³⁹ V té době se snad knihy počaly označovat majetnickým vpiskem kláštera. Opat Jiří Wendschuf (1641 – 1668) nechal všechny knihy znovu označit.⁴⁰

II/2.2a První knihy v klášterní knihovně

Nejstarší rukopisy z vyšebrodského kláštera cisterciáků pocházejí už z doby založení kláštera. Úplně první a nejstarší rukopisy můžeme stopovat do kláštera ve

---

³⁴ Fragmenta Necrologii monasterii altovadensis adjectis seriebus abbatum, parochorumque altovadensium, nec non nobelium, fundatorum et benefactorum ibidem sepultorum, una cum cotalogo Religiosorum, dui ab ano [= anno] 1600 et ultra usaje nunc, ibidem vixerunt, et adhuc vivunt. Collecta et ordine chronologico digesta a P. S. K. A. P. [= Pater Siegfried Kühweg Altovadi Professus] MDCCCXXXV. Sig. HA116/III, kniha č. 157 (nestránkováno, seřazeno chronologicky).

³⁵ RIEDL (pozn. 3), p. 12

³⁶ Ve všech klášterních záznamech ovšem žádného Jana Angerera nenalezneme. Jsou zde zmínky pouze o dr. Martinovi Angererovi. V nekrologiu dnes již ztraceném, které podle originálu z let 1479 -1548 přepsal Maximilian Millauer na straně 43 k měsíci červenci, čteme: „30. A. D. 1548. Egreg. D. Martinu Angerer, doctor et officialis Vieniensis: qui delegavit monasterio libros suos.“ (MILLAUER, Maximilian: Fragmente aus dem Nekrolog des Zistezienser – Stiftes Hohenfurt, mit anmerkungen . . . , Gottlieb Haase, Prag 1819, p. 43). Je tedy otázkou, jak se to s dr. Angererem má. Mirko Riedl uvádí Jan a v závorce Martin. V klášteře ovšem o Janovi zmínky nejsou! Pouze o Martinovi. Když se podíváme na svazky sig. 226 a 149, dočteme se, že patřily Janovi. Nechce se mi věřit, že by mniši zapisující do nekrologia udělali chybu. Nejedná se o dva různé muže? Za doby opata Mickla byly knihy převazovány. Pokud Martin Angerer udělal majetnický vpisek na desky knihy, což je možné, pak tedy nemůžeme žádného Martina vysledovat. Je pravděpodobné, že dr. Angerer měl dvě jména – dr. Martin Jan Angerer. Tím by se to mohlo vysvětlit.

³⁷ RIEDL (pozn. 3), p. 12.

³⁸ Beitrage zur Geschichte der Cistercienser-Stifte . . . (pozn. 26).

³⁹ RIEDL (pozn. 3), p. 12 a 13.

⁴⁰ Ibidem p. 13.

Wilheringu v Rakousku. Odtud přišli první cisterciáci do Vyššího Brodu a přinesli s sebou právě tyto rukopisy. Jsou to knihy bohoslužebné, ale i naučné. „Většinou patřily do archaizujícího období středoevropských skriptorií. Tyto dílny tradovaly v první polovině 13. století románský úponek s akantoidy a palmetoidy o padesát let starší.“⁴¹ V klášteře byla také pěstována laická profánní věda. O tom svědčí knihy o hvězdách, planetách a astronomii vůbec.⁴² Také zde nalezneme knihy o stavbách a cisterciácké architektuře.⁴³ První bible, které byly do kláštera získávány měly vždy dva díly – Starý a Nový zákon.⁴⁴ Tento stav se změnil až kolem roku 1300. V této době klášter neměl své skriptorium. Změnilo se to pravděpodobně až za opata Otty II. Byl to uměnímilovný člověk a obrátil se na nedaleký klášter augustiniánů-kanovníků ve Svatém Floriánu u Lince s žádostí o pomoc.⁴⁵

II/2.2b Klášter Svatého Floriána

Podle legendy byl klášter Svatého Floriána postaven už v předkarolinské době. Většího významu nabyl ovšem až roku 1071, kdy byl předán augustiniánům kanovníkům. Často byla klášterní obec chválena za duchovní ctnost. Ve 13. století byl klášter přestavěn – roku 1291 vysvěcen.⁴⁶ Klášterní kostel patřil k nejdůležitějším raně gotickým památkám Rakouska.⁴⁷ Kostel byl vyzdoben freskami a vitrážemi, jejichž autory byli řeholníci (pravděpodobně laici).⁴⁸ Ke konci 17. století byl kostel i klášter přestavěn podle návrhů Carla Antonia Carlonese.⁴⁹ To, že v kostele fresky byly, dokazují archivní zprávy.⁵⁰ V archivu také nalezneme zmínky o známém malíři skla Wolfhartovi.⁵¹ Z fondu klášterní knihovny také můžeme usoudit, že zde byla nejpozději na konci 13. století větší malířská dílna.⁵² Malíři patřící do této dílny vytvořili dnes již neexistující fresky a vitráže, ale i velké množství velmi dobře vyzdobených mešních knih, které se zachovaly do současnosti. Byly zde psány gigantické bible. Z historických souvislostí můžeme odvodit, že ve skriptoriu byly

---

⁴¹ FRIEDL (pozn. 1), p. 5.

⁴² Ibidem, p. 5.

⁴³ Ibidem, p.5; Přesné určení uvedených rukopisů bude výsledkem katalogizace, kterou v současné době provádí knihovník kláštera bratr Bruno.

⁴⁴ Ibidem, p. 6.

⁴⁵ Ibidem, p. 6.

⁴⁶ Gerhart SCHMIDT: Die Buchmalerschule von St. Florian, Wien 1961, p. 5.

⁴⁷ Ibidem p. 5.

⁴⁸ Ibidem p. 5.

⁴⁹ Ibidem p. 5.

⁵⁰ Ibidem p. 5.

⁵¹ Ibidem p. 5.

⁵² Ibidem p. 5.

psány a iluminovány knihy po dvě generace.⁵³ Nebyly jen pro vnitřní potřebu kláštera, byly také zřejmě na export nebo vznikaly na objednávku.⁵⁴ Jedním z objednavatelů byl pravděpodobně kolem roku 1300 již zmíněný opat Otto II. Objednal výše uvedenou Gigantickou vyšebrodskou bibli (CLV; CLVI; CLVII; CLVIII; CLIX). Poznáme to podle 3. svazku bible se signaturou CLVII, která má stejné umělecké provedení jako bible ve svatofloriánském klášteře.⁵⁵ „*Jejich hlavním znakem jsou podoby fantazijních zvířat a motivy trojlaločných a pětialočných rostlin*“.⁵⁶ Podle Antonína Friedla lze podobné motivy nalézt také v knihách v klášteře cisterciáček v Mariensternu v Lužici.⁵⁷ A též autor též předpokládá, že jako předlohy pro postavy sloužily sochy z Naumburgu.⁵⁸ Jejich obdobnou plastickou vlnitou tělesností A. Friedl nachází ve vyšebrodských, mariasternských i svatofloriánských iluminacích. Ani v jednom případě však tyto iluminace nevystihují podstatu objemu. Po formální stránce je tedy slohová paralelita, ne-li identita, vyšebrodských a svatofloriánských miniatur naprostá.⁵⁹ Z doby rané gotiky nejsou v rakouském Podunají žádné malby větších rozměrů.⁶⁰ Iluminované rukopisy jsou nejdůležitějším svědectvím a podávají zprávu o začátcích nového stylu. Dokládají také impulsy ze zahraničí. Po přestavbě kláštera roku 1291 vede iluminátorskou dílnu mistr vyučený nepochybně ve Francii, který v Rakousku prosazoval styl „*Mistra Honore*“.⁶¹ Tento umělec nebo jeho dílna zřejmě vytvořili i velkou část fresek v Göttweigerhofkapelle. Pod vedením tohoto mistra pracovalo skriptorium ještě roku 1320, ale to již na dílnu působily podněty z jihozápadního Německa.⁶² Jak Německo ovlivnilo svatofloriánské skriptorium, lze doložit na postavách v Bibli pro chudé (sig. III. 207 – v klášterní knihovně ve Svatém Floriánu). Podle Gerharda Schmidta krátce před rokem 1320 patrně přichází do kláštera boloňští iluminátoři, kteří v klášteře pracují následující

---

⁵³ FRIEDL (pozn. 1), p. 6 a nejnověji Gerhard SCHMIDT: Die Gotische Buchmalerei in Oberösterreich, Wien 1969, p. 341; in SCHULTES/PROKISCH (pozn. 10), p. 335.

⁵⁴ FRIEDL (pozn. 1), p. 6 a SCHMIDT (pozn. 53), 336.

⁵⁵ FRIEDL (pozn. 1), p. 6 – detailněji o rámcových vazbách k rukopisům ze Sv. Floriána viz kap. III.3. f).

⁵⁶ Ibidem p. 6.

⁵⁷ Ibidem p. 6.

⁵⁸ Ibidem p. 6.

⁵⁹ Ibidem p. 6 a 7.

⁶⁰ Ibidem p. 7 a nověji SCHMIDT (pozn. 53), p. 335 – 336.

⁶¹ SCHMIDT (pozn. 46), p. 6.

⁶² Ibidem p. 6.

desetiletí.⁶³ Proč dílna časem zanikla z klášterních podkladů nelze zjistit. Zřejmě vzrůstající ateliéry ve městech přetáhly umělce k sobě.⁶⁴

II/2.3 Opat Quirit Mickl [obr. II/2.3]

Skutečným zakladatelem dnešní klášterní knihovny je opat Quirin Mickl (1747 – 1767).⁶⁵ Opat Mickl nechal v letech 1753 – 1755 postavit pro knihovnu samostatné sály vyzdobené freskami, které provedl laický mnich Lukáš Vávra kolem roku 1777 a prostory nechal vybavit vyřezávanými skříněmi od laického mnicha Josefa Rafera z let 1755 – 1757.⁶⁶ Knihovna nepatří mezi největší knihovny vybudované v té době, ale i přesto působí dojmem velké knihovny. „*Učený opat a bibliograf věnoval nevšední péči nejen vnější výzdobě knihovny, ale i její náplni.*“⁶⁷ Měl přehled o dosavadní literatuře. Snažil se tedy opatřit do knihovny vše podstatné, ze všech vědních oborů. Opat se o knihy velmi staral. Staré knihy dával převazovat do jednotných vazeb a poškozené nechával restaurovat. Proto se také zachovaly vyšebrodské rukopisy a prvotisky v nezvykle dobrém stavu. Většina obsáhlých prvotisků je svázána do dřevěných desek, potažených bílou vepřovicí zdobenou bohatým slepotiskem se štítky na hřbetu se zlatými názvy a se sponami. Skromnější díla se vázala do lepenkových desek potažených hnědou teletinou. Zdobena byla pouze na hřbetu bohatým zlacením. Tím byla díla sice v bezvadném stavu uchována pro další generace, ale ztratila jak původní vazbu, tak jistě i četné vlastnické vpisky na přídeští a předsádkách, které do nových vazeb nebyly přeneseny. Opat Mickl jmenoval prvního řádného knihovníka roku 1762.⁶⁸ Stal se jím dr. P. Quirin Geyer z Ehrenbergu, profesor teologie ve vyšebrodském klášteře.⁶⁹ Také zastával funkci opatova sekretáře. Avšak již před Geyerem působil v klášteře knihovník Zachariáš Illgner (1712 – 1770).⁷⁰ Právě v této době byly také všechny knihy označeny dvěma úhlednými červenými razítky.⁷¹ Na prvním byl opatský znak a písmena FQMAA (Frater Quirinus Mickl Abbas Altovadensis = bratr Quirin Mickl opat vyšebrodský). Na druhém byl rokokový nápis Bibliothecae Monasterii Altovadensis (= knihovny kláštera

⁶³ SCHMIDT (pozn. 46), p. 6 a nověji SCHMIDT (pozn. 53), p. 350 -351.

⁶⁴ Ibidem (pozn. 46), p. 7.

⁶⁵ HLINOMAZ (pozn. 8), p. 20.

⁶⁶ Josef Rafer také zhotovil mnišský chór a zpovědnice v kostele – HLINOMAZ (pozn. 8), p. 7.

⁶⁷ RIEDL (pozn. 3), p. 13.

⁶⁸ Ibidem, p. 13

⁶⁹ Ibidem, p. 13

⁷⁰ Ibidem, p. 13

⁷¹ Ibidem, p. 13

vyšebrodského). Tato razítka nahradila dosavadní nejednotné označení. Knihy získané později za opata Hermanna Kurze (1767 – 1795) byly označovány opět dvěma razítky.

II/2.4 Micklovi následovníci

V budování knihovny šel opat Kurz ve stopách svého předchůdce. Prvotisky byly umístěny s ostatními tisky systematicky podle oborů. Autorský katalog sestavil historik a později profesor a rektor Karlovy university (1833) Xaver Maximilian Millauer ve svých dvaceti osmi letech roku 1812.⁷² Millauer také po několik let zastával funkci knihovníka.⁷³ Roku 1836 byla zřízena z bývalé posluchárny kleriků, která přiléhala ke knihovně, místnost pro prvotisky, rukopisy a příruční knihovnu. Tehdejší knihovník a zasloužilý archivář Siegfried Küheweg (+ 1853) se snažil prvotisky chronologicky seřadit.⁷⁴ Nedatované zařadil na konec. Vytvořil tak samostatné oddělení knihovny. Skříň tohoto oddělení má číslo 52 (pozn. autora). Pokud knihy nebyly získány přímo pro klášter, pocházejí většinou, pokud lze jejich původ dohledat, ze šumavských far, které byly obsazovány vyšebrodskými cisterciáky.⁷⁵ Pod vyšebrodský klášter spadalo 16 far. Nelze přesně vystopovat, ze které fary která kniha pochází, pokud to tam není přímo vepsáno.⁷⁶ Do klášterní knihovny se také zařadila knihovna poustevníků ve Výtoni. Klášter ve Výtoni byl založen Janem z Rožmberka roku 1385.⁷⁷ Poslední zmínka o řeholnicích je z roku 1556.⁷⁸ Od roku 1560 je opuštěn a roku 1584 trvale spravován vyšebrodským klášteřem.

II/2.5 První systematický katalog knihovny

První systematický dvoudílný katalog knihovny (sig. 819 a 820) byl vytvořen P. Antonínem Sebaldem (1731 – 1794), který byl knihovníkem od roku 1777.⁷⁹

---

⁷² RIEDL (pozn. 3), p. 13

⁷³ Ibidem p. 14

⁷⁴ Ibidem, p. 14

⁷⁵ Ibidem, p. 15.

⁷⁶ Např. : „Kniha se sig. 234 je z fary ve Střížově, nebo kniha se sig. 139a je z fary ve Svěrázu.“ Zatím nelze upřesnit celkový procentuální počet knih s takto spleťtým původem oproti ostatním. Katalog knihovny je v současnosti zpracováván knihovníkem bratrem Mgr. Brunem.

⁷⁷ KAINDL (pozn. 25), p. 41.

⁷⁸ P. VLČEK / P. SOMMER / D. FOLTÝN: Encyklopedie českých klášterů, Praha 1998, p. 607.

⁷⁹ RIEDL (pozn. 3), p. 14.

V klášterních záznamech se ovšem dovídáme, že P. Antonín Sebald se v roce 1777 stal pouze archivářem a teprve až roku 1781 se stal řádným knihovníkem.⁸⁰

II/2.6 Označování knih v knihovně

Vyšebrodský rukopisný fond byl naposledy katalogizován knihovníkem paterem Raphaelem Pavlem (1842 – 1900).⁸¹ Knihy, které mají signaturu psanou římskými číslicemi, jsou psány na pergamenu. Ve vyšebrodské klášterní knihovně je celkem 220 rukopisů psaných na pergamenu. Knihy, které mají signaturu psanou arabskými číslicemi, jsou psány na papíru. Takovýchto rukopisů je v klášterní knihovně 1618. Antonín Friedl ve svém katalogu uvedl téměř všechny nejdůležitější iluminované rukopisy, které jsou v klášterní knihovně. V jeho katalogu je jich celkem 57. Z toho je 50 psaných na pergamenu a 7 psaných na papíru.

II/2.7 Osudy knihovny po roce 1950

Roku 1950 převzala správu knihovny Státní vědecká knihovna v Českých Budějovicích.⁸² Klášterní knihovna ve Vyšším Brodě nebyla sama. Takto byly spravovány všechny klášterní knihovny tehdejšího Českobudějovického kraje. Žádná z těchto knihoven se nemohla svou velikostí a významem měřit s vyšebrodskou knihovnou. Všechny tyto knihovny měly a mají jedno společné - vznikly během staletí z praktické potřeby a neměly výhradně sběratelský charakter. Roku 1991 se vše opět vrátilo zpět na své původní místo. I nadále se klášterní knihovna rozrůstá. V současné době zastává funkci knihovníka bratr Mgr. Bruno. Bratr Bruno pokračuje v následování svých předchůdců. V současnosti pracuje na novém katalogu celé knihovny. Katalogizaci provádí dvojitým způsobem. Nejprve vytvoří lístkový katalog a poté katalog elektronický. Po dokončení katalogu se konečně dozvíme celkový počet svazků, které vyšebrodská knihovna obsahuje. Už to nebude číslo kolem 70 000 svazků, ale číslo zcela přesné.

---

⁸⁰ Ibidem p. 14.

⁸¹ FRIEDL (pozn. 1), p. 5.

⁸² RIEDL (pozn. 3), p. 15.

II/3 Charakter vyšebrodského rukopisného fondu.

Rukopisy z vyšebrodského klášterního fondu můžeme rozdělit do několika skupin podle datace, původu či stylu výzdoby. Před dokončením probíhající katalogizace lze nyní vymezit alespoň hlavní orientační skupiny rukopisů na nejkvalitnějších a nejzajímavějších případech;

První skupinou by byly nejstarší rukopisy z přelomu 12. a 13. století. Do této skupiny patří například kodex: *MISSALE PRAGENSE* sig. LXXII (kat. III/1.5) nebo *PETRI LOMBARDI SERMONES DE TEMPORE* sig. LXXVII (kat. III/1.6). Tyto kodexy nesou stopy pozdně románského stylu a zastupují importy z kláštera ve Wilheringu.

Další skupinou rukopisů by mohli být importy, z nichž mnohé ovlivňovali produkci ve střední Evropě. Např. kodex *COMMENTARIUS BIBLICUS SUPER LUCAM ET JOHANEM* sig. CXXXIX (kat. III/1.7) je příkladem francouzského importu z počátku 13. století. Podobně kodex *FRANCISCI GRATIANI DE GARRATORIBUS* *DECRETUM CUM APPARTUM JOHANNIS ANDREAE* sig. CXXXVII (kat. III/1.28) *APPARATUS SUPER CLEMENTINIS JOANIS ANDREAE* sig. CXLVII (kat. III/4.5) jsou mimořádnými díly v evropském kontextu, knižní malby italského původu. Jde tedy o luxusní import z italského skriptoria Nicola da Bologna činného v Bologni. Příkladem mladších importů z Porýnské oblasti je kodex *LIBER PRECATORIIUS* sig. XXXVII (kat. III/1.44) z 15. století.

Další skupinou jsou např. kodexy *REGULA S. BENEDICTI* sig. CLXI (kat. III/1.10) a *PSALTERIUM* sig. VII (kat. III/1.13), které dokládají cisterciáckou klášterní produkci ve 13. století. V jejich výzdobě se uplatňuje raně gotická středoevropská stylová varianta přechodného stylu v knižní malbě.

Čtvrtou skupiny reprezentují kodexy *PSALTERIUM* sig. CIX (kat. III/1.23), *MISSALE CISTERCIENSE JOHANNIS STRAŽOVEC* sig. CXXXIII (kat. III/1.24) a *MISSALE PRAGENSE* sig. CXXIII (kat. III/1.26). Jsou příkladem používání francouzské gotické kaligrafické výzdoby a jejich transformací ve střední Evropě a ukázkami přizpůsobování francouzských gotických schémat výzdoby, které ústí do rozvíjení kresebného stylu v průběhu první poloviny a kolem poloviny 14. století.

K podobnému druhu rukopisů patří i kodex *VETUS TESTAMENTUM PARS PRIMA* sig. CLX (kat. III/1.31), který je zajímavým příkladem kresebného stylu, ale upřesnění jeho datace zůstává otázkou (1350 – 82).

Pátou skupinu tvoří rukopisy, které jsou dokladem rukopisné produkce českého krásného slohu. Např. kodex GALLI MINORIS MALOGRANATUM sig. CXLIV (kat. III/1.29). Příkladem vrcholné a pozdní fáze krásného slohu jsou ve vyšebrodské knihovně kodexy MISSALE CISTERCIENSE sig. LXXX (kat. III/1.36) a MISSAL PRAGENSE sig. 20 (kat. III/1. 43).

Po dokončení katalogizace vyšebrodského fondu lze předpokládat vymezení dalších skupin rukopisů z 15. a části 16. století (viz kat. III/1.45 – 52 a kat. III/4.1-2).

III/1 Základní fond středověkých rukopisů

1) LIBER PSALMORUM [obr. III/1.1-LXXXVIII-fol.1r]

LXXXVIII

kolem poloviny 12. století - jižní Německo

pergamen - je drsný, zažloutlý až zčernalý

129 folií

225 x 155 mm

románská minuskula, zrcadlo textu 190 x 100 mm

Vazba je z doby opata Mickla, v dobrém stavu, dřevěné desky potažené bílou vepřovicí, kniha je zdobena ornamentální dekorací. Kodex má pouze ornamentální dekoraci v několika iniciálách. Těla iniciál jsou tvořena oddenky rostlin, které ve vnitřním poli přerůstají do srostlic. Dříčky jsou trubicovité. Iluminátor se je snažil zachytit plasticky.

Literatura: FRIEDL, Antonín: Hildebert a Everwin, románští malíři. Praha 1927, p. 17.

FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 17.

2) MISSALE CISTERCIENSE

LXXV

polovina 12. století

pergamen

207 folií

315 x 220 mm

středoevropská minuskula

Dřevěné desky potažené bílou vepřovicí, kodex byl za opata Mickla převázán. Misál měl 27 iluminací. Na výzdobě podle A. Friedla pracovali dva iluminátoři ve stylu, který u nás reprezentují díla Hildeberta a Everwina.

Kodex je od roku 1945 ztracen.

Literatura: FRIEDL, Antonín: Hildebert a Everwin, románští malíři. Praha 1927, p. 17-18.

FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 17-18.

3) PSALTERIUM [obr. III/1.3-LXXV-fol.1r]

XLIX

druhá polovina 12. století - Wilhering

pergamen – zažloutlý, silně opotřeбенý, někde až zčernalý

142 folií

180 x 140 mm

středoevropská románská minuskula, zrcadlo textu 140 x 95

Vazba je původní, v dobrém stavu, dřevěné desky potažené bílou, silně ztmavlou kůží.

Kodex patří ke knihám, které byly dovezeny z kláštera ve Wilheringu.⁸³ Těla iniciál tvoří pletence pásek, od nichž do vnitřních polí vyrůstají románské úponky se zavřenými lístky (pupenci) a kalichovými květinovými srostlicemi. Iluminátor používal červené, zelené a modré barvy. Kaligrafické iniciály jsou červené.

Literatura: FRIEDL, Antonín: Hildebert a Everwin, románští malíři. Praha 1927.

FRIEDL, Antonín: Moravská knižní malba XI. – XVI. Stol. Brno 1955. str. 16, č.9.

FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 18-19.

4) LECTIONARUM [obr. III/1.4-XCV-fol.1r]

XCV

polovina 12. století - Wilhering

pergamen – bílý

104 folií

240 x 160 mm

románská minuskula, zrcadlo textu 190 x 135

Vazba je z doby opata Mickla, stav velmi dobrý, dřevěné desky potažené bílou vepřovicí. „Kodex má jen jednu iniciálu komponovanou z románského

---

⁸³ viz. seznam knih donesených z mateřského kláštera ve Wilheringu. Kodex sig. LXXVII folio 130 recto

*úponku, vyústujícího v akanty a pupeny.*⁸⁴ Je to iniciála H. Tato kniha také patří ke knihám donesených z Wilheringu při zakládání kláštera vyšebrodského⁸⁵ a ukazuje kresebně zjednodušenou a barevně oprostěnou variantu stylu kat. III/1.3.

Literatura: FRIEDL, Antonín: Hildebert a Everwin, románští malíři. Praha 1927.

FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 19.

5) MISSALE PRAGENSE [obr. III/1.5-LXXII-fol.55v]

LXXII

přelom 12. a 13. století – střední Evropa, česká officia psána v Čechách
pergamen – bílý, někde na okrajích zašpiněný

260 folií

280 x 205 mm

v první části je písmo románská minuskula a ve druhé části románská minuskula s gotizujícími prvky, zrcadlo textu 210 x 140 mm

Vazba je z doby opata Mickla, ve velmi dobrém stavu, dřevěné desky potažené bílou vepřovicí s tlačeným ornamentem. Výzdobou jsou jen kaligrafické iniciály. Těla iniciál většinou využívají stylizovaně trubcovité tvary, přepásané prstenci, z nichž do vnitřních polí expandují akantové rozviliny laločnatých tvarů se zavřenými pupenci. Objevují se i románské iniciály s rozštěpenými dřívky, mezi nimiž prorůstají akantové rozviliny obtáčející tělo iniciály. Misál vznikl pravděpodobně v Čechách, ale i v cizině. Lze tak usoudit podle rozdílného rukopisu (asi dvou písarů) a podle officí českých patronů.

Literatura: FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 19-20.

6) PETRI LOMBARDI SERMONES DE TEMPORE [obr. III/1.6-LXXVII-fol.1r]

LXXVII

těsný počátek 13. století - Wilhering

pergamen – bílý

130 folií

285 x 195 mm

románská minuskula, zrcadlo textu 205 x 135 mm

---

⁸⁴ FRIEDL (pozn. 1), p. 19

⁸⁵ viz. seznam knih donesených z mateřského kláštera ve Wilheringu. Kodex sig. LXXVII folio 130 rektó

Vazba je z doby opata Mickla ve velmi dobrém stavu, dřevěné desky potažené bílou vepřovicí s tlačeným ornamentem. Tato kniha obsahuje, krom jiného, seznam knih, které byly s největší pravděpodobností přinesené z kláštera ve Wilheringu při založení vyšebrodského kláštera (folio 130 rekto) .⁸⁶ Jedinou výzdobou je iniciála A na foliu 1r, která je vytvořena ve stylu kat. III.5. Pro mladší dataci svědčí drobné motivy ve vnějších polích iniciál, stylizované laločnaté trojlístky a liliové květinové srostlice v rozvilinách vnitřních polí iniciál, ale i desenová výzdoba a pokročilá expanze stvolů do bordur.⁸⁷

Literatura: FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 20-21.

**7) COMMENTARIUS BIBLICUS SUPER LUCAM ET JOHANEM [obr. III/1.7
CXXXIX-fol.1v; obr. III/1.7-CXXXIX-fol.1r; obr. III/1.7-
CXXXIX-fol.2r-d; obr. III/1.7-CXXXIX-fol.2r]**

CXXXIX

těsný počátek 13. století - Francie

pergamen - bílý nehlazený

179 folií

340 x 235 mm

francouzská minuskula, zrcadlo textu 215 x 150 mm

Vazba je zcela nová z roku 1970 – restaurováno v Hodoníně, vedoucí ateliéru Ladislav Kolařík⁸⁸. Dřevěné desky potažené hnědou kůží s tlačeným ornamentem. Výzdoba kodexu je převážně kaligrafická, kromě třech malovaných iniciál (folio 1r, 1v, 2r). Těla iniciál kombinují stylizované zoomorfní motivy monster, listoví, prstence a laločnaté motivy akantu, přičemž kaudy expandují do bordur. Ve zlacených vnitřních polích se uplatňují symetrické stylizované rozviliny s laločnatými polopalmetami a květinovými srostlicemi. Těla iniciál z části expandují přes rám vnějšího pole, který je rozložen i pod kaudou. Barevná škála zahrnuje kontrastní skladbu dvou základních tónů, temně modré a cihlově červené, zlaté a chladně zelené. Jsou použity všechny ornamentální prvky, které se v té době používaly ve Francii.⁸⁹ Iluminátor měl k dispozici drahé materiály

---

⁸⁶ viz. seznam knih donesených z mateřského kláštera ve Wilheringu. Kodex sig. LXXVII folio 130 rekto – seznam knih viz FRIEDL (pozn. 1), p. 20-21.

⁸⁷ Podle ústního podání školitele.

⁸⁸ Restaurátorský ateliér, vedoucí Ladislav Kolařík. Každý kodex, který byl restaurován v tomto ateliéru, je označen štítkem.

⁸⁹ ČERNÝ Pavel: Du bon du coeur : poklady francouzského středověkého umění v českých a moravských sbírkách, Olomouc 2006, p.7

jako plátkové zlato či lapis lazuli, ze kterého se dělala modrá barva. Kodex byl do kláštera přivezen z Francie. Podle A. Friedla zřejmě při nějaké cestě ke generální kapitule do Citeaux.

Literatura: FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 22.

8) MISSALE CISTERCIENSE

CXII

polovina 13. století

pergamen

171 folií

západoevropská romanizující minuskula

Dřevěné desky potažené bílou kůží, kodex byl za opata Mickla převázán.

Kánonový obraz měl trojosé schéma.

- kodex je od roku 1936 ztracen

Literatura: FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965.

9) MARTYROLOGIUM CISTERCIENSE [obr. III/1.9-LXXXVIII-fol.1r]

LXXXVIII

první polovina 13. století – alpská oblast

pergamen je mírně zažloutlý, v pravém dolním rohu více špinavý od otáčení stránek

109 folií

265 x 200 mm

přechodná románsko – gotická středoevropská minuskula, zrcadlo textu 210 x 150 mm,

Vazba je novější ve velmi dobrém stavu, dřevěné desky potažené bílou vepřovicí s tlačeným ornamentem. Kaligrafickou výzdobu tvoří majuskulní litery zdobené převážně jednoduchými stylizovanými pásovými laloky s přisazenými bičíky. Jediná malovaná iniciála C na foliu 1r je sestavena z prostého dřívku s náznakem trubicovitě rozšířených okrajů. Dřík je přepásán prstencem. Vnitřní pole iniciály vyplňuje dvojice rozvilinových esovitě prohnutých a do sebe zapletených stvolů, z nichž vyrůstají výhonky zkrácených laločnatých polopalmet a akantů. Vnější pole je orámováno kazetovým rámem. Barevná škála harmonicky kombinuje cihlově červenou, temně modrou a zelenou barvu.

Literatura: FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 22-23.

10) REGULA S. BENEDICTI [obr. III/1.10-CLXI-fol.1r]

CLXI

první polovina 13. století – alpská oblast

pergamen - dosti zašpiněný od častého používání

38 folií (jedno folio je papírové - opis asi ze 17. století) některá folia chybí

280 x 210 mm

středorománská minuskula, zrcadlo textu 205 x 155 mm

Vazba je nová - kodex byl v roce 1967 restaurován v hodonínském ateliéru⁹⁰.

Kniha byla psána již pro cisterciácký klášter. Lze tak usoudit podle dvou řeholníků, kteří jsou oblečeni v šedavé roucho, které nosili cisterciáci.⁹¹ Systém výzdoby odpovídá kat. III/9 s tím rozdílem, že základní repertoár ornamentálních motivů byl rozšířen o nálevkovité květinové srostlice, o širší škálu barevných tónů a již zmíněný figurální motiv dvojice sedících cisterciáků – písaře u pulpitu a jeho pomocníka. Na temně modrém pozadí se objevuje tmavě a světle zelená, cihlově červená a okrová barva. Vnější pole iniciály je kazetově orámováno.

Literatura: FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 23.

11) HYMNARIUM CISTERCIENSE [obr. III/1.11-LXVII-fol.1r]

LXVII

druhá polovina 13. století – střední Evropa

pergamen - mírně zažloutlý, dolní okraje špinavější, dolní pravý roh více.

83 folií

250 x 170 mm

středoevropská gotizující minuskula, zrcadlo textu 190 x 135 mm

Vazba je nová, kodex byl roku 1971 restaurován⁹², dřevěné desky potažené hnědou kůží (nové). Výzdoba je omezena na první iniciálu E – na velni zběžně načrtnuté tvary iniciály je použita pouze červená barva, doplněná ve vnitřním poli zeleno modrou plochou, do níž z těla iniciály vyrůstají stylizované a velmi zjednodušené rozviliny s laločnatými polopalmetami. Kvalita výzdoby je velmi nízká.

⁹⁰ Restaurátorský ateliér, vedoucí Ladislav Kolařík.

⁹¹ FRIEDL (pozn. 1), p. 23

⁹² Restaurátorský ateliér, vedoucí Ladislav Kolařík

Literatura: FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 23.

12) PPAE GREGORII I. MAGNI MORALIA SIVE EXPOSITIO IN JOB

[obr. III/1.12-CXXXVI-fol.6v]

CXXXVI

druhá polovina 13. století

pergamen - bílý, při spodním okraji zčásti zašpiněný

213 folií

350 x 255 mm

gotizující minuskula, zrcadlo textu 265 x 175 mm

Vazba je ve velmi dobrém stavu, kodex byl za opata Mickla převázán, dřevěné desky potažené bílou vepřovicí s tlačeným ornamentem. Barevné složení odpovídá románské době – červená, zelená, okrová a podklad je tmavý modrý lazurit. Iniciály kreslené perem mají základ v motivu laločnaté palmety. Typem odpovídají iniciálám malovaným. V malovaných iniciálách se uplatňují rozvilinové stvolky s rozetami a zavíjenými lístky. Podle A. Friedla je výzdoba dílem dvou mistrů - malíře a kreslíře.

Literatura: FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 24.

13) PSALTERIUM [obr. III/1.13-VII-fol.1r]

VII

13. století – alpská nebo jihoněmecká oblast

pergamen - mírně zažloutlý

205 folií

150 x 115 mm

středoevropská minuskula, zrcadlo textu 100 x 75 mm

Vazba je z 15. století a je ve velmi dobrém stavu, dřevěné desky potažené hnědou kůží s tlačeným ornamentem. Kodex byl napsán pro dominikány – je možné tak usoudit podle kalendáře (kalendář je na foliu 2 – 7). Až cisterciáky byly dopsány commemorative. Kodex podle A. Friedla vznikl v alpské či jihoněmecké oblasti. Těla iniciál tvoří modré stylizované stvolky, které kontinuálně přerůstají do vnitřních polí rozvilinami, od nichž vyrůstá plošné listoví, kombinující laločnaté polopalmety, zavínuté výhonky a mírně zaostřené trojlisty. Vnitřní pole iniciál jsou zlacena, vnější temně zelená nebo růžová a rámy vnějších polí tvoří růžové listy

nebo prostá černá obrysová linka. Ornamentální repertoár dokládá značnou míru stylizace a zjednodušování francouzských vzorů z počátku 13. století (viz. např. kat. III/1.7). I tato kniha byla donesena z kláštera ve Wilheringu při založení Vyššího Brodu.⁹³

Literatura: FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 24-25.

14) CAEREMONIALE EPISCOPORUM [obr. III/1.14-LXXXVII-fol.34v a 35r]

LXXXVII

13. století – salzbursko-řezenský původ

pergamen – bílý, mírně zašlý, středoevropský, tuhý (použití do folia 114),

pergamen italský je bílý, jednostranně hlazený (použitý od folia 115)

124 folií (folio 1 – 3 psal pisař středoevropský, folio 4 – 124 psal Ital nebo středoevropan píšící italským písmem)

225 x 170 mm

gotizující minuskula, zrcadlo textu 160 x 105 mm

Vazba je ve velmi dobrém stavu. Kodex byl za opata Mickla převázán. Dřevěné desky potažené bílou vepřovicí s tlačeným ornamentem. Kodex s největší pravděpodobností vznikl za Alpami, kde byl také užíván zřejmě v klášteře benediktinů v Salzburgu nebo v klášteře svatého Emmerama v Řezně.⁹⁴ Můžeme tak usuzovat podle zápisů v kodexu (folio 108: formule k řeholnímu slibu). Kodex je zdoben kaligrafickými vegetabilními a zoomorfními motivy.⁹⁵

Literatura: FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 25.

15) ARISTOTELIS LIBRI LOGICAE

XCIV

13. století

pergamen

236 folií

- kodex je od roku 1936 ztracen, byl vyzdoben ornamentálními iniciálami a větším počtem miniatur.

Literatura: FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 25.

⁹³ viz. seznam knih donesených z mateřského kláštera ve Wilheringu. Kodex sig. LXXXVII folio 130 recto

⁹⁴ FRIEDL (pozn. 1), p. 25.

⁹⁵ Ibidem p. 25. S největší pravděpodobností kodex chybí mnohem déle, protože nebyl popsán ani v katalogu patera Raphael Pavla.

16) MISSALE CISTERCIENSE

CXXXIV

13. století – alpská oblast

pergamen

173 folií

350 x 250 mm

Gotická vazba, dřevěné desky potažené bílou vepřovicí. Misál měl kánonový obraz podle trojosého schématu.

- kodex je od roku 1945 ztracen.

Literatura: FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, 26.

17) PETRI COMESTORIS HISTORIA SCHOLASTICA

CXXXVIII

první čtvrtina 14. století

pergamen

346 folií

340 x 245 mm

gotická minuskula

- Antonín Friedl tento kodex ve svém katalogu uvádí. Já jsem ho již v knihovně kláštera nenalez. Je možné, že se ztratil v době, kdy klášterní knihovnu spravovala Jihočeská knihovna. Jisté je, že roku 1965 v knihovně ještě byl. Výzdoba odpovídala gotické a stylově přechodné době. Prvky miniatur byly francouzské, textové sloupce byly svírány v lištách. Iniciály byly zdobeny monstry, dračími těly a palmetami.

Literatura: FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 33

18) SIGEBERTI GEMBLACENSIS CHORINICON

CXLIII

první čtvrtina 14. století

pergamen

363 folií

340 x 235 mm

středoevropská minuskule

Dřevěné desky potažené bílou vepřovicí. Vazba ze 17 století – na deskách je rok 1651. Kodex měl 8 malovaných iniciál.

- kodex je od konce II. světové války ztracen. Kodex měl pouze jednu kaligrafickou iniciálu a dekorativní lišty.

Literatura: SCHMIDT, Gerhard: Die Malrschule von St. Florian. Gratz 1962, p. 13-14.

FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 34-35.

19) MISSALE CISTERCIENSE [obr. III/1.19-LVII-fol.89v]

LVII

první polovina 14. století

pergamen - mírně zažloutlý

165 folií

225 x 150 mm

gotická minuskule, zrcadlo textu 155 x 115 mm

Vazba je nová, kodex byl roku 1970 zrestaurován⁹⁶, dřevěné desky potažené hnědou kůží s tlačeným ornamentem (pravděpodobně renesanční⁹⁷). Výzdoba kodexu je omezena na jedinou iniciálu (folio 1 verso), která je kreslena ve filigránu s motivem gotických trojlistů a laločnatých polopalmet. V záhlaví odstavců liturgických textů byly nakresleny drobné iniciály s maskami a akantoidy.

Literatura: FRIEDL, Antonín: Malíři královny Alžběty. Praha 1930.

KVĚT, Jan: Iluminované rukopisy královny Rejčky. Praha 1931.

SCHMIDT, Gerhard: Die Malrschule von St. Florian. Gratz 1962.

FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 35.

20) MISSALE CISTERCIENSE [obr. III/1.20-LX-fol.1r]

LX

první polovina 14. století - Čechy

pergamen 111 folií, papír 55 folií

166 folií

190 x 140 mm,

gotická minuskula, zrcadlo textu 135 x 100 mm

---

⁹⁶ Restaurátorský ateliér, vedoucí Ladislav Kolařík.

⁹⁷ Poznámka autora, desky jsou jen opravované.

Vazba mírně poškozená, dřevěné desky potažené hnědou kůží s tlačeným ornamentem (pravděpodobně původní, renesanční⁹⁸). Výzdobou jsou vesměs kreslené filigránové iniciály s převládající červenou, modrou a občas zlatou barvou, přičemž kaligrafická výzdoba expanduje do bordur bohatými bičíky. podle A. Friedla se jedná se o českou práci.

Literatura: FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 36.

21) MISSALE CISTERCIENSE [obr. III/1.21-LXV-fol.147r]

LXV

první polovina 14. století - Čechy

pergamen - mírně zažloutlý

258 folií

170 x 130 mm

gotická minuskula, zrcadlo textu 115 x 95 mm

Vazba je ve velmi dobrém stavu, misál mohl být za opata Mickla převázán. Dřevěné desky potažené bílou vepřovicí (dnes opotřebované a zašlé). Výzdobou jsou drobné písařské iniciály – červené nebo modré, kánonový obraz je malý a vkreslený do iniciály T (167 rekto). Na předsádce je kousek zprávy z roku 1333 o jakémisi přírodním úkazu.

Literatura: FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 36.

22) MISSALE PRO QUADRAGESIMA [obr. III/1.22-LXXXIII-fol.85v; obr. III/1.22-LXXXIII-fol.15v; obr. III/1.22-LXXXIII-fol.11v]

LXXXIII

první polovina 14. století - Čechy

pergamen - lehce zažloutlý

117 folií

240 x 170 mm

gotická minuskula, zrcadlo textu 160 x 105 mm,

dřevěné desky potažené hnědou vepřovicí, opotřebované. Vazba je původní a je v dobrém stavu. Misál zdobí jedna barevná iniciála D (folio 85v) a dále větší množství masek, jak v kaligrafických iniciálách tak v bordurách. Podle sdělení školitele jsou kaligrafické iniciály typické pro české prostředí kolem a po polovině 14. století. Dřík malované iniciály na foliu 85 verso se trubicovitě rozevívá, z jeho

---

⁹⁸ Pozn. autor

levých rohů expandují červené oddenky přes vnější pole iniciály do bordur a jsou ukončeny červenými zaostřenými trojlisty a pupenci. Na dříku je hnědý trojlistý akant, který se na svých koncích zužuje a v oblé části iniciály vyúsťuje v trojlist, který je ve svých vrcholech zaostřený. Vnitřní pole iniciály je chladně modré. Zdobí jej zlatý, esovitě prohnutý, propletený stvol zakončený zaostřeným trojlisty. Vnější pole iniciály je světle zelené s černými trojtečkami. Orámování je hnědé. Illuminátor využil cihlové červeně, světle zelené, hnědé, modré a zlaté barvy. Text je podle A. Friedla psán na odpadový pergamen.

Literatura: FRIEDL, Antonín: Malíři královny Alžběty. Praha 1930.

KVĚT, Jan: Illuminované rukopisy královny Rejčky. Praha 1931.

FRIEDL, Antonín: Illuminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 36-37.

23) PSALTERIUM [obr. III/1.23-CIX-fol.1r]

CIX

první polovina 14. století - Čechy

pergamen – zažloutlý

143 folií

190 x 130 mm

gotická minuskula, zrcadlo textu 120 x 85 mm

dřevěné desky potažené jelenicí

Vazba je zcela nová, kodex byl roku 1971 restaurován⁹⁹. Jediná kaligrafická iniciála B (folio 1 verso). Tělo iniciály je temně modré. Dřík se na koncích rozevívá a z jeho levých rohů vybíhají do bordur oddenky zakončené trojicí zaostřených trojlistů. Tělo iniciály zdobí čtyři draci – dva na dříku a po jednom v oblých částech iniciály. Vnitřní i vnější pole zdobí červený filigrán, který překračuje vnější pole a expanduje do bordur. Barvy jsou: temně modrá a cihlově červená. Žaltář byl psán pro český cisterciácký klášter. Dokládají to litanie, v nichž se vzývají svatí Václav, Vojtěch a Bernard.

Literatura: FRIEDL, Antonín: Illuminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 37-38.

24) MISSALE CISTERCIENSE JOHANNIS STRAŽOVEC [obr. III/1.24-CXXXIII-fol.1r]

CXXXIII

---

⁹⁹ Restaurátorský ateliér, vedoucí Ladislav Kolařík.

před polovinou 14. století- Čechy

pergamen – zažloutlý

214 folií

350 x 255 mm

gotická minuskula

Dřevěné desky, potažené na modro obarvenou jelenicí s rýsovanými kosočtverečky, jsou ve špatném stavu. Vazba je také ve velmi špatném stavu. Dekorace je ornamentální filigránová podle francouzských předloh, obdobného druhu, jaké dovezl do Čech Jan IV. z Dražic.¹⁰⁰ Kánonový list se ztratil za okupace v letech 1939 – 1945. Kodex by zasloužil zrestaurovat! Dekorace je omezena na jednu kreslenou iniciálu A (folio 1verso). Levý dřík iniciály je cihlově červený a modrý. Hranice mezi barvami tvoří drak, z jehož tlamy vychází oddenky, které jsou zakončené srdčitými listy. Kauda expanduje do bordury. Pravý dřík je na koncích mírně rozšířen. Je rovněž červeno modrý. Bílá linka dělící barvy je odvozená od laločnaté palmety. Z této linky vyrůstají do barevných polí menší bílé polopalmety. Příčné horní břevno je tvořeno slabou červeno modrou linkou, spodní příčné břevno je rovněž červeno modré. Je rozdělené linkou, z níž vyrůstají laločnaté polopalmety. Ve vnitřním poli iniciály jsou dva modré medailony s bílými draky. Medailony obklopuje filigrán a vyplňuje tak celé vnitřní pole. Z těla iniciály vyrůstají do vnějšího pole oddenky ukončené červenými pětilistými květy, modrými a červenými trojlisty. Kniha byla hotova před rokem 1350, protože na spodním okraji prvního folia je poznámka s datací do roku 1350.

Literatura: FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 38.

25) COMPENDIUM ORDINIS CISTERCIENSIS [obr. III/1.25-XLII-fol.1r]

XLII

první polovina 14. století - Čechy

pergamen – zažloutlý

44 folií

175 x 125 mm

gotická minuskula, zrcadlo textu 145 x 105 mm

---

¹⁰⁰ KRÁSA, Josef: Dějiny českého výtvarného umění, Praha 1984.

dřevěné desky potažené na růžovo obarvenou kůží, opotřebované a odřené, původní

Vazba je původní v horším stavu. Kodex je řádovou příručkou. Nebyl nějak výjimečně zdoben – má pouze jednu kaligrafickou iniciálu P. Tělo iniciály je modré, vnitřní i vnější pole je červené. Stylově výzdoba souvisí s postupy popsány v kat. III/1.23 a zřejmě na III/1.24.

Literatura: FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 38-39.

26) MISSALE PRAGENSE [obr. III/1.26-CXXIII-fol.67]

CXXIII

polovina 14. století - Čechy

pergamen - zažloutlý (některé strany více, jiné méně) gotická minuskula

240 folií

180 x 125 mm

gotická minuskula, zrcadlo textu 125 x 95 mm

dřevěné desky potažené bílou vepřovicí s tlačeným ornamentem

Vazba je z doby opata Mickla, je v dobrém stavu. Kodex je složen z několika písařských částí. Různé tvary a styly písma můžeme dle Antonína Friedla vyložit střídáním různých textů, modliteb a antifon a také třemi písaři. Ve výzdobě převládají kresebné iniciály. V misálu nalezneme jedinou malovanou iniciálu. Je to iniciála T na foliu 67v. Iniciála je na počátku kánonu. Tělo iniciály je tvořeno růžovo zeleným křížem (strom života – schéma Y), na němž je ukřižovaný Kristus. Z rohů kříže vyrůstají růžovo zelené přetáčené polopalmety. Typ Kristova těla a kříže podle A. Friedla odpovídá francouzským vzorům, kdy je zdůrazněna tíže těla spojena s esovitou gotickou křivkou. Kristus má na sobě bederní roušku, na které jsou ostré mísovité a kaskádovité záhyby. Pod křížem klečí dva mniši. Na levé straně mnich v bílém oděvu s tonzurou zachytává do kalichu krev, která prýští z Kristova boku. Na pravé straně mnich klečí a vzhlíží ke Kristu. Pozadí je zlaté. Vnější pole iniciály je červeno modře orámované. Vnitřní část rámu je modrá, vnější je červená. Barevná škála je vyvážená. Nejsou tu kontrastní barvy. Zlatá, cihlově červená, temně modrá, bílá, černá, zelená, růžová.

Literatura: FRIEDL, Antonín: Malíři královny Alžběty. Praha 1930.

KVĚT, Jan: Iluminované rukopisy královny Rejčky. Praha 1931.

FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 39-40.

27) FRANCISCI PETRARCAE - DE VITA SOLITARIA S. AURELII AUGUSTINI DE CIVITATE DEI [obr. III/1.27-CXLVI-fol.17r]

CXLVI

po polovině 14. století - Čechy

pergamen - bílý, jemný

373 folií

415 x 295 mm

středoevropská minuskula, zrcadlo textu 280 x 180 mm

dřevěné desky potažené bílou kůží, mírně opotřebované

Vazba je z doby opata Mickla, je ve velmi dobrém stavu. Výzdoba kodexu je ornamentální filigránová a velmi zběžně provedená. Iluminátor používal červenou a modrou barvu.

Literatura: FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 43-44.

28) FRANCISCI GRATIANI DE GARRATORIBUS DECRETUM CUM APPARTUM JOHANNIS ANDREAE [obr. III/1.28-CXXXVII-fol.248v]

CXXXVII

polovina 14. století - Nicolo da Bologna (dílna)

pergamen – bílý, italský, lehce (opravdu lehce) zažloutlý

322 folií

455 x 285 mm

hrotitá minuskula, zrcadlo textu 400 x 250 mm

vazba z 18. století z doby opata Mickla, dřevěné desky potažené bílou vepřovicí s tlačenou ornamentikou

Vyšebrodský právní kodex se shoduje svou grafickou úpravou s jinými kodexy Gratiana, uloženými na mnoha místech střední i západní Evropy. Texty kaus, tedy právních případů, jsou psány podle osy ve dvou sloupcích uprostřed fóliového zrcadla. Na všech okrajích folií jsou psány glosy s komentáři. Texty byly napsány tak, aby v záhlaví každé kausy mohla být iluminace líčící případ, ke kterému se vztahuje daný zákon. Tento systém byl vypěstován v Bologni, ve městě, kde sídlila universita, jejíž právnická fakulta ve 14. století měla světový ohlas a byla centrem studií práv. Studium zde bylo zaměřeno především na církevní právo. Každá instituce, ať kapitula, klášter či město potřebovali k organizaci a vedení veřejného i soukromého života sborník právních norem.

V Bologni během 14. století vznikly písařské a iluminátorské dílny, jež během 14. století produkovaly kodexy Gratiana - svodu církevního práva. Vyšebrodský exemplář je jedním z nich. Jeho malířská výzdoba je dokonalá a vyplývá z tradice dílny, kterou založil Nicola da Bologna. Dosud známé exempláře vyšlé z této dílny jsou slohově jednotné. Všechny iniciály jsou malovány na zlatém podkladu. Iluminátor nejvíce využíval barvy: růžovou, světle modrou, šedivou, žlutou, temně modrou, červenou a zelenou. Svou kvalitou provedení se vyšebrodský kodex řadí mezi vynikající díla bolognské školy.

Literatura: HERMANN, Julius Hermann: Die italienischen Handschriften des Ducento und Trecento. Bd. 2. Leipzig 1929.

TIETZE, Hans: Die illuminierte Handschriften in Salzburg. Leipzig 1905

HERMANN, Julius Hermann: Zur Geschichte der Miniaturmalerei am Hofe der Este. Jahrbuch der Kunsthistorische Sammlungen, Band XXI.

THIEME-BECKER Künstler-Lexikon. XXV – zde jsou další Nikolova díla.

FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 40-43.

CONTI, Alessandro: La miniatura bolognese. Scylle e botteghe 1270 – 1340, Bologna 1981, p. 89 a 95.

29) GALLI MINORIS MALOGRANATUM [obr. III/1.29-CXLIV-fol.159v; obr. III/1.29-CXLIV-fol.159v-d; obr. III/1.29-CXLIV-fol.159r; obr. III/1.29-CXLIV-fol.159r-d; obr. III/1.29-CXLIV-fol.61v; obr. III/1.29-CXLIV-fol.61v-d]

CXLIV

konec 14. století

pergamen - drsný, víceméně zažloutlý

281 folií

380 x 255 mm

gotická minuskule, zrcadlo textu 265 x 165 mm

desky dřevěné potažené bílou vepřovicí s tlačeným ornamentem

Vazba je z doby opata Mickla, je v dobrém stavu. Tento kodex traktátu připisovaného Petru Žitavskému byl vyzdoben v neznámém skriptoriu. Těla iniciál jsou orámována lištami, které svírají akantové listový ve výplních těl iniciál v podobě palmet a polopalmet „českého typu akantu“ a konstrukce těl iniciál vychází z tradic Liber viaticu Jana ze Středy.¹⁰¹ Vnitřní pole iniciál vyplňují

---

¹⁰¹ Označení českého typu akantu a obecných typologických východisek pro konstrukci iniciál podle ústního sdělení školitele.

Liber Viaticus – Brodský, Pavel: Katalog iluminovaných rukopisů knihovny Národního musea v Praze, Praha 2000.

figurální výjevy, pozadí tvoří tapeta. Figury působí neživě, drapérie kopíruje tělo, všechny tváře mají stejný výraz. Vnější pole iniciál jsou barevná (červená nebo modrá), jsou překrývána těly iniciál přesahujícími do prostoru vně rámu vnějších polí. Z rohů kaud nebo rámu vnějších polí expandují do bordur rozvilinové vegetabilní motivy sestavované ze spirálovitě stáčených listů s přetáčenými okraji a do rozeklaných okrajů listoví jsou zasunovány zlaté bobule podobně jako v iluminacích Václava IV.¹⁰² Iluminátor nejčastěji využíval temnou červeň, cihlovou červeň, chladnou modrou, žlutou, zlatou a zelenou barvu. Upřesnění dílenského původu a datace bude předmětem dalšího studia v souvislosti s českým knižním malířstvím krásného slohu.

Literatura: PODLAHA, Antonín: Bohovědný slovník. IV. Praha 1930.

FRIEDL, Antonín, Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 44.

30) BIBLIA LATINA [obr. III/1.30-LXXIII-fol.1r]

LXXIII

konec 14. století - Čechy

pergamen – bílý

446 folií

310 x 210 mm

gotická minuskule, zrcadlo textu 230 x 135 mm

dřevěné desky potažené bílou vepřovicí s tlačným ornamentem

Vazba je z doby opata Mickla, je v dobrém stavu. Výzdoba kodexu je omezena na dvě folia – 1r a 2r. Podle ústního sdělení školitele výzdoba souvisí s italizujícími vzory z doby před polovinou a po polovině 14. století, jaké u nás reprezentují Bible z Kapitulní knihovny sv. Víta, sig. KK A 135-1 a Bologneského brevíře ze Státní knihovny ČR, sig. VII F26A.

Literatura: FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 44-45.

31) VETUS TESTAMENTUM PARS PRIMA [obr. III/1.31-CLX-fol.81v]

CLX

Polovina 14. století (1382?) - Čechy

pergamen - mírně zažloutlý

207 folií

---

¹⁰² KRÁSA, Josef: Rukopisy Václava IV. Praha 1971.

475 x 360 mm

gotická minuskule, zrcadlo textu 360 x 265 mm

dřevěné desky potažené hnědou jelenicí

Vazba zcela nová – kodex byl roku 1969 restaurován¹⁰³. Kodex vznikl s největší pravděpodobností v českém skriptoriu. Iluminátor kreslil perem a pak koloroval. Byl dobrý ve vegetabilním dekoru, figury působí aditivně, někdy jsou deformované.¹⁰⁴ Těla iniciál jsou převážně z modré a červené barvy a jsou konstruována podle schémat kaligrafických iniciál, tedy s dvoubarevným střídáním jednotlivých ploch. Vnitřní pole iniciály vyplňuje vždy figura. Figurální kánon vychází z kresebného stylu první poloviny 14. století a doby kolem poloviny 14. století, jehož vrcholné příklady v české knižní malbě reprezentuje například Liber Depictus.¹⁰⁵ K vnějším stranám těl iniciál přiléhá filigrán, jeho bičíky vybíhají hluboko do bordur. Iluminátor využíval hojně cihlově červené, temně modré, světle zelené a žluté barvy. Na posledním foliu je připsáno „Explicit osee propheta anno 82“. Podle Antonína Friedla nelze tento text vyložit jinak než datací do roku 1382, tedy roku dokončení kodexu. Detailní upřesnění dílenského původu a datace bude předmětem dalšího studia.

Literatura: FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 45-46.

32) VITA S. HIERONYMI GERMANICE [obr. III/1.32-81-fol.40v]

81

1392 (folio 138 rektó) - Čechy

papír ruční - zašlý

139 folií

210 x 140 mm

gotická minuskula, zrcadlo textu 155 x 95 mm

dřevěné desky potažené bílou vepřovicí s tlačeným ornamentem

Vazba je z doby opata Mickla. Výzdoba je velmi skromná, omezuje se na dvě zjednodušeně kaligrafické iniciály S (folio 40v) a D (folio 75 rektó). Kodex podle A. Friedla vznikl v některé české iluminátorské dílně.

Literatura: BENEDIKT, A: Das Leben des heiligen Hieronymus in der Übersetzung des Bischofs Joannes III von Olmütz. Prag 1880.

¹⁰³ Restaurátorský ateliér, vedoucí Ladislav Kolařík.

¹⁰⁴ FRIEDL (pozn. 1) p. 44.

¹⁰⁵ Podle sdělení školitele.

**33) HAYMONIS HALBERSTADIENSIS – APOCALYPSIS S. JOHANNIS S.
THOMAE DE AQUINO EXPOSITIO SUPER EVANGELIUM S. JOHANNIS**

CXLV

1393 - Čechy

pergamen

275 folií

400 x 290 mm

gotická minuskule

Dřevěné desky jsou potažené bílou vepřovicí. Každá kapitola měla na začátku barevnou iniciálu. Antonín Friedl uvádí 25 iniciál. Iniciály jsou dílem dvou iluminátorů. Antonín Friedl tento kodex ve svém katalogu uvádí a popisuje. Já jsem ho již v klášterní knihovně nenalezl. Ztratil se někdy po roce 1965.

Literatura: FRIEDL, Antonín: Česká a moravská knižní malba XI. – XVI. století. Průvodce výstavou kterou pořádá v sálech Strahovské knihovny Památník národního písemnictví. Praha listopad 1955 – leden 1956, p. 24.

FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p.46-48.

34) PSALTERIUM [obr. III/1.34-XIX-fol.69v]

XIX

14. století – středoevropské skriptorium

pergamen – zažloutlý, až mírně zahnědlý

124 folií

150 x 105 mm

gotická minuskula, zrcadlo textu 100 x 60 mm

dřevěné desky jsou nově potažené hnědou kůží

Vazba je nová – kodex byl roku 1971 restaurován.¹⁰⁶ Antonín Friedl uvádí, že kodex je bez desek. Není to tak, kodex desky má. Výzdoba kodexu je kaligrafická. Bližší určení datace a dílenského původu by mělo být předmětem specializovaného studia z důvodu universálnosti použitých kaligrafických prostředků.

Literatura: FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 48.

---

¹⁰⁶ Restaurátorský ateliér, vedoucí Ladislav Kolařík.

35) BIBLIA LATINA [obr. III/1.36-LXXX-fol.15v]

CVI

14. století

pergamen

- bible je známa jen ze záznamů P. Raphael Pavla.¹⁰⁷

Literatura: FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 49.

36) MISSALE CISTERCIENSE

LXXX

kolem roku 1400 - Čechy

pergamen – drsný, občas zažloutlý

85 folií

255 x 180 mm

gotická minuskule, zrcadlo textu 165 x 120 mm

desky dřevěné potažené jelenicí, silně opotřebované, zřejmě původní.

Vazba není nejlepší, ale stav je dobrý. Výzdoba je jen na kánonovém listu (folio 15 r). Kvůli omezenému prostoru je iluminace redukována na trojosé schéma. Kristus je viditelně přibitý na kříži na kterém jsou letokruhy. Tělo je strnulé, drapérie figur jsou bohatě členěné zalamovanými různosměrnými mísovíťmi záhyby s bohatými kaskádami na bocích. Modelace je měkká, splývavá a barevná škála využívá kontrastní tóny červené, modré, zelené, hnědé a žluté. V kalendáři jsou připomenuti čeští světci. Podle toho lze usoudit, že kodex vznikl na českém území. Upřesnění datace bude předmětem dalšího studia v souvislosti se studiem vrcholné a pozdní fáze krásného slohu.

Literatura: FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 49.

37) MISSALE PRO PRELATIS PONTIFICANTIBUS¹⁰⁸

CXLIX

XVIII B 35 (Knihovna Národního musea v Praze)

počátek 15. století - Čechy

pergamen

204 folií

---

¹⁰⁷ Kdy se ztratila, se neví.

¹⁰⁸ Kodex je v majetku knihovny Národního muzea

372 x 289 mm

kaligrafická gotická minuskule

renesanční vazba, desky potažené kůží

Oficia k českým světcům (folio 117 recto: sv. Vojtěch, folio 153 verso: sv. Ludmila, folio 153 verso a 201 verso: sv. Václav) a erbem vladyků z Vyhnanic (folio 92 verso) z jejichž rodu pocházel vyšebrodská opat Otík (opatem 1387-1415) dokládají historickou souvislost s českým prostředím i vyšebrodským klášteřem. Rukopis uložený v Knihovně Národního muzea je jedním z velmi kvalitních příkladů české krásnoslohé produkce.

Literatura: Iluminované nejkrásnější rukopisy knihovny Národního muzea v Praze. Praha 1965.

BRODSKÝ, Pavel: Katalog iluminovaných rukopisů knihovny Národního muzea v Praze, Praha 2000

FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 49.51.

38) MISSALE CISTERCIENSE

CXXXI

počátek 15. století – jižní Německo

pergamen - mírně zažloutlý

199 folií

320 x 225 mm

středoevropská minuskule, zrcadlo textu 240 x 160 mm

Folia, na kterých je psán kánon, jsou více zažloutlá a dolní rohy častým používáním jsou téměř černé. Desky dřevěné potažené vepřovicí barvenou na červeno, s největší pravděpodobností původní. Častým používáním jsou desky dosti ohmatané, rohy a hřbet ošoupané až na dřevo. Do kodexu byl v 15. století vložen kolorovaný dřevořez. Ten dnes chybí.¹⁰⁹ Stávající výzdoba je pouze kaligrafická

Literatura: FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 51-52.

39) MISSALE CISTERCIENSE [obr. III/1.39-LXX-fol.11v]

LXX

duhá na 14. století

pergamen – bílý, někde spíše zahnědlý než zažloutlý

---

¹⁰⁹ Kdy se ztratil nelze zjistit. S největší pravděpodobností za druhé světové války.

117 folií

275 x 205 mm

gotická minuskule, zrcadlo textu 190 x 145 mm

Desky dřevěné potažené hnědou kůží, která je velmi odřená. Vazba je v poměrně dobrém stavu. Kodex má jen málo iniciál. Jsou kaligraficky provedeny a bez filigránové výzdoby. Případné bližší upřesnění datace a dílenského původu mohou být předmětem specialisovaného studia.

Literatura: FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p.52.

40) SPECULUM HUMANAЕ SALVATIONIS [obr. III/1.40-97-fol.1v]

97

počátek 15. století - Čechy

papír ruční - mírně zažloutlý

124 folií

305 x 220 mm

více druhů písma středoevropské kursivy, zrcadlo textu 215 x 165 mm

Okraje folií jsou hnědé, desky dřevěné potažené hnědou kůží, vazba nová, v roce 1964 byl kodex restaurován¹¹⁰. Kresebné iluminace prováděl kreslíř, který neměl velkou praxi, napodoboval a zjednodušoval krásnoslohé předlohy. Kreslil černě perem a jen velmi málo koloroval. Využíval motivů figur s bohatou drapérií a vegetabilní motivy – hlavně laločnaté palmy. Kvalitativní úroveň rukopisu zatím neumožňuje upřesnit dílenský původ. Základní kodikologický rozbor shrnuje A. Friedl.

Literatura: FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 52-54.

41) VITA S. BERNARDI FRATRIS PRZYBIKONIS [obr. III/1.41-LXXIV-fol.2r]

LXXIV

1411 – datace v kolofonu - Čechy

pergamen - mírně zažloutlý

písař kodexu se jmenoval Laurentius (- Vavřinec)

106 folií

320 x 230 mm

gotická minuskula, zrcadlo textu 240 x 155 mm

---

¹¹⁰ Restaurátorský ateliér, vedoucí Ladislav Kolařík.

Vazba je v dobrém stavu, dřevěné desky potažené bílou vepřovicí s tlačným ornamentem. Kodex byl za opata Mickla převázán. Má několik kaligrafických iniciál v barvě modré a červené. Základem ornamentiky jsou akantové trojlístky. Svým tvaroslovím se podle A. Friedla výzdoba přibližuje spíše polovině 14. století. V kolofonu se dovídáme, že kodex byl dokončen den před svátkem sv. Markéty léta Páně 1411.

Literatura: Hormayers Österreichisches Taschen-Archiv. Jahrg. 1833.

FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 54.

42) SUMMA SACRAMENTORUM FRATRIS PRZYBIKONIS [obr. III/1.42-80-fol.1r]

80

1411 – Čechy, Vyšší Brod

papír ruční, spíše jako by měl krémový nádech

písař se jmenoval Přibík a byl řádovým knězem ve Vyšším Brodě

256 folií

210 x 145

gotická kursiva, zrcadlo textu 145 x 95 mm

Vazba je ve velmi dobrém stavu, dřevěné desky potažené bílou vepřovicí s tlačným ornamentem. Je signován v explicitu na foliu 220 recto. Kodex má jednu zdobenou kaligrafickou iniciálu (1recto). Stylové a dílenské kořeny tohoto druhu výzdoby mohou být předmětem specialisovaného studia.

Literatura: FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 54-55.

43) MISSAL PRAGENSE [obr. III/1.43-20-fol.45v]

20

první čtvrtina 15. století - Čechy

papír ruční - barvy celkem nezměněné, jen okraje jsou nahnědlé

95 folií

220 x 150 mm

kursivní bastarda, zrcadlo textu 155 x 105 mm

dřevěné původní desky potažené červenou kůží (odstín karmínový). Vazba původní, v mírně horším stavu. Jedinou výzdobou je kánonový obraz, který zaujímá celou stranu (folio 45 r). Na první pohled nás zaujme Kristův kříž, který je jakoby z obroušených trámů, na kterých jsou viditelné letokruhy. Tělo Krista je

mírně prohnuté, po těle stéká krev, hrudník je proveden značně naturalisticky a trnová koruna je splétána z jednotlivých prutů. Pod křížem stojí Panna Maria a svatý Jan. Iluminátor vyhledával kontrasty – hlavně na drapériích Marie a Jana. Drapérie Panny Marie, svatého Jana i rozevláté bederní roušky Krista jsou bohatě řasené ostře zalamovanými mísovitými záhyby a kaskádami na bocích. Pozadí je hnědo červené a pokryté temně červenou bohatou rozvilinou se zaostřenými listy. Pod křížem i postavami je pevná skalnatá zem, naznačena šrafy – tahy. Rámy vnějšího pole je zelený. Iluminátor využil širokou škálu barev: modrou, zelenou, žlutou, okrovou, bordó, hnědou, červenou, černou. Stylově jde o dílo pozdního krásného slohu.

Literatura: FFRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 55.

44) LIBER PRECATORIUS [obr. III/1.44-XXXVII-fol.21r-d; obr. III/1.44-XXXVII-fol.21r; obr. III/1.44-XXXVII-fol.13r-d; obr. III/1.44-XXXVII-fol.13r; obr. III/1.44-XXXVII-fol.17r-d; obr. III/1.44-XXXVII-fol.17r]

XXXVII

15. století – dolní Porýní ?

pergamen – bílý, v okrajových částech zažloutlý

195 folií

190 x 140 mm

francouzská vrcholně gotická minuskule, zrcadlo textu 105 x 70 mm

dřevěné desky potažené hnědou kůží s tlačenou ornamentikou (vegetabilní a zoomorfni). Vazba snad původní, v uspokojivém stavu. Kodex získal výše zmíněný knihovník Maximilián Millauer. Podává o tom zprávu na předsádce a připojil rok 1814. Velmi rozsáhlá malířská výzdoba kodexu je jednotná. Bohatá malovaná výzdoba zahrnuje figurální iniciály, drobné ornamentální iniciály a bordury. Těla iniciál jsou z majuskulních liter, obalována akantovým listovým, vnitřní pole drobných ornamentálních iniciál vyplňují desénové rozviliny, u figurálních iniciál jsou ve vnitřních polích figurální výjevy rozdělené do dvou plánů (plocha na níž stojí figury a plošné pozadí napodobující nebe nebo architektonické členění interiéru). Vnější pole iniciál jsou polokruhově prokrajována, zlatou lištou orámována a jejich povrch zdoben nitkovými rozvilinami. Zrcadlo textu je rovněž orámováno zlatou lištou, od níž expanduje výzdoba bordur. Bordury jsou pokryty nitkovou ornamentikou a oddenky rostlin,

kteře se proplétají, vyrůstají z nich květy, palmety a polopalmety. Iluminátor využil širokou škálu barev: temně modrá, chladná zelená, temně zelená, cihlově červená, světle hnědá, růžová, okrová a šedivá. Detailní upřesnění datace a dílenského původu bude předmětem specializovaného studia zaměřeného na západoevropské knižní malířství 15. století.

Literatura: FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 56-57.

45) PSALTERIUM CISTERCIENSE NICOLAI PAURENVEINDT [obr. III/1.45-CLI-fol.79r]

CLI

1477 – klášterní skriptorium v Lilienfeldu

pergamen - mírně zažloutlý, dolní rohy a okraje jsou špinavé a ohmatané

písařem byl kněz Nicolaus Paurenveindt (sig. a datace v explicitu na foliu 125 verso)

125 folií

350 x 265 mm

pozdně gotická minuskule, zrcadlo textu 250 x 200 mm

dřevěné desky potažené hnědou kůží s tlačeným ornamentem

Vazba je nová, kodex byl roku 1970 restaurován¹¹¹. Do výplní iniciál již začínají pronikat renesanční motivy s měkce malovanými karikujícími maskami. Kněz Nikolaus Paurenveindt je podepsán na foliu 125 verso. Kryptogram TH (folio1 verso) by mohly být podle A. Friedla spojen s iniciálami vyšebrodského opata Thomase Hachenfurtera.

Literatura: FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 57-58.

46) EIN RUEFF VON DEM ENGELISCHEN GRUSS [obr. III/1.46-8b-fol.114r]

8b

konec 15. století – Rakousko či Bavorsko

papír ruční – zažloutlý

128 folií

140 x 105 mm

kursivní bastarda, zrcadlo textu 100 x 80 mm

---

¹¹¹ Restaurátorský ateliér, vedoucí Ladislav Kolařík.

dřevěné desky z části potažené bílou (zašlou) kůží s tlačným ornamentem. Vazba původní a je ve velmi špatném stavu. Výzdobu dělal pravděpodobně sám autor a je odvozena z textu písní (např. folio 114r). Ilustrace byly kresleny na jiném papíře, poté byly vyříznuty a nalepeny k textu, kde pro ně bylo vynechané patřičné místo. Ačkoliv je kresba s největší pravděpodobností dílem neškoleného iluminátora (podobně jako u katalogu III/1.40), pojetí drapérie a pokusu o naturalistické podání obličeje odkazuje ke kresebným postupům končícího 15. století.

Literatura: BÄUMKER, Wilhelm: Ein deutsches geistliches Liederbuch mit Melodien aus dem XV. Jahrhundert nach einer Handschrift des Stiftes Hohenfurt. Leipzig 1895.
FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 58-59.

47) MISSALE CISTERCIENSE

CLII

15. století

pergamen

317 folií

Misál byl vyzdoben ornamentálními miniaturami. Kánonový obraz měl trojosé schéma. Misál se během druhé světové války ztratil.

Literatura: FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 59.

48) MISSALE CISTERCIENSE [obr. III/1.48-21-fol.1r]

21

15. století - Čechy

papír ruční – bílý, při okrajích zašpiněný

166 folií

220 x 150 mm

kursivní bastarda, zrcadlo textu 160 x 100 mm

desky dřevěné potažené červenou kůží (odstín karmínový), přední část desek zcela chybí

Vazba je původní. Přestože chybí přední část desek, vazba je ve velmi dobrém stavu. Výzdoba se uskromnila pouze na velkou iniciálu T (folio 51 verso), kterou začíná kánon. Je použito červené, zelené a žluté barvy a obdobných dekorativních motivů jako u ostatních malovaných iniciál založených na

konstrukci těl iniciál s vegetabilní výplní v podobě přetočených polopalmety, laločnatých kadeřavých akantů, vnitřních polí zdobených desenovou rozvilinovou ornamentikou a plasticky modelovaných rámech vnějších polí pokrytých temnějším tónem či obdobnou dekorací jako ve vnitřních polích. Podle A. Friedla byl před foliem 51 vložen kánonový obraz trojosého schématu stylově závislý na krásném slohu, který chyběl již v roce 1965. bližší upřesnění datace a dílenského původu může být předmětem specialisovaného studia.

Literatura: FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 60.

49) MSSALE PRAGENSE [obr. III/1.49-LXXVI-fol.138r]

LXXVI

přelom 15. a 16. století

pergamen - zažloutlý a působí až špinavým dojmem, papír ruční v dolních rozích mírně špinavý

310 folií

285 x 215 mm

gotická minuskule a bastarda, zrcadlo textu 200 x 155 mm

dřevěné desky potažené hnědou kůží s tlačeným ornamentem

Vazba je nová, kodex byl roku 1971 restaurován¹¹². Při restaurování byly ponechány původní desky, které jsou opravené. Folio 1 – 137 je papírové, 138 – 144 je pergamenové a 145 – 310 je opět papírové. Výzdobou je pouze kánonový list (folio 137 r). Schéma je trojosé. Kristus na kříži masivností svého těla poukazuje již k renesančnímu naturalismu. Je ještě esovitě prohnutý a rozevlátá drapérie bederní roušky, jejíž jeden cíp je prostrčen mezi stehny Ukřižovaného, upomínají k pozdně gotickým tradicím. Postavy stojí na zemi a jsou obrácené k divákovi v enfacu. Pozadí je sytě modré se zlatými hvězdami. Iluminátor využil tmavě hnědou, sytě modrou, zelenou, červenou, růžovou a zlatou barvu. Kodex jinou výzdobu nemá. Upřesnění dílenského původu může být předmětem navazujícího specializovaného studia.

Literatura: FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 60.

---

¹¹² Restaurátorský ateliér, vedoucí Ladislav Kolařík.

50) ANTIPHONARIUM CISTERCIENSE [obr. III/1.50-CLIV-fol.1r; obr. III/1.50-CLIV-fol.195v; obr. III/1.50-CLIV-fol.195r; obr. III/1.50-CLIV-fol.226r; obr. III/1.50-CLIV-fol.167r; obr. III/1.50-CLIV-fol.226r-d; obr. III/1.50-CLIV-fol.157r; obr. III/1.50-CLIV-fol.157r-d]

CLIV

16. století

pergamen - mírně zažloutlý

203 folií

580 x 375 mm

gotická minuskule

dřevěné desky potažené bílou kůží (dost možné že pergamenem)

Vazba nová, kodex byl v roce 1965 restaurován¹¹³. V kodexu chybí celkem 81 folií. U antifonáře jsou hlavně vyzdobeny bordury vegetabilními a zvířecími motivy, které jsou velmi naturalistické a z větší části již plně renesanční. V iluminacích vidíme již tři plány a další pokusy o vyjádření plenéru. Iluminátor vyžil celou škálu barevných odstínů. Kromě renesančního repertoáru využívá i některé pozdně gotické motivy. Např.: kalichovitě rozeklané listy v tělech iniciál a v kaudách. Podle A. Friedla jde o rukopis z přelomu 15. a 16. století z jižního Německa nebo Rakouska. Plně vyztřelé renesanční motivy ale naznačují, že by mohlo jít o mnohem mladší rukopis pokročilého 16. století. Upřesnění datace a dílenského původu rukopisu může být předmětem dalšího specializovaného studia.

Literatura: FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 60-62.

51) MISSALE PRAGENSE

36

kolem roku 1500 – jižní Německo či Rakousko

papír ruční - na okrajích zažloutlý

97 folií

145 x 205 mm (je na šířku)

kursivní bastarda, zrcadlo textu 95 x 135 mm

dřevěné desky potažené hnědou kůží s tlačeným ornamentem. Vazba původní v dobrém stavu. Podle A. Friedla misál sloužil soukromé osobě. Má nezvykle

---

¹¹³ Restaurátorský ateliér, vedoucí Ladislav Kolařík.

řešený formát. Výzdoba kodexu je zastoupena iniciálou T na začátku kánonu (folio 30 verso). Jiná výzdoba není. Podle A. Friedla je misál prací amatéra z kléru, který již znal knihy tištěné.¹¹⁴

Literatura: FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 62.

52) AUSZUG AUS DER ÖSTERREICHISCHEN LANDERSCHRONIK CHRONIK VON KÄRNTEN

74

první polovina 16. století

papír ruční - silně zažloutlý až zahnědlý

280 folií

360 x 250 mm

německý kurentschrift, zrcadlo textu 255 x 145 mm

desky lepenkové potažené bílou kůží s tlačeným ornamentem. Kodex je kronikou a jakýmsi heraldickým lexikonem. Od folia 7 do folia 29 jsou u každého odstavce textu erby z rozrodu rakouských knížat. Krom kaligraficky zvýrazněných iniciál ostatní výzdobu postrádá. Poslední zápis je na foliu 153. Na vazbě je letopočet 1573 a po okrajích textu poznámky od M. X. Millauera nacož upozornil již A. Friedl.

Literatura: FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 63.

III/2 Zakládací listina kláštera [obr. III/2]

Mezi rukopisy, které jsou uchovávány ve vyšebrodském klášteře, musím také zařadit i zakládací listinu kláštera. Je psána na pergamenu, signaturu má 2/II. Je psána gotickou minuskulí na pergamenu. Listina není uchovávána v knihovně, ale je v klášterním archivu mezi ostatními listinami. Vystavil ji pražský biskup Jan III. z Dražic. Biskup připojil k listině i svou pečeť a listina nese datum 1. června 1259.

III/3 BIBLIA LATINA - gigantická bible z vyšebrodské klášterní knihovny

III/3a BIBLIA LATINA

díl první

CLV

počátek 14. století (Sv. Florián)

---

¹¹⁴ FRIEDL (pozn. 1), p. 62

pergamen - silný, drsnější, zčásti zažloutlý, v místech, kde se otáčely listy (pravý dolní roh), je pergamen ohmataný – špinavý

285 folií

490 x 340 mm

středoevropská gotická minuskula, zrcadlo textu 350 x 235 mm

dřevěné desky potažené vepřovicí, vazba je zčásti poškozená, kodex byl

kdysi převázán – za opata Mickla.

První díl obsahuje 12 iluminací.

1. iniciála F-rater. Nachází se na foliu 1 verso [obr. III/3a.1, CLV-f.1v]. Tělo iniciály tvoří **had cihlové barvy s modrými křídly**. Z ocasu hada ve formě rozvilinového stvolu vyrůstají dva zelené trojlisty, dvě modré polopalmy, dvě modré palmy. Z úst draka šlehá oheň v podobě trubicovité nálevky, která tvoří horní vodorovnou část písmene. Obdobná forma nálevky ve střední části litery je prorůstána esovitým stvolem se zaostřenými palmetami. Vše je na zlatém podkladu. Vnější pole iniciály je červeně orámováno a rám zdobí dva bílé proužky.

2. iniciála I-n na foliu 11 verso [obr. III/3a.2, CLV-f.11v]. Tělo iniciály tvoří **postavy prarodičů Adama a Evy** stojící v nikách nad sebou. Eva drží v levé ruce zakázané ovoce. Zdivo nik je modré a po stranách je červený pruh s bílými tečkami. Podklad je zlatý. Vnější pole iniciály je zeleně orámováno. Středem rámování běží bílá linka.

3. iniciála H-ec na foliu 66 recto [obr. III/3a.3, CLV-f.66r]. vertikální část těla iniciály tvoří nálevkovitě rozšířený dřík barevně rozdělený na modrou a červenou část, rozevřené části trubic jsou zakryty zaostřenými palmetami, zatímco oblé tvary litery tvoří **okřídlený hadí muž s vousem**. Hadí tělo na sobě nese bílé skvrny. Muž má hlavu prostrčenou levým svislým dřikem iniciály. Aditivní ráz monstra je bližší románským než gotickým schématům. Dolní část vnitřního pole iniciály vyplňuje zelený zaostřený trojlist. Do vnějšího pole expandují trojdílné květinové srostlice z laločnatých palmet a polopalmy. Pozadí je zlaté. Vnější pole iniciály je rámováno. Vodorovné části rámu jsou modré a svislé jsou červené. Středem rámu probíhá bílá linka.

4. iniciála V-ocauit na foliu 112 recto [obr. III/3a.4, CLV-f.112r]. Tělo iniciály tvoří dvojice trubic po ose rozdělených na zelený a hnědý pruh. Rozevřené části trubic jsou zakryty modrými zaostřenými trojlisty. Vnitřní pole iniciály vyplňuje **běžící muž, který iniciálu unáší s sebou**. Je oblečen do modré kápě a průhledné suknice. Pozadí je zlaté a vše obklopují rozviliny s modrými palmetami a polopalmetami převážně laločnatých tvarů. Vnější pole iniciály je červeně orámováno. Vnitřní hrana rámu je bílá a vybíhají z ní směrem k vnější hraně bílé stylizované trojlisty.

5. iniciála R na foliu 142 recto [obr. III/3a.5, CLV-f.142r]. Tělo iniciály má modrou barvu a není černě orámováno. Jeho vertikální část je trubicovitě otevřena. Středem těla iniciály probíhá bílá linka. Tělo iniciály je bíle orámované. Vnější pole je červené s bílými čtyřtečkami. Vnitřní pole jsou zelená s bílými obrysy pětistých květů, dolní rozeta vyrůstá ze stylizovaného květinového stvolu.

6. iniciála L-ocutus na foliu 144 recto [obr. III/3a.6, CLV-f.144r]. **Tělo iniciály je tvořeno zelenými okřídlenými draky bojujícími s modrým drakem ve vnitřním poli iniciály.** Draci vyrůstají z jednoho bodu v levém nároží iniciály. Zelený drak tvořící svislou část písmene má červené křídlo, drak tvořící vodorovnou část písmene má modré křídlo. Modrý drak má hnědé křídlo, zelené nohy a červené pařáty. Monstra jsou provedena velmi odlišně a staticky. Pozadí je zlaté. Vnější pole iniciály je hnědo růžově orámováno, hrany rámu jsou černé. Středem rámu prochází bílá vlnovka.

7. iniciála H-ec na foliu 187 recto [obr. III/3a.7, CLV-f.187r]. Vertikální část písmene je tvořena trubicovitě rozevřeným dřikem, v horní i dolní partii uzavřený obdobným listovým, jako u předešlých příkladů modro červené barvy a zbývající část písmene tvoří ohnuté **monstrum s lidskou tváří**, výraznými obratli páteře a modrou kraví oháňkou. Hlava těla je prostrčena dřikem podobně jako u iluminace 3. Do vnějšího pole vyrůstá rozvilina s trojlístými palmetami. Pozadí je zlaté. Vnější pole iniciály je hnědo růžově orámováno. Rám má černé obrysy. Hnědo růžové rámování je protínáno bílým mřížkováním.

8. iniciála je T-andem na foliu 226 recto [obr. III/3a.8, CLV-f.226r]. Horní část těla iniciály tvoří **dravá zelená ryba** obracející hlavu zpět. Okrouhlé části těla iniciály jsou modrá a zdobí je dvě červené půlrozety. Ve středu vnitřního pole je tělo iniciály ukončeno zelenou zaostřenou trojlistou palmetou. Pozadí je zlaté. Vnější pole iniciály je červeně orámováno s černými obrysy. Na červeném rámu jsou bílé kroužky a tečky.

9. iniciála E-t na foliu 228 recto [obr. III/3a.9, CLV-f.228r]. Tělo iniciály je červeno modré barvy a jeho povrch zdobí bílé tečky seskupené do trojic a čtveřic. Levá okrouhlá část iniciály je barevně rozdělena laločnatými tvary na červenou a modrou plochu. Ze středních částí těla iniciály vybíhají dva modré stvoly v centru vnitřního pole spojené modrým prstencem a jsou zakončené růžovými polopalmetami. Vnitřní pole iniciály zdobí **dva světlemodří lvy monstrózních forem**. Horní stojí na spojených stvoleh a dolní na těle iniciály. Pozadí je zlaté. Vnější pole iniciály je zeleně orámováno s černými obrysy a bílou zběžně kreslenou zubořezovou linií v ose rámu.

10. iniciála P-ost na foliu 254 recto [obr. III/3a.10, CLV-f.254r]. Tělo iniciály je barevně půlené - modro hnědo růžové, levá trubicovitá část svislého dříku je rozdělena bílými prokresbami. Obdobně levá okrouhlá část iniciály je barevně rozdělena vlnovkou (zdůrazněnou bílou klikátkou) a povrch těla zdobí soustředně seskupované bílé body. Zeshora a zezdola je trubicovitá část zakrývána zelenými laločnatými trojlísty. Vnější strany těla iniciály jsou malovány temnějším

tónem. Tím vzniká iluze plastičtější hmoty těla iniciály. Vnitřní pole vyplňuje **modrá orlice s rozpjatými křídly**. Povrch orlice je členěn bílými a černými štráfy. Pozadí je zlaté. Vnější pole iniciály je zeleně a červeně orámováno. Zeleně jsou rámovány vodorovné části a červeně svislé části. Středem rámu prochází bílá vlnovka. V záhybech vlnovky jsou u červených rámu vždy tři bílé tečky a u zelených vždy po jedné tečce.

11. iniciála I-n na foliu 282 verso [obr. III/3a.11, CLV-f.282v]. **Tělo iniciály je tvořeno tělem hnědého draka s modrými křídly**, modrou hlavou, levou nohou modrou a pravou červenou. Z ocasu draka v podobě rozvilinového stvolu vyrůstají tři zaostřené trojlisty. Dva modré a jeden červený. Pozadí je zlaté. Vnější pole iniciály je zeleně orámováno s černými obrysy. Středem zeleného rámu prochází bílé tečky.

12. iniciála R na foliu 282 verso [obr. III/3a.12, CLV-f.282v]. Tělo iniciály je modré, vertikální část je trubicovitě rozštěpena a ve středu rozdělena prstencem, vnější pole iniciály je zelené, vnitřní pole iniciály červené s bílým kaligrafickým ornamentem v podobě stylizovaných rozvilin se zaostřenými trojlisty. Iniciála je stejného provedení jako iniciála číslo 5.

III/3b BIBLIA LATINA

díl druhý

CLVI

počátek 14. století (Sv. Florián)

pergamen - drsnější zažloutlé jen okraje (opět špinavé rohy)

333 folií

495 x 350 mm

středoevropská gotická minuskula, zrcadlo textu 355 x 245 mm

dřevěné desky potažené bílou vepřovicí, vazba minimálně poškozená,

kodeks byl dříve převázán – za opata Mickla.

Tento díl má 14 iluminací.

13. iniciála F-actum na foliu 38 verso [obr. III/3b.1, CLVI-f.38v]. Písmeno je červeno modro zelené. Svislý dřík je modro červený. Barvy jsou odděleny bíle tečkovanou červenou čarou. Středem obou pruhů prochází bílá čára, v modré části více rozmazaná. Barvy od středu k okrajům tmavnou. Dřík je trubicovitý a má působit plasticky. Rozevřené konce trubice jsou zakryty modrými zaostřenými listy. Příčná zelená břevna jsou tvořena jedním trubicovitým útvarem který je prostrčen mezi pruhy svislého dříku a je podstrčen pod modrým dříkem zpět. Ze zelených břevnen vykukují dvě tváře, z každého jedna. Na spodním břevnu **leží starý muž s šedivým vousem** v červeném plášti. (**Saul**) pod spodním břevnem je **polopostava krále s korunou na hlavě** v červeném plášti a se zlatou nádobou (snad pixidou) v rukách (**David**). Na spodní straně horního

rámu je červená poloroseť. Vše skromně doprovází vegetabilní motivy. Pozadí je zlaté. Vnější pole iniciály je červeně orámováno. Rámem probíhá bílá vlnovka, v záhybech vlnovky je vždy jedna bílá tečka.

14. iniciála E-t na foliu 70 verso [obr. III/3b.2, CLVI-f.70v]. Na středním břevnu **sedí starý, vousatý muž s červenou čapkou na hlavě, ve zlatém plášti s modrou podšívku a růžovém spodním šatu (starozákonní prorok)**. Tělo iniciály z poloviny zelené a růžové – růžová barva má dva odstíny, světlý a tmavý. Vzor je přejetý z laločnatých rostlin. Pod růžovou částí ve středu těla iniciály je podsunut modrý zaostřený trojlíst. Z příčného středního břevna vyrůstají červené polopalmety, dohromady čtyři. Nad spodním rovným břevnem je vyobrazena vodní hladina. V levém horním a spodním rohu je zelená čtvrtpalmeta. Pozadí je zlaté. Vnější pole iniciály je červeno modře orámováno. Svislé části jsou modré s bílou vlnkou a vodorovné jsou červené s bílou vlnkou. Rohy rámu vnějšího pole jsou ozdobeny zlatými bobulemi.

15. kaligrafická iniciála T- na foliu 82 verso [obr. III/3b.3, CLVI-f.82v]. Tělo iniciály je červené. Vnější pole iniciály pod příčným břevnem je tvořeno modrými obdélníky s červenými obrysy bobulí. Od těla iniciály vychází modrý a červený nitkovitý ornament v podobě stilysovaných bičků a laločnatých polopalmet.

16. iniciála C-ecidit na foliu 109 verso [obr. III/3b.4-CLVI-f.109v]. Tělo iniciály je zeleno růžové s hnědým prstencem, který je v polovině iniciály. Z konců iniciály vyrůstají růžové polopalmety. V horní části vnitřního pole je jakýsi hrad s červenou střechou a modrými věžemi, z něhož je zavěšena **polopostava padajícího krále**. Král má na hlavě červenou korunu, spodní šat má zelenou barvu a plášť má růžový. Levý horní a spodní roh vyplňují zelené zaostřené trojlísty. Pravá část iniciály je trubicovitá. Její levá část je růžová, pravá je modrá. Barvy se od středu ztmavují, aby vyvolaly plastický dojem. Pozadí je zlaté. Vnější pole iniciály je modře orámováno s černými obrysy a bílými vzory ve tvaru písmene x, které se střídají s drobnými čárkami. Na vnějších rozích rámu jsou zlaté bobule.

17. iniciála S-i na foliu 145 verso [obr. III/3b.5, CLVI-f.145v]. **Tělo iniciály tvoří těla draků**, která mají na horním konci zelenou a na dolním modrou dračí hlavu. Těla draků jsou modro fialová rozdělená bílou čarou. Jejich povrch zdobí bílé tečky. V polovině těl jsou draci přepásáni modrým prstencem s bílými ornamenty rozvilin. Pod prstenci je provlečen stvol se dvěma zelenými zaostřenými trojlísty. Pozadí je zlaté. Vnější pole iniciály je orámováno. Příčné části rámu jsou fialové, svislé jsou modré. Barvy se od vnitřní k vnější straně rámu ztmavují. Působí to plasticky. Obrysy rámu jsou černé. Vnější rohy rámu jsou ozdobeny zlatými bobulemi.

18. iniciála A-dam na foliu 146 verso [obr. III/3b.6, CLVI-f.146]. **Levou část písmene tvoří zelené tělo okřídleného draka**, které se mění v rozvilinový stvol, z něhož vyrůstají dvě červené a čtyři modré polopalmety. A dále jeden červený, jeden modrý a dva zelené zaostřené trojlísty.

Horní část písmene je tvořena po ose rozpůlenou trubicí modro červené barvy. Rozevřené konce trubice uzavírají růžové zaostřené listy. Pravou část iniciály tvoří zeleno fialová trubice. Barevnými poli probíhá bílá linka. Barvy se od středu ke krajům ztmavují a vytvářejí iluzi plastičnosti. Spodní část je rozevřena a uzavírá jí modrý zaostřený list. Pod iniciálou **klečí mnich v šedivém řádovém oděvu se sepjatýma rukama a tonzurou na hlavě**. Pozadí vnitřního i vnějšího pole iniciály je zlaté. Vnější pole iniciály je orámováno zeleno růžově. Příčné části rámu jsou zelené, svislé jsou růžové, obrysy černé. Vnější rohy rámu jsou zdobeny zlatými bobulemi.

19. iniciála C-onfortatus na foliu 179 verso [obr. III/3b.7, CLVI-f.179v]. Tělo iniciály je zelené, uprostřed levé strany přetnuto hnědě orámovaným prstencem. Prstenec je růžovo modrý. Na prstenci sedí **zlatý lev**, pod prstencem je **šplhající lev**. Na koncích iniciály jsou také **dva zlatí lvi** a modré zaostřené listy. Vnitřní pole iniciály tvoří **trůnící král Šalomoun** se sférou v pravé ruce, s červenou korunou na hlavě, v purpurovém šatu a modrém plášti. Lví trůn je potažen červenou látkou s motivem bílých hvězd. Levý horní a spodní roh vyplňuje srostlice. Pozadí je zlaté. Vnější pole iniciály je orámováno. Příčné části jsou růžové s bílou linkou, která probíhá středem a svislé jsou modré rovněž s bílou linkou probíhající středem. Obrysy jsou černé. Vnější rohy jsou ozdobeny zlatými bobulemi z nichž po sprášení zlaté barvy zbyly podkladově červeno modré obrysy.

20. iniciála I-ungat na foliu 222 verso [obr. III/3b.8, CLVI-f.222v]. Tělo iniciály tvoří hnědý stonek, z něhož vyrůstají symetricky uspořádané dvojice srdčitých listů stejné barvy. Pozadí tvoří barvy modrá, růžová, modrá a červená. Pozadí vnějšího pole vytváří trubicí, která se rozevívá. Zeshora a zezdola je trubice uzavřena zeleným zaostřeným trojlístem. Obrysy jsou černé a z každého rohu vyrůstá zlatý laločnatý trojlíst.

21. iniciála P-arabole na foliu 224 verso [obr. III/3b.9, CLVI-f.224v]. Tělo iniciály je složeno z růžové, hnědé, modré a červené barvy. Levá část těla iniciály je tvořena oddělenými dřívky, mezi nimiž se proplétá zelený oddenek s polopalmetami a trojlísty. Dřívky se od středu k vnějšku ztmavují. Vytvářejí iluzi trubice. Horní část trubice se rozšiřuje a je uzavřena červeným zaostřeným trojlístem. Oblá část těla iniciály je přetnuta prstencem zeleno růžové barvy. Celá iniciála je v dolní části ukotvena v těle malého, **zeleného draka**. Vnitřní pole iniciály vyplňuje **postava svätce, krále (Šalomoun) s palmovou ratolestí v pravé ruce a s bílou svatozáří** kolem hlavy a červenou korunou na hlavě. Šat má žlutý, plášť zelený s modrou podšívkou. Pozadí vnitřního i vnějšího pole iniciály je zlaté. Rám vnějšího pole iniciály je červený s černými obrysy. Na rámu je bílý vzor střídajících se x a kroužků. Vnější rohy rámu zdobí zlaté bobule.

22. iniciála U-erba na foliu 249 verso [obr. III/3b.10, CLVI-f.249v]. Tělo iniciály tvoří červeno-modrý **okřídlený drak** jehož tělo na levé straně přechází do dřívku tvaru trubice, které už není součástí dračího těla. Drak má modrou hlavu a fialovo, bílo hnědé křídlo. Dřív se rozevívá a je ze shora a zezdola ukončen červenou polopalmetou. Vnitřní pole iniciály vyplňuje kamenný trůn

okrové barvy s naznačenými sdruženými okny, na němž **sedí král v purpurovém šatu s červenou korunou na hlavě (Šalomoun)**. Po královi levici stojí šedivý **malý jelen**. Pozadí vnitřního i vnějšího pole iniciály je zlaté. Rám vnějšího pole iniciály je modře orámován s jemným bílým vzorem v podobě křivek a kroužků a černými obrysy. Vnější rohy jsou zdobeny zlatými bobulemi.

23. iniciála O-sculentur na foliu 258 verso [obr. III/3b.11, CLVI-f.258v]. Vnější část těla iniciály je růžová, vnitřní část je modrá. Růžová část vychází z formy laločnaté palmety. V polovině je tělo iniciály obejmuto dvěma prstenci. Na prstencích je zelený vegetabilní motiv rozety zaostřených tvarů na červeném pozadí. Vnitřní pole iniciály vyplňuje **ženská postava s mluvící páskou v levé ruce a s pravou rukou na prsou** (počátek Písně písní). Má zelený šat a růžový plášť s hermelínovým modrým vzorem bílo modré barvy. Ve vlasech má tři červené květy. Rohy vnějšího pole iniciály vyplňují rostliny se třemi srdčitými listy. Pozadí vnitřního i vnějšího pole je zlaté. Rám vnějšího pole iniciály je červený s černými. Na rámu je bílý vlnkovitý vzor. Vnější rohy rámu jsou ozdobeny zlatými bobulkami.

24. iniciála D-iligite na foliu 263 verso [obr. III/3b.12, CLVI-f.263v]. Tělo iniciály je modro červené, na pravé straně je modrý medailon se zlatým lvem. Z medailonu vyrůstají dva oddenky zakončené ostrými trojlístými akanty. Levá část těla iniciály je tvořena tubicí, která se na koncích rozevívá a je uzavřena zelenou zaostřenou laločnatou polopalmetou. Vnitřní pole iniciály vyplňuje **postava krále (Šalomoun ?) sedící na podušce na kamenném trůnu v růžovém pláští** s mluvící páskou v levé ruce a se zdviženým ukazovákem pravé ruky. Král má na hlavě červenou korunu a kolem hlavy bílou svatozář. Pozadí vnitřního i vnějšího pole je zlaté. Rám vnějšího pole iniciály je růžový, hrany jsou černé. Středem rámu prochází bílá vlnovka, která má v každém záhybu bílou tečku. Vnější rohy rámu jsou zdobeny zlatými bobulemi červeně a černě obrysovány.

25. iniciála M-ultorum na foliu 281 verso [obr. III/3b.13, CVLI-f.281v]. Tělo iniciály je zeleno růžové, po ose oddělené zelenou linií. Z levého konce vyrůstá červená zaostřená trojlístá palmeta a z pravého vyrůstá modrá palmeta. Pravá i levá strana iniciály jsou přerušeny hnědým prstencem. V horních rozích jsou trojlísté zaostřené srostlice. Vnitřní pole vyplňuje **postava sedícího proroka v růžovém šatu, který píše**. Postava má proti sobě pulpit s knihou, do které píše. Střední dík iniciály je tubicovitý, zelené barvy. Vnitřní část díku je tmavě zelená a od bočních stran je oddělena bílými linkami. Dík se na obou stranách rozevívá. Horní strana se pak plynule mění v další část těla iniciály a spodní část uzavírá zaostřený trojlíst růžové barvy. Pozadí vnitřního i vnějšího pole je zlaté. Vnější pole iniciály je modře orámováno, obrysy jsou černé. Na modrém rámu je bílá vlnovka s ostrými záhyby. Vnější rohy rámu zdobí zlaté kapky a bobule.

26. iniciála O-mnis na foliu 283 recto [obr. III/3b.14, CLVI-f.283r]. Tělo iniciály je růžovo modré přetnuté dvěma hnědými prstenci červeně lemovanými. Růžová část těla iniciály vychází z tvaru laločnatého listu. Vnitřní pole iniciály tvoří **stojící postava biblického krále v zeleném šatu a**

červeným pláštěm s hermelínovým modro bílým vzorem na rubu a modrou čapkou. Ukazovák pravé ruky má zdvižený. V levé ruce drží dlouhé žezlo naznačené bílou linií. Iniciála vyplňuje celý prostor, pouze v rozích je místo, které vyplnily modré polopalmety. Pozadí vnitřního i vnějšího pole iniciály je zlaté. Rám vnějšího pole iniciály je zelený, obrysy jsou černé. Středem zeleného rámu probíhá bílá linka. Vnější rohy rámu zdobí zlaté bobule.

III/3c BIBLIA LATINA

díl třetí

CLVII

počátek 14. století (Sv. Florián)

pergamen - drsnější, mírně zažloutlý (rohy mírně špinavé)

236 folií

500 x 345 mm

středoevropská gotická minuskula, zrcadlo textu 355 x 230 mm

Vazba v dobrém stavu, kodex byl dříve převázán – za opata Mickla, desky dřevěné, potažené bílou vepřovicí s tlačenou ornamentikou.

Tento díl má 32 iluminací.

27. iniciála N-emo na foliu 1 verso [obr. III/3c.1, CLVII-f.1r]. tělo iniciály je tvořeno hladkým dříkem rozděleným zelenou a růžovou barvou. Barvy jsou od sebe odděleny vzorem laločnatého listu. Vnitřní pole iniciály vyplňuje **stojící postava muže v červené haleně, sahající mu po kolena, přepásané páskem a černých kalhotách.** Muž se o iniciálu opírá. Levá část těla iniciály je od středu ke kraji tmavší. Dřík tím dostává trubicovou plastičnost. U vrcholů se dřík mírně rozevívá. V pravém spodním rohu je iniciála ukončena trojlistem. Pozadí vnitřního i vnějšího pole iniciály je zlaté. Rám vnějšího pole iniciály je modrý a na jeho povrchu jsou patrné stopy bílé výzdoby. Obrysy jsou černé.

28. iniciála V-isio na foliu 1 recto [obr. III/3c.2, CLVII-f.1v]. Tělo iniciály tvoří dvojice trubic. Trubice jsou rozevřené a vyrůstají z nich čtyři červené polopalmety. Má zelenou barvu a probíhají jím dvě bílé čáry. **Za iniciálou stojí muž, který jí drží** a levým ukazovákem ukazuje vzhůru. Muž má šedivé vlasy a vousy. Na hlavě má hnědou čapku. Spodní šat má modrý a plášť červený. Levý cíp pláště překrývá tělo iniciály. Pozadí vnitřního i vnějšího pole je zlaté. Kazetový rám vnější pole iniciály tvoří příčné části červené, svislé části modré, obrysy černé. Na rámu jsou dvě rovnoběžné bílé čáry.

29. iniciála V-erba na foliu 36 verso [obr. III/3c.3, CLVII-f.36v]. Tělo iniciály je tvořeno prohnutým tělem okřídleného modrého draka. Dračí tělo zvolna přechází do podoby trubicovitého dříku, který tvoří levou část iniciály. Drak má červená křídla a světle modrou nohu. Dřík má barvu červeno

modrou. Barvy jsou od sebe odděleny bílou tenkou vlnkou a středem každého barevného pruhu prochází také bílá linka. Barvy se od středu ke kraji ztmavují. Tím se vytváří dojem plastičnosti. Se shora i ze zdola je dřík uzavřen zelenou polopalmetou. Na svém hřbetě (vnitřní pole iniciály) má **stojící mužskou postavu ve světlehnědém šatu, zeleném pláští a modré čapce**. Muž drží mluvící pásku. Pozadí vnitřního i vnějšího pole iniciály je zlaté. Rám vnějšího pole iniciály je červený, obrysy jsou černé. Na červeném rámu je bílá vlnka a v každém ohybu vlnky je bílý kroužek.

30. iniciála E-t na foliu 98 recto [obr. III/3c.4, CLVII-f.98r]. Tělo iniciály je červené s bílými desseny, (vlnovkou a tečkami). Vnitřní pole iniciály je zelené s bílými rozvilinami, které tvoří tvary písmene S s přisazenými stylizovanými liliemi. Vnitřní i vnější pole iniciály je zelené. Vnitřní obrys těla iniciály je bílý, rám vnějšího pole iniciály je modrý. Iniciála je bez černých obrysů jako obr. 12 a 5.

31. iniciála E-t na foliu 104 verso [obr. III/3c.5, CLVII-f.104r]. Tělo iniciály je modré s bílými desseny (vlnovka a vidlice). Vnitřní pole iniciály je červené se stejnými vzory i barvou jako u předchozí iniciály. Vnější pole iniciály je zelené s obdobnými bílými desseny.

32. iniciála E-zechiel na foliu 104 recto [obr. III/3c.6, CLVII-f.104v]. Tělo iniciály je tvořeno ze tří vodorovných trubcovitých břeven a svislého dříku. Dřík je složen ze dvou barev, hnědé a modré. Hnědé pole je jakoby laločnatá polopalmeta zdůrazněná červenou barvou, ze které pak vychází horní a dolní příčné břevno. Horní je pouze červené, spodní je červeno zelené. Barvy jsou rozděleny bílou čárkou. Prostřední trubcovité břevno je červeno zelené. Barvy jsou rozděleny bílou čarou a středem barevných polí prochází rovněž bílá čára. Břevna jsou trubice, které se na koncích rozevírají. Na pravých koncích jsou trubice uzavřeny fialovou trojdílnou palmetou, která mají bíle zdůrazněný okraj. V místě, kde se napojuje prostřední příčné břevno ke dříku, je modrý akant. Za tělem **iniciály je stojící postava muže s šedivými vlasy a vousy (Ezechiel)**. Má modrou čapku, zelený plášť s hnědou podšívkou, modrý spodní šat a černé boty. Pravou ruku má zdviženou a má zdviženy dva prsty. Levou rukou nadzdvihuje střední břevno těla iniciály. Pozadí vnitřního i vnějšího pole je zlaté. Rám vnějšího pole iniciály je orámován. Příčné části rámu jsou modré a svislé jsou zelené. Obrysy jsou černé. Na rámu jsou dvě vzájemně se protínající bílé vlnovky s tečkami uprostřed.

33. iniciála D-anielem na foliu 161 recto [obr. III/3c.7, CLVII-f.161r]. Tělo iniciály je zelené s bílými deseny ve tvaru vlnovky a stylizovaných . Vnitřní pole iniciály je tmavočervené s bílými deseny ve tvaru rozvilin písmene S a s přisazenými stylizovanými liliemi. Vnější pole je světle červené, v pravém horním a dolním rohu jsou bílé trojdílné srostlice v podobě liliových trojlístů. Tělo iniciály má bílý obrys. Rám vnější pole iniciály je modrý s bílým vnitřním obrysem.

34. iníciała A-nno na foliu 163 verso [obr. III/3c.8, CLVII-f.163r]. **Levou část těla iníciały tvoří tělo modrého draka** se zelenou hlavou, modro zeleno hnědým křídlem a jednou nohou modrou a druhou červenou. Drak se zakusuje do zeleného pásu s bílými kolečky, který tvoří příčné břevno iníciały. Horní část iníciały tvoří zelené dračí tělo s modrou hlavou, hnědou nohou a červeným pařátem. Drak se zakusuje do svého krku. Pravou část iníciały tvoří trubicovitý dřík modro červené barvy. Trubice se v dolní části rozšiřuje a je uzavřena zaostřeným hnědo fialovým trojlistem. Barvy jsou od sebe odděleny bílou linií, středem každého barevného pole vede tenká bílá linka. Mezi rozdělené části těla iníciały je provlečen rozvilinový stvol, z něhož vyrůstají zaostřené trojlisty. Jeden ze stvolů prorůstá spodní částí dříku a na konci má lidskou hlavu, která pozoruje oba draky. Pozadí vnitřního i vnějšího pole iníciały je zlaté. Rám vnějšího pole iníciały je světle červený. Červená barva tvoří vzor vlnovky s tečkami. Obrisy jsou černé.

35. iníciała A-pud na foliu 186 verso [obr. III/3c.9, CLVII-f.186r]. Tělo iníciały je červené. Horní část iníciały tvoří **tělo ležícího draka** s náznakem bílého křídla. Ocas se rozděluje v laločnatý trojlist. Levý dřík má na sobě jakýsi hrb. Obrys těla iníciały je zdůrazněn bílými linkami. Vnitřní pole iníciały je modré, vnější pole je zelené s desenovou ornamentikou v podobě zaostřených trojlistů. Plošně barevné plochy nejsou černě rámovány – obdobně jako u obr. 33.

36. iníciała V-erbum na foliu 186 recto [obr. III/3c.10, CLVII-f.186v]. Tělo iníciały je tvořeno dvojicí trubic hnědo růžové barvy s dvěma bílými linkami. Rozevřené části trubic jsou zakryty červenými laločnatými listy. Červené listy mají po stranách zelené polopalmety. Iniciálu překračuje a z části překrývá červený drak se zeleným a modrým křídlem, modrou hlavou, jednou nohou zelenou a druhou modrou. Ocas tvoří zelen laločnatá palmeta. Pozadí vnitřního a vnějšího pole iníciały je zlaté. Rám vnější pole iníciały je modrý a bílá čárka tvoří na rámu vlnku. Obrisy jsou černé.

37. iníciała S-anctus na foliu 194 verso [obr. III/3c.11, CLVII-f.194r]. Tělo iníciały je červené s bílými prokresbami. Pozadí iníciały je modré. Kazetový rám vnějšího pole iníciały je zelený s bílým vnitřním obrysem. Na rámu je bílá linka. Barevné plochy nejsou černě orámovány jako u obr. 35.

38. iníciała V-erbum na foliu 194 recto [obr. III/3c.12, CLVII-f.194v]. Tělo iníciały je tvořeno dvěma modro červenými trubicemi. Barevná pole jsou od sebe oddělena bílou linkou. Každá barva se od středu ke kraji ztmavuje a vytváří tak iluzi plastičnosti. Odstíny jsou děleny bílou linkou. Rozevřené části trubic jsou zakryty fialovými zaostřenými trojlisty. Tělo iniciálu překračuje a z části zakrývá **monstrum se zeleným dračím tělem, zeleným rybím ocasem, jednou nohou hnědou, druhou modrou a s mužskou hlavou s modrými rohy**. Pozadí vnitřního i vnějšího pole iníciały je zlaté. Rám vnějšího pole iníciały je červený, obrisy jsou černé. Na rámu je bílá linka.

39. iníciała V-ision na foliu 198 verso [obr. III/3c.13, CLVII-f.198v]. Tělo je, jako u předchozí iluminace, tvořeno dvěma modro červenými trubicemi. Barevná pole jsou od sebe oddělena bílou

linkou. Každá barva se od středu ke kraji ztmavuje a vytváří tak iluzi plastičnosti. Odstíny jsou děleny bílou linkou. Rozevřené části trubic jsou zakryty fialovými zaostřenými trojlisty. Iniciálu obrůstá a oplétá zelená popínavá rozvilina, z níž vyrůstají modré trojlisty a fialové polopalmety. Dále jsou tu dvě modré a jedna červená polopalmeta a čtyři hnědé pololisty. Pozadí vnitřního i vnějšího pole iniciály je zlaté. Rám vnějšího pole iniciály je zelený s černými obrysy. Na zeleném rámu se střídá vzor bílého kolečka s bílou dvojtečkou.

40. iniciála V-isio na foliu 204 recto [obr. III/3c.14, CLVII-f.204r]. Pravou část těla iniciály tvoří tělo **zeleného draka s červeným křídlem**, modrou nohou a růžovým pařátem. Levou část iniciály tvoří zeleno červený trubicovitý dřík. Barevná pole jsou oddělena bílou linkou a středem každého pole prochází také bílá linka. Se shora i ze zdola je dřík uzavřen modrou polopalmetou. Vnitřní pole iniciály **vyplňuje stojící muž**, který stojí přes draka a rukama se drží kolem jeho krku. Muž má na sobě delší modrou halenu sahající ke kolenům přepásanou provazem a červené těsné kalhoty. Pozadí vnitřního i vnějšího pole iniciály je zlaté. Rám vnějšího pole iniciály je světle modrý. Tmavě modrá barva na rámu tvoří vlnku s tečkami v ohybech vlnky. Obrysy jsou černé.

41. iniciála S-antctus na foliu 205 verso [obr. III/3c.15, CLVII-f.205r]. Tělo iniciály je modré s bílými deseny v podobě vlnovek a čtyřmi kruhovými výběžky v linii téměř nad sebou. Pozadí iniciály je červené. Rám vnějšího pole iniciály je zelený, bílá linka tvoří vlnovku na rámu a v každém ohybu vlnovky je bílá tečka. Vnitřní obrys rámu je bílý. Barevné plochy nejsou černě orámovány jako u iniciály obr. 35.

42. iniciála E-t na foliu 206 verso [obr. III/3c.16, CLVII-f.206v]. Tělo iniciály je barevně rozdělené. Levá strana iniciály je modro červená a pravá je modrá. Modré pole na levé straně vytváří vzor laločnaté polopalmety. Povrch těl iniciál je zdobený bílými tečkami. Prostřední příčné modré břevno je zdobeno bílými kroužky. Na těle iniciály jsou čtyři hnědo fialové zaostřené akanty. Za tělem iniciály **stojí muž** v zeleném šatu a tělo iniciály drží za prostřední příčné břevno. Na levé straně je vnější pole iniciály vyplněno modro hnědými akanty. V levém horním i dolním rohu jsou modro hnědo fialové trojlisty. Pozadí vnitřního i vnějšího pole je zlaté. Rám vnějšího pole iniciály je červený, obrysy jsou černé. Na červeném rámu je bílá vlnovka a v ohybech vlnovky jsou bílé tečky.

43. iniciála T na foliu 208 verso [obr. III/3c.17, CLVII-f.208r]. Tělo iniciály je červené, s bíle zvýrazněnými obrysy. Pozadí je modré. Z bočních okrajů rámu vyrůstají dvě kadeřavé laločnaté polopalmety, které mají bíle naznačené žilkování. Rám vnějšího pole iniciály je zelený. Vnitřní obrys rámu je bílý. Na rámu jsou bílé čárky. Barevná pole nejsou černě orámována jako u iniciály na obr. 35.

44. iniciála V-erbum na foliu 208 recto [obr. III/3c.18, CLVII-f.208v]. **Tělo iniciály tvoří tělo modro červeného draka** s modrým křídlem a modrou nohou. V místě kde dračí tělo je červené

přechází v trubicovitý dřík modro červené barvy. Barevná pole jsou od sebe oddělena bílou linkou a středem polí rovněž prochází bílá linka. Rozevřené části trubice jsou zakryty fialovými zaostřenými trojlísty. Vnitřní pole iniciály vyplňuje **postava stojícího vousatého muže** držící draka za krk se zdviženou pravíci v hnědém spodním šatu, zeleném plášti s červenou podšívku a červené čapce. Pozadí vnitřního i vnějšího pole iniciály je zlaté. Rám vnějšího pole iniciály je zelený, obrysy jsou černé. Na rámu jsou střídavě bílé kosočtverečky a dvojtečky.

45. iniciála N-aum na foliu 212 recto [obr. III/3c.19, CLVII-f.112r]. Tělo iniciály je červené s bílými vzory v podobě vlnovky, bodů a stylizovaných zastřených palmet. Ukončení pravé části iniciály tvoří polopalmeta. Vnitřní pole iniciály je zelené s bílým vzorem rozvilin tvaru písmene S a bílými trojlísty. Vnější pole iniciály je modré.

46. iniciála O-nus na foliu 213 recto [obr. III/3c.20, CLVII-f.213r]. Tělo iniciály je dvoubarevné modro červené. K vnitřnímu poli je červené k vnějšímu poli je modré. Barevné plochy jsou odděleny bílou vlnkou. Vnitřní pole iniciály je zlaté. Je v něm **stojící vousatý muž s bílou nápisovou páskou**. Muž je v modrém šatu, v hnědočerveném plášti se zelenou podšívku a nad hlavou má modrou svatozář. Pravou rukou jako by něco zaznamenával. Oči vzhlíží vzhůru. Podle komposice by to mohl být evangelista, který naslouchá hlasu shůry (tedy evangeliu) a zapisuje ho. Pozadí je zlaté a rohy vyplňují čtyři zelené trojlísté srostlice. Vnější pole iniciály je červené, rám vnějšího pole je černé. Na rámu je bílý vzor v podobě zavřených výhonků.

47. iniciála A-bacus na foliu 215 recto [obr. III/3c.21, CLVII-f.215r]. Tělo iniciály je červené s bílými vzory laločnaté polopalmety a v obrysu vertikálních částí těla iniciály i ve tvaru trubice uzavřené zaostřenými palmetami. Z těla vybíhají desenové úponky zakončené trojlísty. Pozadí je modré. Rám vnějšího pole iniciály je zelený, vnitřní obrys je bílý. Barevné plochy nejsou černě orámovány jako u iniciály na obr. 35.

48. iniciála O-nus na foliu 216 verso [obr. III/3c.22, CLVII-f.216v]. Tělo iniciály je červené, jen na levé a pravé straně je v těle iniciály proříznutý modrý půlměsíc zdůrazněný bílým obrysem. Ve vnitřním poli iniciály **je stojící vousatý muž (Habakuk)** v šedivém šatu, zeleném plášti a hnědou plachetkou na hlavě. Má pozdviženou levici vzhůru a vzhůru směřuje i jeho pohled. Z pravé a levé strany těla iniciály vyrůstají dva modré polokvěty s červenými středy. Pozadí vnitřního pole iniciály je zlaté. V každém rohu dosedá na tělo iniciály zlatá bobulka a zbývající část vyplňují hnědo růžové akanty. Rám vnějšího pole iniciály tvoří svislé části, které jsou zelené s bílou linkou a příčné části, které jsou zlato bílé. Obrysy jsou černé.

49. iniciála T-randum na foliu 218 verso [obr. III/3c.23, CLVII-f.218v]. Tělo iniciály je zelené, spodní část se otáčí do tvaru číslice 6 a je ukončena zaostřeným trojlístem. Příčné břevno iniciály je z každé strany ukončeno polopalmetou. Iniciála má bíle zvýrazněné obrysy a má na sobě bílý

vzor v podobě laločnatého listu. Pozadí je červené. Rám vnějšího pole iniciály je modrý. Vnitřní obrys je bílý. Na rámu je bílá vlnka a v ohybu vlnky je vždy bílá tečka.

50. iniciála U-erbum na f 218 recto [obr. III/3c.24, CLVII-f.218r]. Tělo **iniciály je tvořeno tělem hnědého draka** s modrým křídlem, modrou hlavou, modrou nohou a oboustranně trubicovitě rozšířeným obrysem. Drakovi z tlamy vyrůstá rozvilinově štěpený stvol, který vyplňuje místo za ním, vyplňuje tedy vnitřní pole iniciály. Stvol se rozdvouje a každý konec je zakončen modrou palmetou. Ze středu rozdvojení vyrůstá zaostřený červený trojlist. Levou část iniciály tvoří trubicovitý dřík hnědo modré barvy. Barevná pole jsou od sebe oddělena bílou linkou. Dřík je na obou stranách rozevřený a uzavírá jej zelený zaostřený trojlist. Pozadí vnitřního pole iniciály je zlaté. Vnější pole iniciály je červené, obrysy jsou černé. Na rámu vnějšího pole se střídají bílé deseny tvaru písmene x a kroužky.

51. iniciála I-heremias na foliu 221 verso [obr. III/3c.25, CLVII-f.221v]. Tělo iniciály je trubicovitě dvoubarevné: červeno modré. Barvy jsou od sebe odděleny silnou bílou vlnkou a z každé strany vlnky jsou slabší bílé obloučky. Dekoraci dotváří bobulky uprostřed stran. Dřík se na koncích rozevívá a je z obou stran uzavřen zelenou polopalmetou ostře seříznutých tvarů. Barevné plochy nejsou černě orámovány jako u iniciály na obr. 35.

52. iniciála I-n na foliu 222 verso [obr. III/3c.26, CLVII-f.222v]. Tělo iniciály tvoří **tělo zeleného draka s rybím tělem a ocasem, s hnědými křídly** a dračí hlavou s výraznými zuby. Rybí tělo je poseto bílými tečkami. Pozadí vnějšího pole iniciály, je dnes špatně rozpoznatelné, došlo ke zprášení zlacení. Kazetový rám vnějšího pole iniciály je modro červený. Příčné části jsou červené, svislé jsou modré. Vnitřní obrys je bílý, vnější je černý.

53. iniciála A-nno na foliu 223 recto [obr. III/3c.27, CLVII-f.223r]. Tělo iniciály je zelené, jeho kauda v podobě laločnatého trojlistu expanduje do bordur. Má na sobě vzory bílé barvy, která naznačuje trubicovité rozevření dříku, nebo jeho oblé tvary zdobí laločnatou polopalmetu. Tyto vzory nitkovité rozviliny se zaostřenými palmetami vybíhají do vnějšího i vnitřního pole iniciály. Vnitřní pole je červené, vnější pole je modré. Tělo iniciály je zvýrazněno bílou barvou, nikoliv obvyklými černými obrysy jako u iniciály obr. 35.

54. iniciála I-n na foliu 224 verso [obr. III/3c.28, CLVII-f.224v]. **Tělo iniciály tvoří červené dračí tělo s psí hlavou**, modrýma nohama a zeleno modrým křídlem. Ocas je zakončen květinovou srostlicí ze zelených a modrých laločnatých palmet. Pozadí je zlaté. Rám vnějšího pole iniciály je fialový, obrysy jsou černé. Na rámu je bílá vlnovka, v každém ohybu je bílá tečka.

55. iniciála D-eus na foliu 233 verso [obr III/3c.29, CLVII-f.233v]. Tělo iniciály je červené. Na pravé straně iniciály je bílá vlnovka. Levou část iniciály tvoří trubicovitý dřík na koncích rozevřený. Jeho vnitřní část zdobí rozdvojená bílá linka. Pozadí vnitřního i vnějšího pole iniciály je modré. Vnitřní

pole vyplňuje zelený stonek rostliny s jedním zaostřeným trojlístem a laločnatou palmetou. Z horní i dolní části těla iniciály směrem dovnitř vyrůstá červená bobule. Rám vnějšího pole iniciály je zelený, vnitřní obrys je bílý. Ani tato iniciála nemá černé obrysy stejně jako iniciály ne obr. 35.

56. iniciála O-nus na foliu 233 recto [obr III/3c.30, CLVII-f.233r]. Tělo iniciály je tvořeno ze zelené a červené barvy. Blíže k vnitřnímu poli iniciály je to červená barva, k vnějšímu poli zelená. Barevná pole jsou odvozena od tvarů laločnatých listů. V místech laloků jsou stylizované rozetky z bílých kroužků. Tělo iniciály má v polovině modré prstence, na nichž jsou bílá kolečka. Vnitřní pole iniciály vyplňuje **scéna Krista s nevěřícím Tomášem**. Postava bezvousého Krista má světle modrý šat a purpurový plášť, šat je roztržen v místě kde Longinovo kopí probodlo Kristův bok. Kristus má zdviženou pravici, na níž je rána po hřebu. Kolem hlavy má modrou svatozář. Menší postava Tomáše má tmavomodrý šat a červený plášť se zelenou podšívkou. Prsty pravé ruky vkládá do Kristova boku. Má také modrou svatozář. Drapérie postav využívá zaostřené mísovité záhyby. Z těla iniciály vyrůstají směrem do rohů dvojice hnědých a modrých trojlístých květinových srostlic se člunkovitě stáčenými středovými listy. Pozadí vnitřního i vnějšího pole iniciály je zlaté. Rám vnějšího pole iniciály je modro bílý. Modrá je při vnější straně, bílá je při vnitřní straně. Může to vyvolávat jakousi plastičnost. Obrysy jsou černé.

III/3d BIBLIA LATINA

díl čtvrtý

CLVIII

počátek 14. století (Sv. Florián)

pergamen - drsnější, vcelku bílý (dolní rohy špinavé)

258 folií

495 x 340 mm

středoevropská gotická minuskula, zrcadlo textu 365 x 235 mm

Vazba v dobrém stavu, kodex byl dříve převázán – za opata Mickla, dřevěné desky potažené bílou vepřovicí s tlačenou ornamentikou.

Tento svazek čítá 25 iluminací.

57. iniciála L-ukas na foliu 1 verso [obr. III/3d.1, CLVIII-f.1v]. Tělo iniciály je tvořeno zlatým pruhem, který vytváří obrys iniciály a je z vnitřní i vnější strany černě lemován. Výplň tvoří rostlinné srostlice barevných listů - červených a modrých, způsobem je doprovází zelené zaostřené trojlísty. Na konci příčného břevna iniciály je červený akant. Vnitřní pole iniciály vyplňuje **stvoření s lidským tělem a býčí hlavou sedící u pulpitu a píšící na pruh papíru či pergamenu (atribut svatého Lukáše)**, oděné v růžový spodní šat, zelený plášť s červenou podšívkou a zlatou svatozáří kolem hlavy. Jde o začátek evangelia podle Lukáše. Vnitřní pole

iniciály má modré pozadí. Pozadí vnějšího pole je zelené. Rám vnějšího pole iniciály je červený, obrysy jsou černé. Bílá vlnovka tvoří na rámu ornament, v ohybech jsou bílé tečky. Vnější rohy rámu jsou zdobeny zlatými bobulemi.

58. iniciála P-rimum na foliu 3 recto [obr. III/3d.2, CLVIII-f.3r]. Tělo iniciály je tvořeno třemi barvami – červenou, modrou a zelenou. Dřík - trubicovitý - iniciály je tvořen červeno modrou vlnovkou na zlatém podkladu zeleně orámované. Zelenou barvou je tvořen celý vnitřní obrys iniciály. Oblá část je rovněž červeno zeleno modrá a v polovině má červený prstenec se zlatými okraji a bílou vlnkou uprostřed. Vnitřní pole iniciály vyplňuje scéna **Nanebevstoupení Krista**. Vidíme dolní polovinu postavy Krista, horu, ze které vystoupal, na níž jsou otisky nohou, dále poprsí Panny Marie a dvanácti apoštolů. Vše je na zlatém pozadí. Vnější pole iniciály je na nachovém pozadí s bílými ornamenty v podobě krátkých výhonků se zaostřenými trojlísty. Pravý horní a dolní roh vyplňuje stvol se třemi srdčitými listy. Rám vnějšího pole iniciály je modrý, obrysy jsou černé. Rám zdobí bílá vlnovka, v ohybech jsou bílé tečky. Vnější rohy rámu zdobí zlaté bobule.

59. iluminace je iniciála P-ostea na foliu 34 verso [obr. III/3d.3, CLVIII-f.34v]. Tělo iniciály je modré, pozadí vnitřního i vnějšího pole je červené. Vnitřní pole zcela zaplňuje **poprsí muže**. Je malováno kaligraficky modrou barvou. Doplnky na šatu a zvláštní pokrývce hlavy (snad se jedná o mitru) jsou červené. Rám vnějšího pole iniciály je bílý s vnějším zeleným obrysem. Tato iniciála patří do skupiny iniciál, které nemají černý rám jako iniciály na obr. 35.

60. iniciála P-ost na foliu 35 recto [obr. III/3d.4, CLVIII-f.35r]. Tělo iniciály je červené, pozadí vnitřního i vnějšího pole je zelené. Vnitřní pole iniciály zcela zaplňuje **hlava koně** z profilu. Je malována kaligraficky modrou barvou. Uzda je malována červenou barvou. Rám vnějšího pole iniciály je bílý a vnější obrys je červený. Iniciála je bez černých kontur jako předchozí iniciála.

61. iniciála A-pokalipsis na foliu 42 verso [obr. III/3d.5, CLVIII-f.42v]. Tělo iniciály je tvořeno na levé straně **z těla zeleného draka** s růžovým křídlem, červenou nohou a ocas tvoří modré zaostřené polopalmety a palmety. Drak proniká **tělem modrého hada** v horní části iniciály, který se sápe po drakově noze. Had se provléká dříkem, který tvoří pravou stranu iniciály. Pravý dřík je trubicovitý a má červeno modrou barvu. Je z obou stran uzavřen hnědým zaostřeným trojlístem. Pod středním horizontálním břevnem písmene je **postava svatého Jana** (má růžovou svatozář) v červeném šatu a modrém plášti s aditivně řazenými mísovitými záhyby. Světec má zdvižené ruce. Nad světcem je modrá orlice, které vyrůstá ze zobáku rozvilinový stonek, na němž jsou tři laločnaté palmetové listy. Dva modré a jeden zeleno šedivý. Vše je na zlatém pozadí. Rám vnějšího pole iniciály je růžový a od vnější strany k vnitřní se zesvětluje až k bílé, obrysy jsou černé a vnější rohy rámu zdobí zlaté bobule.

62. iniciála N-on na foliu 61 verso [obr. III/3d.6, CLVIII-f.61v]. Tělo iniciály je tvořeno ze dvou trubicovitých po ose rozdělených dřívků růžovo modré barvy s bílými čárkami. Dřívky jsou na koncích rozšířené. Šikmé břevno má barvu červenou rovněž zdobené bílými krátkými čáry. V polovině tohoto břevna jsou dvě bobulky. Z modrých polovin dřívků vyrůstají dva zaostřené trojlísty. Horní je zelený, dolní je modrý. V rozích iniciály jsou polopalmety, na úhlopříčku proti sobě zelené a červené barvy. Vše na zlatém pozadí. Rám vnějšího pole iniciály je světle modrý. Středem rámu probíhá tmavomodrá linka. Přes obě barvy je bílá vlnovka, která má v ohybech bílé hvězdičky. Obrysy jsou černé, vnější rohy zdobí zlaté bobule.

63. iniciála I-acobus na foliu 62 recto [obr. III/3d.7, CLVIII-f.62r]. Tělo iniciály vyplňují **dva světci nad sebou**. Horní v modrém šatu a zeleném plášti s červenou podšívkou členěném prohnutými zaostřenými mísovitými záhyby kaskádou na levém boku, spodní šat je trubicovitý. Drží knihu. Kolem hlavy má modrou svatozář a stojí jakoby v prvním patře na nice, pod kterou klečí druhý světec v modrém šatu a purpurovém plášti. Má sepjaté ruce pozdvižené k nebi a při sobě má hůl – snad berlu nebo žezlo. Kolem hlavy má červenou svatozář. Mezi oběma světci je architektonický prvek se sdruženými okny. Pozadí je zlaté. Rám vnějšího pole iniciály je červený, obrysy jsou černé. Na rámu je bílá dekorace, střídají se zda kolečka s písmenem x . Vnější rohy rámu jsou zdobeny zlatými bobulemi.

64. iniciála P-etrus na foliu 67 verso [obr. III/3d.8, CLVIII-f.67v]. Tělo iniciály je tvořeno červenou a modrou barvou. Vertikální dřív je vytvořen z pravidelného pletence, který je spleten z červené a modré pásky. Levý okraj dřívku je červený a pravý je modrý. Ve vnitřních rozích břevna jsou maličké zelené polopalmety. Oblá část iniciály je rovněž tvořena červenou a modrou barvou. Levá část oblé části iniciály je modrá, pravá je modro červená. Barevná pole jsou od sebe oddělena bílou vlnovkou. Každým polem pak dále prochází rovněž bílá vlnovka a v ohybech jsou bílé hvězdičky. Vnitřní pole iniciály vyplňuje postava **muže s modrou svatozáří sedícího u pulpitu a píšícího do knihy (svatý Petr)**. Muž má tonzuru a šedivý vous. Je oděn do zeleného spodního šatu a má světle fialový plášť s nelogicky (mechanicky) horizontálně řasenými zaostřenými mísovitými záhyby. Sedí na modře čalouněné židli. Pozadí těla iniciály, i vnitřní pole, je zlaté. Pozadí vnějšího pole iluminace bývalo také zřejmě zlaté, ale dnes zůstal je šedý podklad po původním zlacení. Rám vnějšího pole iniciály je fialový, obrysy jsou černé. Na rámu je bílá linka a vnější rohy jsou zdobeny zlatými bobulemi.

65. iniciála S-ymon na foliu 71 recto [obr. III/3d.9, CLVIII-f.79r]. **Tělo iniciály tvoří dva hadi**. Jeden růžový a druhý zelený. Oba hadi mají ocas zakončený zaostřeným trojlístem své barvy. Hadi jsou na pěti místech k sobě připoutání hnědými prstenci. Prostřední prstenec ještě připoutává k tělům hadů **dvě postavy s lidskou hlavou, těly ryb, s křídly a pařáty**. Horní postava má červené tělo a modro bílá křídla. Spodní postava má modré tělo a barevná křídla. Pozadí vnitřního i vnějšího pole iniciály je zlaté. Rám vnějšího pole iniciály je modrý, obrysy jsou

černé. Na rámu je bílá vlnovka, v ohybech má bílé tečky. Vnější rohy jsou zdobeny zlatými bobulemi.

66. iniciála Q-uod na foliu 75 verso [obr. III/3d.10, CLVIII-f.75v]. Tělo iniciály je tvořeno ze dvou částí. Horní okrouhlá část iniciály je při vnějším okraji světle hnědá, uprostřed je širší růžová vlnovka a vnitřní okraj je bordó. Vnitřní pole iniciály vyplňuje **muž sedící u pulpitu a čtoucí knihu (svatý Jan – počátek epištoly svatého Jana)**. Pulpit je modrý a noha je červená. Muž sedí na nějakém sédes, přes nějž je látka smetanové barvy. Muž je oblečen do modrého spodního šatu a má na sobě zelený plášť s červenou podšívku. Plášť je kolem jeho těla zvláště ovinut. Jako kdyby to byla římské tóga a s ramene spadá do zaostřené kaskády. Kolem hlavy má modrou svatozář. Druhá dolní část iniciály je utvořena **z ptačího těla s lidskou hlavou**. Tělo je modré, křídla modro hnědá, nohy žluté a hlava je rovněž žlutá. Z úst monstra vyrůstá zelený stonek s červenou zaostřenou palmetou na konci. Vnější pole iniciály je ve třech rozích zdobeno modro růžovými vegetabilními motivy. Pozadí vnitřního i vnějšího pole iniciály je zlaté. Rám vnějšího pole iniciály je zelený, obrysy jsou černé. Na rámu je bílý vzor. Vnější rohy rámu jsou ozdobeny zlatými bobulemi.

67. iluminace je iniciála S-enior na foliu 79 recto [obr. III/3d.11, CLVIII-f.79r]. Tělo iniciály je tvořeno ze šedivo zelené a růžové barvy. Barevná pole jsou od sebe oddělena bílou vlnovkou. Celá iniciála působí trubcovitým dojmem a na koncích je rozevřená. Konce jsou uzavřeny modrými polopalmetami. Uprostřed iniciály **sedí písíci postava s orlí hlavou (atribut evangelisty Svatého Jana)**. Kolem hlavy má modrou svatozář a za hlavou je holubice Ducha svatého, která diktuje evangelium, které evangelista zapisuje. Postava je oblečena v růžovém spodním šatu, má zelený plášť s modrou podšívku. Levou nohu má přeloženou přes pravou. Na levém koleni má papír, v pravé ruce drží psací nástroj a zapisuje. Vnější plášť tvoří smyčkovité záhyby, spodní šat trubice. V levém horním a pravém dolním rohu je modrý trojlist. Rám vnějšího pole iniciály je zelený, obrysy jsou černé. Rám je zdoben bílou vlnovkou. Vnější rohy jsou ozdobeny zlatými bobulemi.

68. iniciála S-enior na foliu 80 verso [obr. III/3d.12, CLVIII-f.80v]. Tělo iniciály je tvořeno z červené a modré barvy. Barevná pole jsou od sebe oddělena bílou vlnovkou - jde o napodobení laločnaté polopalmety - v jejichž ohybech jsou bílé zaostřené palmety. Celá iniciála působí trubcovitým dojmem a na koncích je rozevřená. Konce jsou uzavřeny zelenými zaostřenými polopalmetami. Na spodní části iniciály **stojí postava překračující tělo iniciála její modrá svatozář se téměř dotýká horního okraje těla iniciály (sv. Jan)**. Postava je oblečena do modrého trubcovitého spodního šatu, nahnědlého pláště se zelenou podšívku s naznačeným středovým mísovým záhybem a kaskádami na bocích, v levé ruce drží pruh papíru či pergamenu a na pravé ruce má vztyčeny tři prsty. Pozadí vnitřního pole iniciály je zlaté, vnější pozadí je hnědé. Rám vnějšího pole iniciály je modro zeleno červený. Příčné části rámu jsou zelené ozdobené bílou vlnovkou, která má v ohybech bílé kroužky. Svislé části rámu jsou modré ozdobené

bílou vlnovkou, která má v ohybech bílé kroužky. V rozích, kde se kryjí zelené části rámu s modrými, je rám červený zdobený bílými čtverečnými zaostřenými rosetami. Vnější rohy rámu jsou zdobeny zlatými bobulemi.

69. iniciála I-uda na foliu 81 verso [obr. III/3d.13, CLVIII-f.81v]. Tělo iniciály tvoří **dvě postavy. Jedna menší skrčená při dolním okraji podpírá na svých loktech (jako) druhou podstatně větší stojící postavu světce (Juda)** která zaujímá tři čtvrtiny celé iniciály. Tato postava je oblečena do zeleného spodního šatu, přes sebe má červený plášť s modrou podšívkou. Plášť má kolem sebe ovinutý jako tógu. Spodní šat je trubcovitý, svrchní plášť je členěn zaostřeným mísovitým záhybem sevřeným na bocích trubicemi a shora smyčkovitými záhyby přehnutého rubu pláště. V levé ruce drží knihu, pravou ruku má pozdviženou, ukazovák má napomínající gesto. Kolem hlavy má modrou svatozář. Pozadí je zlaté. Rám vnějšího pole iniciály je fialový. Rám je zdoben bílou vlnovkou která má v ohybech bílé hvězdičky. Obrysy jsou černé. Vnější rohy rámu jsou zdobeny zlatými bobulemi.

70. iniciály C-ogor na foliu 82 verso [obr. III/3d.14, CLVIII-f.82v]. Tělo iniciály je tvořeno zelenou a růžovou barvou. Barevná pole jsou od sebe oddělena laloky, které jako by imitovaly laločnaté listy. Z každého barevného pole vyrůstají vždy do druhého pole srdčité listy. Růžový do zeleného pole a zelený do růžového pole. Konce iniciály jsou rozšířené a uzavřené zlatými zaostřenými polopalmetami. Ve vnitřním poli iniciály je **stojící postava muže s tonzurou** (svatý Jeroným), modrém trubcovitém spodním šatu – pravděpodobně jde o albu – a na místo pláště má červenou kázuli se zelenou podšívkou. V rukách drží mluvící pásku. Pozadí vnitřního pole a pravé části pole vnějšího jsou zlatá. Levá část vnějšího pole iniciály je hnědá a rohy zdobí modré seřiznuté akanty. Rám vnějšího pole iniciály je červený. Rám je zdobený bílou linií ve tvarech písmene S s rozdvojenými konci zakončenými zaostřenými trojlístovými výhonky. Obrysy jsou černé. V místě kde se části rámu překrývají jsou čtverečky vyplněné zaostřenými čtyřlísty.. Vnější rohy rámu jsou zdobeny zlatými bobulemi.

71. iniciála V-ir na foliu 83 recto [obr. III/3d.15, CLVIII-f.83r]. Tělo iniciály tvoří modro fialová dvojice trubcovitých dřívků. Modrá pole jsou na vnitřní straně, fialová jsou na vnější straně. Pole jsou od sebe oddělena bílou linkou, z níž vyrůstají bílé nitky zakončené zaostřenými trojlísty. Barvy se od středu k okraji ztmavují a tím vzniká iluze plastičnosti. Trubice jsou rozevřené a jsou uzavřeny zeleným akantem, z něhož ještě vyrůstají po stranách modré polopalmety. Ve **vnitřním poli iniciály je sedící král**. Má modrou korunu na hlavě, červený spodní šat, modrý plášť se zelenou podšívkou. Má sepjaté ruce. Celou postavou je natočen doleva a **shlíží na bosou postavu, která sedí v levém dolním rohu vnějšího pole (Job)**. Postava má na hlavě modrý židovský čepec, je oblečena v zeleném spodním šatu, má žlutý plášť s modrou podšívkou. **Na tváři, rukou i nohou má rány či vředy nebo boláky. Proti této postavě sedí v druhém rohu vnějšího pole dva králové**. Rukama jako by si zakrývali tváře. Král blíže k iniciále má na hlavě fialovou korunu. Je oblečen do modrého spodního šatu a červeného pláště. Druhý král má

červenou korunu je oblečen do modrého spodního šatu a zeleného pláště. Pozadí vnitřního i vnějšího pole je zlaté. Rám vnějšího pole iniciály je červený. Na rámu jsou bílé ornamenty: na vertikální části výhonky se zaostřenými trojlísty, na horizontální části rozviliny se stylizovanými zaostřenými trojlísty. Obrysy jsou černé. V rozích rámu jsou zelené zaostřené čtyřlístky. Vnější rohy rámu zdobí zlaté bobule.

72. iniciála C-romacio na foliu 114 recto [obr. III/3d.16, CLVIII-f.114r]. Tělo iniciály je tvořeno barvami od vnitřního pole iniciály: tmavě zelená je oddělená od světle zelené bílými tečkami, světle zelená je od červené oddělena bílou vlnovkou, červená je od bordó oddělena bílými tečkami. Všechny dělicí prvky jsou zvlněné. V záhybech vlnky na bordó barvě jsou rosety vytvořeny z bílých teček. Iniciála má černé okraje a její trubicovitě rozšířené konce jsou uzavřeny červenými zaostřenými polopalmetami. Z horního konce iniciály vyrůstá do vnitřního pole modrý zaostřený trojlíst. Z prostředku iniciály vyrůstá do vnitřního pole červený zaostřený trojlíst. Ve vnitřním poli iniciály je **stojící postava opata v šedivém řeholním oděvu**. V levé ruce drží červenou knihu a v pravé má berlu. Na hlavě má tonzuru. Levý dolní a horní roh vnějšího pole iniciály vyplňují světle hnědé laločnaté akanty. Pozadí vnitřního i vnějšího pole iniciály je zlaté. Rám vnějšího pole iniciály je modrý. Rám je zdoben bílou vlnovkou, která má v ohybech bílé tečky. Obrysy rámu jsou černé. V rozích rámu jsou dekorativní hnědé zaostřené čtyřlístky.

73. iniciála T-oboas na foliu 115 verso [obr. III/3d.17, CLVIII-f.115v]. Horní příčné břevno iniciály tvoří **tělo zeleného draka** s červeně modrým křídlem fialovou nohou a se stočeným ocasem, z něhož do vnějšího pole vyrůstá modrý trojlíst a hnědý akant. Ze hřbetu draka do vnitřního pole vyrůstá hnědá zaostřená palmeta. Dřík iniciály je stočený do tvaru číslice 6. Je tvořen ze světle a tmavě modré a světle a tmavě růžové barvy. Barevná pole jsou od sebe oddělena bílou vlnkou, které imituje laločnatý list, odstíny barev jsou odděleny bílou čerchovanou vlnkou. V ohybech vlnky, na tmavých polích jsou bílé hvězdičky a dostředivé shluky teček vytvářející stylizované rosety. Vnitřní pole iniciály vyplňuje **scéna kladení mrtvého těla do hrobu**. Dva muži kladou mrtvé tělo v šedivém oděvu a kápi do zeleného hrobu, který má okrovou hranu. Muži mají na hlavách špičaté klobouky. Mladší bezvousý muž je oděn do zeleného šatu. Starší vousatý muž má žlutý šat a červený plášť. Drapérie jsou jen sumárně naznačeny paralelními záhyby. Na straně hrobu je šikmé červené břevno (víko sarkofágu). Vnější pole iniciály zdobí ve spodních rozích zelené laločnaté akanty. Pozadí je zlaté. Rám vnějšího pole iniciály je modro červený. Příčné části rámu jsou modré, svislé jsou červené. Rám zdobí bílá vlnovka. V ohybech jsou bílé trojúhelníčky. Obrysy rámu jsou černé.

74. iniciála A-put na foliu 127 recto [obr. III/3d.18, CLVIII-f.127r]. Tělo iniciály je tvořeno z trubicovitého dřívku a dále **z těl draků**. Trubicovitý dřívok tvoří pravou část iniciály a na koncích se rozevírá. Má po ose rozdělenou plochu červeně zelené barvy. Barevná pole jsou od sebe oddělena černou linkou. Středem barevných polí běží bílá linka. Konce dřívku jsou uzavřeny modrými stylizovanými akanty, z nichž na pravou stranu vyrůstají dva červené polopalmety.

Z tohoto dřívku vyrůstá zelený dračí krk se zelenou hlavou, která má otevřenou tlamu z níž vysunuje červený jazyk. Levou část těla iniciály tvoří **červené dračí tělo s modrým křídlem, jednou nohou modrou a druhou okrové barvy. Ocas přechází v šedivou polopalmetu. Tělo nemá hlavu.** Toto tělo obtáčí zelený stonek z něhož vyrůstá hnědá, žlutá, zelená a červená palmeta. Hnědá palmeta prorůstá pravý dřívku iniciály. Tento stonek zároveň tvoří spodní příčné břevno iniciály. Pozadí vnitřního i vnějšího pole je hnědé. Rám vnějšího pole iniciály je bordó barvy a je zdobeno bílou vlnovkou, která má v ohybech bílé tečky. Rohy rámu jsou zdobeny modrými zaostřenými čtyřlístky. Rám má černé obrysy. Značná aditivnost kompozice iniciály poukazuje k románským tradicím přesto, že rostlinné prvky ornamentiky vycházejí z dílensky běžně užívaného repertoáru.

75. iniciála A-rfaxat na foliu 127 verso [obr. III/3d.19, CLVIII-f.127v]. Tělo iniciály je složeno ze dvou dřívků a dvou příčných břevnen. Levý dřívku má čtyři barvy. Od vnitřní strany to jsou barvy: bordó ta je oddělena od červené barvy bílou vlnkou, červená od světle modré je také oddělena bílou vlnkou, světle modrá je od tmavě modré oddělena opět bílou vlnkou. V ohybech vlánek na polích barev bordó a tmavě modré jsou bílé rozvilinové motivy se stylizovanými zaostřenými palmetami. Dřívku na dolním okraji ukončují zeleno hnědé polopalmetry. Dřívku visí z horního příčného břevna. Prvý dřívku visí rovněž z horního příčného břevna. Má barvy modrou a červenou. Barevná pole jsou od sebe oddělena černou linkou. Středem každého barevného pole probíhá bílá linka. Dřívku je trubicovitý a na dolním okraji rozšířený. Uzavírá ho zelený akant z něhož ještě vyrůstá modrá polopalmeta a červená polopalmeta. Spodní příčné břevno tvoří zelený stonek z něhož vyrůstají hnědý zaostřený trojlíst a červená palmeta. Stonek prorůstá pravým dřívkem. Horní trubicovité příčné břevno je tvořeno ze zelené a modré barvy. Barevná pole jsou od sebe černo bílým provázkem. Středem každého pole prochází bílá linka. Je z každé strany uzavřeno červeným akantem, z něhož k hornímu okraji vyrůstá fialová polopalmeta. Levou část vnějšího pole iniciály vyplňuje zelená rozvilina, z níž vyrůstají: červený, šedivý a modrý akant; hnědý a červený trojlíst a hnědá polopalmeta. Pravou část vnějšího pole iniciály vyplňuje ženská postava s bílým závojem na hlavě, červeném spodním šatu a hnědém plášti. Postava se dívá do vnitřního pole iniciály. Vnitřní pole iniciály vyplňuje scéna **Judity stínající Holoferna**. Muž leží v posteli, přikrytý světlou přikrývkou. Spí. Žena stojící vedle postele drží levou rukou muže za vlasy. V pravé ruce má meč a seká muži hlavu. Žena má bílý závoj, modrý spodní šat a červený plášť u krku sepnutý. Za ženou ze spodního příčného břevna visí žluto oranžový závěs. Drapérie jsou pouze trubicovitě rozvrženy jako na foliu 115 verso. Pozadí je hnědé. Rám vnějšího pole iniciály je zeleno modro červený. Příčné strany rámu jsou modré, zdobí je bílá kolečka. Svislé strany rámu jsou zelené, zdobí je bílé čtvercově zaostřené rosety, které jsou odděleny bílými čárkami. Rohy rámu jsou červené zdobené obdobnými bílými čtvercovými rosetami.

76. iniciála l-n na foliu 143 recto [obr. III/3d.20, CLVIII-f.143r]. Tělo iniciály tvoří **ženská postava stojící v enfacu v nice (královna Ester)**. Nika je tvořena bílou architekturou s kruhovými okny a červenou střechou. Postava má na hlavě modrou korunu a pod korunou má bílý závoj. Červený

spodní šat zdobený bílými příčnými linkami a přepásaný zlatým páskem, který je spuštěný až na zem. Přes šat má zelený plášť s bílou hermelínovou podšívkou u krku sepjatý zlatou šňůrkou, za kterou se žena drží a snaží se jí odtáhnout. Pozadí je zlaté. Rám vnějšího pole iniciály je červeně modrý a protažený do ostrých úhlů. Příčné části rámu jsou modře zdobené bílou vlnkou. Vlnka má v ohybech bílé hvězdičky. Svislé části rámu jsou červeně zdobené vlnkou. Vlnka má v ohybech bílé hvězdičky.

77. iniciála G-omnioni na foliu 158 recto [obr. III/3d.21, CLVIII-f.158r]. Tělo iniciály je ze čtyř barev. Od vnitřního pole iniciály: bordó, červená, světle zelená a tmavě zelená. Barevná pole jsou od sebe oddělena bílými vlnkami – napodobování laločnatého listu. V ohybech na krajních barvách jsou bílé čtyřtečky. Konce iniciály jsou ukončeny modrými a zelenými polopalmetami. Tělo iniciály je v půli přepásáno prstencem barvy bordó, na němž jsou bílé vzory kroužku střídajícího se s písmenem x. Okraje prstence jsou modro bílé. Ve vnitřním poli iniciály je postava **stojícího muže (cisterciáckého opata ?)**. Muž má tonzuru, bílý spodní šat, přes něj modrou kázuli s červenou podšívkou. V levé ruce drží berlu a v pravé knihu. Vnější pole iniciály zdobí v levých rozích červené laločnaté nárožní akanty. Pozadí vnitřního i vnějšího pole je zlaté. Rám vnějšího pole iniciály je modrý, zdobený bílou linkou. Obrysy jsou černé.

78. iniciála I-n na foliu 160 verso [obr. III/3d.22, CLVIII-f.160v]. tělo iniciály tvoří figurální výjev. Zcela nahoře je architektonický prvek tvořící niku či baldachýn. Zdivo je ze stran zelené s lomenými okny, přední část je žlutá se dvěma rozetami, střecha je modrá. Pod architekturou sedí **za pulpitem (píšící) vousatý muž (prorok Ezdráš)**. Má na sobě modrý oděv přepásaný provazem, na hlavě má modrý klobouk. Mezi pulpitem a architekturou se vznáší již napsaná kniha. Pulpit má modrou barvu, židle je okrové barvy s modrou dekorací. Muž má pod nohama jakýsi stupeň či podstavec. Se shora je červeně černá parketáž a z boku zdvojená okna. Pozadí je zlaté. Rám vnějšího pole iniciály je červený. Rám je zdoben bílou vlnkou, v ohybech jsou bílé kroužky. Obrysy jsou černé.

79. iniciála E-t na foliu 171 verso [obr. III/3d.23, CLVIII-f.171v]. Tělo iniciály v podobě majuskulního tvaru litery je tvořeno větším množstvím barev. Střední příčné břevno je modro okrové. Horní polovina okrová, spodní modrá. Barevná pole jsou od sebe oddělena černou linkou s bílými tečkami. Břevno je trubicovité. A na koncích se rozevírá. Horní a spodní příčné břevno tvoří tenká červená čára s bílým vnějším okrajem. Levá část iniciály je tvořena barvami, od vnitřního pole: bordó, červená, světle zelená a tmavě zelená. Barevná pole jsou od sebe oddělena bílou vlnkou. Na tuto část iniciály je ve středu, proti příčnému břevnu, namalován polokruh, na němž je světle hnědá půlroseta kadeřavých laločnatých tvarů. Na druhé straně je fialový kadeřavý, laločnatý akant. Ve vnitřním poli iniciály je zelený stonek, který se esovitě kroutí po celém poli. Na jeho koncích jsou červeně zaostřené trojlísté palmety. Stonek prorůstá do vnějšího pole iniciály. Tam jej ukončují, v levých rozích, modře zaostřené palmety. Ze stonku po celé jeho délce vyrůstají modře zaostřené polopalmety. Pozadí vnitřního i vnějšího pole je zlaté. Rám vnějšího

pole iniciály ze dvou barev. Příčné části jsou modré, zdobené bílou vlnovkou. V ohybech vlnovky jsou bílé tečky. Svislé části rámu jsou červené, zdobené rovněž bílou vlnovkou s bílými tečkami v ohybech. V rozích rámu jsou modré zaostřené čtyřlístky. Obrysy rámu jsou černé.

80. iniciála E-t na foliu 191 recto [obr. III/3d.24, CLVIII-f.191r]. Tělo iniciály v podobě majuskulního tvaru litery je z více barev. Střední příčné břevno je malováno šedivou a červenou barvou. Horní polovina břevna je červená, spodní je šedivá. Odděleny jsou černou linkou s bílými tečkami. Břevno je trubicovité a na pravé straně se rozevívá. Je uzavřeno okrovým zaostřeným akantem. Horní a spodní příčné břevno je namalováno tenkou modrou čarou s bílým vnitřním obrysem. Z každého břevna na konci vyrůstají dvě červené laločnaté polopalmety. Levá část iniciály je z barev: od vnitřního pole tmavě růžová, světle růžová, světle modrá, tmavě modrá. Barevná pole jsou od sebe oddělena bílou čerchovanou vlnovkou – imitace laločnatých listů. V ohybech vlnky, na tmavých polích jsou bílé hvězdičky. Přes toto břevno je v polovině, proti střednímu příčnému břevnu, namalován černý trojúhelník, na němž je červený kadeřavý akant. Vnitřní pole iniciály vyplňuje výjev „**Juda káže svým bratřím, ozbrojený mečem**“. Vousatý muž (Juda) sedí na levé straně středního příčného břevna. Na hlavě má modrý klobouk s bílým lemováním. Je oblečen do žlutého spodního šatu a do modrého pláště s červenou podšívkou. Má zdvižený ukazovák pravé ruky, jakoby napomínal skupinku pěti mužů, kteří stojí pod ním a sledují ho. Jeho spodní šat je pouze sumárně trubicovitě naznačen, zatímco svrchní plášť člení zaostřené mísovité záhyby sevřené mezi trubicemi, nasazenými od jeho kolen. Muži mají meče. První je oblečen do zeleného a další dva do červeného šatu. Levé rohy ve vnější části iniciály zdobí zelené akanty. Pozadí bylo jistě zlaté, ale dnes je z velké části sprášené. Rám vnějšího pole iniciály je modro červený. Příčné části jsou červené zdobené bílou vlnovkou v ohybech jsou bílá kolečka. Svislé části rámu jsou modrá rovněž zdobená vlnovkou s kolečky. Obrysy rámu jsou černé.

81. iniciála F-ratribus na foliu 231 recto [obr. III/3d.25, CLVIII-f.231r]. Dřík iniciály je čerchovanou čarou rozděleno na dvě pole. Levé pole je modro šedivé rozdělené bílou linkou, pravé pole je zelené rovněž rozděleno bílou linkou. Trubicovitý dřík se na koncích rozevívá a je z obou stran uzavřen červeným laločnatým akantem. Zeshora směrem dolů po levé straně vyrůstá z dříku modrá polopalmeta, zezdola vyrůstá z dříku vyrůstá červená polopalmeta a z pravé strany pod dřík vyrůstá modrá polopalmeta. Příčná břevna iniciály vyrůstají z dolní části dříku. Ovívají a prorůstají dřík. Poté vytváří samostatná příčná břevna. Horní příčné trubicovité břevno je fialové, na konci se rozevívá a je zakončené červeným akantem, směrem vzhůru z něho vyrůstá zelená polopalmeta a směrem dolů, mezi příčná břevna vyrůstá zelená zaostřená palmeta. Břevno je zdobeno bílými linkami. Spodní trubicovité břevno je modré, na konci se rozevívá a je uzavřené červeným akantovým kadeřavým zaostřeným akantem. Břevno zdobí bílé linky. Spodní roh břevna se kroutí do vnitřního pole a na jeho konci vyrůstá hnědá palmeta. Za tělem iniciály stojí **postava zbrojnoše v kroužkové kovově šedivé zbroji (Juda Makabejský)**, s fialovým brněním na prsou, zelené suknicí, s červeným pláštěm s bílou podšívkou. V pravé ruce drží korouhev

s červeným praporem, v levé ruce drží pruh nápisovou pásku. Na hlavě má modrý klobouk s bílým lemem. Pozadí vnitřního i vnějšího pole iniciály je zlaté. Rám vnějšího pole iniciály je dvoubarevný. Příčné strany jsou modré zdobené bílou vlnovkou s bílými tečkami v ohybech, svislé strany jsou zelené zdobené bílými písmenky x. Rohy rámu jsou zdobené červenými zaostřenými čtyřlístky. Roh, který je vsunut do iniciály, je zdobený zeleným čtyřlístkem. Obrisy jsou černé.

III/3e BIBLIA LATINA

díl pátý

CLIX

počátek 14. století (Sv. Florián)

pergamen – drsnější, zažloutlý (rohy špinavé)

176 folií

495 x 345 mm

středoevropská gotická minuskula, zrcadlo textu 345 x 230 mm

Vazba v dobrém stavu, kodex byl dříve převázán – za opata Mickla, dřevěné desky potažené bílou vepřovicí dnes více zašlé.

Poslední díl obsahuje 21 iluminací.

82. iniciála B-eatissimo na foliu 1 verso [obr. III/3e.1, CLIX-f.1v]. Dřík iniciály je z červené a modré pásky. Barevné pásky jsou rozděleny černou čárkou. Každé pole je rozděleno bílou linkou. Barvy se od středu k okraji ztmavují a tím vyvolávají iluzi trubice. Dřík se na koncích rozevívá. Z obou stran je uzavřen hnědou polopalmetou. Modré pole je blíže k vnitřnímu poli iniciály, a tak jeho levé konce vyběhají a tvoří vnější strany oblé části iniciály. Střední část iniciály je hnědá, prorůstá mezi barevnými poli dříku, otáčí se zpět a je ukončena zelenými zaostřenými palmetami. Z druhé strany tuto část iniciály tvoří v horní části iniciály vnitřní polovinu oblé části, v dolní části tvoří vnější část oblé části iniciály. Barevná pole jsou od sebe oddělena bílou vlnkou – inspirováno laločnatými listy. V ohybech vlnky jsou bílé čtyřtečky. Mezi oblými částmi do vnějšího pole vyrůstá zaostřená trojlístá zelená palmeta. Vnitřní pole iniciály tvoří **stojící muž s tonzurou na hlavě v modrém spodním šatu, červené kázuly se zelenou podšívkou (svatý Jeroným jako mnich)**. V levé ruce drží **červenou knihu**, pravý ukazovák má v napomínající gestu. Na vnějším poli iniciály jsou zdobeny rohy zelenými trojdílnými laločnatými akanty. Pozadí je zlaté. Rám vnějšího pole iniciály je červený. Je zdoben bílou zubatou vlnovkou se zaostřenými stylizovanými trojlísty. Obrisy jsou černé.

83. iniciála P-lures na foliu 2 recto [obr. III/3e.2, CLIX-f.2r]. Tělo iniciály je tvořeno ze světle hnědé, světle modré a tmavě modré barvy. Dřík iniciály tvoří vlnky z výše uvedených barev, které pokrývají dřík majuskulní litery. Barevná pole jsou od sebe oddělena bílou vlnkou. Trubicovitý vertikální dřík se na koncích rozevívá a je uzavřen modrým trojdílným akantem. Oblá část

iniciály je tvořena podobně. Střed této části je přetnut modrým prstencem s bílými vzory. Vnitřní pole iniciály tvoří kroutící se oddenek, na jehož koncích jsou červené zaostřené palmety a modré zaostřené trojlisty. Rozvilinový oddenek částečně ovíjí i tělo iniciály. Pravé rohy vnějšího pole iniciály jsou zdobeny modrými trojlístými srostlicemi s přetáčenými bočními okraji. Pozadí vnitřního i vnějšího pole iniciály je zlaté. Rám vnějšího pole iniciály je zelený. Obrysy jsou černé. Rám je na vnitřní straně zdůrazněn bílou linkou. Rohy rámu vyběhají a stáčí se do jakých si modrých pupenců, které nahrazují obvyklé zlaté bobule.

84. iniciála E-usebius na foliu 4 recto [obr. III/3e.3, CLIX-f.4r]. Majuskulní tělo iniciály je tvořeno z hnědé a modré barvy. Levá část iniciály je při vnitřní straně hnědá, při vnější modrá. Barevná pole jsou do sebe oddělena bílou vlnovkou – podle laločnatých listů. V ohybech jsou bílé tečky. Pravá strana je tvořena hnědým trubicovitým dříkem, který se na koncích rozevívá a je ukončen z obou stran modrým trojlístým akantem. Střední břevno je tvořeno dvěma modrými stvoly uprostřed spojenými modrým prstencem. Břevno je zdobeno bílými linkami. Vnitřní pole iniciály vyplňuje zelený oddenek esovitě se kroutící a zakončený červenými laločnatými palmetami. Z oddenku vyrůstají zkrácené modré polopalmety. Pozadí vnitřního i vnějšího pole iniciály je zlaté. Rám vnějšího pole iniciály je červený s černými obrysy. Rám je zdoben bílou linkou.

85. iniciála M-atheus na foliu 5 verso [obr. III/3e.4, CLIX-f.5r]. Tělo iniciály je světle červené. Krajiní dřívky zdobí tmavočervená vlnovka s tečkami v ohybech. Z dřívků na koncích vyrůstají zelené polopalmety. Střední dřík zdobí tmavočervená čára v ose. Konec se rozevívá a je uzavřen zeleným trojlístem. Po středním dříku se vine vzhůru tmavočervený oddenek z něhož do vnitřního pole iniciály vyrůstají zelené trojlisty. Vnější pole v horních rozích zdobí růžové trojdielné akanty. Pozadí vnitřního i vnějšího pole iniciály je modré. Rám vnějšího pole iniciály je červený s bíle naznačenými nárožími, vnější obrys je hnědý, vnitřní je bílý. Iniciály je pouze v barevných plochách, bez černých kontur jako u iniciály na obr. 35.

86. iniciála N-ativitas na foliu 5 recto [obr. III/3e.5, CLIX-f.5v]. Tělo iniciály je červené. Do levé vertikální části dřívku vrůstají z obou stran zelené klíny v podobě laločnatých palmet, které jsou spojené bílou linkou. Dřík se na horní straně pomalu stáčí a **přechází v tělo draka**, který je hlavou dolů – obrácenou do vnějšího pole. Má zelené křídlo. Ze spodní strany dřívku vyrůstá červený oddenek a stáčí se do vnitřního pole vzhůru mezi dřík a draka. Tím zaplňuje vnitřní pole iniciály. Ze stonku vyrůstá pět zelených laločnatých listů – dva pětilysté, dva trojlísté a jednoduchý zaostřený stáčený list. Pozadí vnitřní i vnější je zlaté. Rám vnějšího pole iniciály je modrý. Vnější obrys je černý, vnitřní je bílý. Iniciála je obdobně jen v podkladových plochách bez černých obrysů, jako u iniciály na obr. 35.

87. iniciála L-iber na foliu 7 verso [obr. III/3e.6, CLIX-f.7v]. Tělo iniciály je tvořeno dvěma navzájem spojenými trubicovitými břevny. Vertikální trubicovitý dřík je červený, na koncích se rozevívá a je uzavřen zelenými zaostřenými akanty. Je zdoben bílou linkou, která se rozdvouje.

Příčné břevno je dole připojeno. Je rovněž trubicovité a pravý konec má rozevřený. Uzavírá ho zelená zaostřená polopalmety, která je srostlá s tělem jednoho z draků ve vnitřním poli. Ve vnitřním poli jsou dva draci, bílý a zelený. **Bílý drak šplhá po dříku**. Má hnědé křídlo a červené nohy. Z tlamy mu vyrůstá zelená trojlístá rostlina. Zelený drak leze po příčném břevnu. Má červenou hlavu, červené křídlo i nohy. Z tlamy mu roste modrý oddenek se světlým trojlístem na konci. Z polopalmet, která uzavírají břevna vyrůstají oddenky, které ovíjí draky. Bílého draka ovíjí bílý a zeleného draka zelený oddenek, z kterého vyrůstá červený trojlíst zaplňující pravý horní roh vnějšího pole iniciály. Pozadí vnitřního i vnějšího pole iniciály je zlaté. Rám vnějšího pole iniciály je hnědý, obrysy jsou černé. Rám je zdoben bílými kroužky a písmenky x.

88. iniciála M-akcus na foliu 41 verso [obr. III/3e.7, CLIX-f.41v]. Majuskulní tělo iniciály je červené zdobené tmavočervenou vlnovkou. Dřívky jsou zakončeny polopalmety téže barvy. Ve vnitřním poli iniciály jsou dva zelení draci lezoucí vzhůru. Jejich obrysy jsou bílé. Pozadí je modré. Kazetový rám vnějšího pole iniciály je zelený. Vnitřní okraj je bílý. Iniciála je pouze v polích barevných ploch bez černé kontury jako iniciály ne obr. 35.

89. iniciála D-e na foliu 42 verso [obr. III/3e.8, CLIX-f.42r]. Majuskulní tělo iniciály je modré. Pravá část písmene je zdobena hnědou vlnovkou. Levá strana – dřívky je na koncích rozevřen. Ve vnitřním poli iniciály je rozběhnutá desenová ozdoba ve tvaru písmene S utvořená z bílé linky a zaostřených trojlístých palmet. Pozadí vnitřního i vnějšího pole iniciály je červené. Rám vnějšího pole iniciály je zelený. Vnitřní obrys je bílý. Iniciály je také pouze v polích barevných ploch bez černé kontury jako u obr. 35.

90. iniciála I-nitium na foliu 42 recto [obr. III/3e.9, CLIX-f.42v]. Tělo iniciály tvoří jakási pletenec spletený z modré a červené pásky hnědě orámovaný. Jedná se v podstatě o trubicovitý dřívky, na koncích rozevřený. V prostorech mezi pletencem a orámováním jsou bílé tečky. Hnědé pruhy jsou rozděleny bílou čerchovanou čarou. Uprostřed písmene je modrý medailon červeně orámovaný. Uvnitř medailonu je bílý jelen s červenými skvrnami. Horní část dřívky uzavírá kolmo dolů letící modrá orlice. Má červenou svatozář. Spodní část dřívky **uzavírá modrý pták, snad labuť, nebo pelikán** (podle dlouhého krku). Pozadí je zlaté. Rám vnějšího pole iniciály je zelený, obrysy jsou černé. Rám je zdoben bílou linkou.

91. iniciála E-t na foliu 45 recto [obr. III/3e.10, CLIX-f.45r]. Tělo kaligrafické iniciály je červené. Vnější i vnitřní pole iniciály je zdobeno zeleným nitkovitým ornamentem, který je doplněn červenými kolečky a bičičky. Pod iniciálou je v dolní borduře kaligraficky namalován zelený drak chrlící oheň na iniciálu. Má červené drápy.

92. iniciála Q-uoniam na foliu 66 verso [obr. III/3e.11, CLIX-f.66v]. Tělo iniciály je tvořeno ze dvou částí. První je okrouhlá část iniciály. Tvoří jí čtyři barvy. Od vnitřního pole iniciály: hnědá, bílá, světle modrá a tmavě modrá. Barevná pole se vlní – jako laločnaté listy, nejsou oddělena žádnou

linií. Krajiní barvy jsou v ohybech zdobeny bílými trojtečkami. Vnitřní pole iniciály vyplňují modré a červené vzájemně se křížící pásy vytvářející kosočtverce. **Druhou část iniciály tvoří zelený drak.** Je zakouslý z vnitřního pole do okrouhlé části iniciály a je podsunut pod tělo iniciály. Drak má modré křídlo a červené nohy. Z ocasu visícího vně orámovanou část iniciály, jako by mu vyrůstaly modré zavíjené lístky. Dračí tělo je zcela mimo vnější pole iluminace. Pozadí vnitřního i vnějšího pole iniciály je zlaté. Rám vnějšího pole iniciály je barevný. Příčné části jsou červené a svislé jsou zelené. Obrysy jsou černé. Rám je po ose zdoben bílou linkou.

93. iniciála l-n na foliu 101 verso [obr. III/3e.12, CLIX-f.101r]. Dřík tvoří modrý a červený pruh. Na koncích se rozevívá. Ve středu iniciály je hnědý ovál se třemi bílými kroužky a barevná pole tento ovál obklopují a vyhýbají se mu. Středem každého barevného pole probíhá bílá linka. Barevná pole jsou od sebe oddělena černobílou čarou. Dřík je z obou stran uzavřen zeleným laločnatým akantem, z něhož vyrůstají hnědé zkrácené laločnaté polopalmety. Pozadí je zlaté. Rám vnějšího pole iniciály je červený. Obrysy jsou černé. Na rámu je tmavočervená vlnka v jejíchž ohybech jsou bílé tečky.

94. iniciála P-rimum na foliu 128 verso [obr. III/3e.13, CLIX-f.128v]. Tělo iniciály je složeno z vertikálního dříku a **okrouhlá část z dračího těla** v červené a modré barvě. Trubicovitý vertikální dřík je na koncích rozevřen. Zleva je modrý, od červené je modrá oddělena černou čarou. Červené pole je od zdola nahoru a poté se začíná zaoblovat, aby vytvořilo oblou část iniciály. V tomto zaoblování se pole začíná měnit v tělo červeného draka se zelenou hlavou, modro hnědým křídlem, modrou a zelenou nohou. Tělo se obtáčí kolem červeného pole dříku a **hlava draka se poté zakusuje do své modré nohy.** Dračí hlava a nohy vytvářejí výplň vnitřního pole iniciály. Křídlo sahá do vnějšího pole iniciály. Dřík je na koncích uzavřen nahoře zeleným a dole hnědým kadeřavým laločnatým akantem. Nahoře z modrého pole těla iniciály vyrůstá modrá bobulka, dole modrý laločnatý akant na zeleném poli. Pozadí vnitřního i vnějšího pole iniciály je zlaté. Rám vnějšího pole iniciály je červený, obrysy jsou černé. Na rámu je bílá čerchovaná čára. Spodní rohy rámu jsou ozdobeny laločnatými polopalmetami barvy rámu.

95. iniciála P-aulus na foliu 131 recto [obr. III/3e.14, CLIX-f.131r]. Tělo iniciály lze rozdělit na dvě části, dřík a oblou část. Trubicovitý vertikální dřík je z červené a modré pásy. Barevná pole jsou od sebe oddělena černou čarou, středem každého pole probíhá bílá linka. Barvy se od středu k okraji ztmavují a tím vytváří iluzi plastičnosti. Dřík se na koncích rozevívá a je na obou koncích uzavřen zeleným laločnatým trojlístým akantem. **Oblou část tvoří zelený drak požírající dřík.** Drak má modrá křídla a červené pařáty. Ocas draka je tvořen z modré palmety a zeleného listu, které vyplňují vnitřní pole iniciály, a dále z modré laločnaté polopalmety, která ovívají dřík. Pozadí vnitřního i vnějšího pole iniciály je zlaté. Rám vnějšího pole iniciály je červený, obrysy jsou černé. Rám je zdoben střídajícími se bílými kroužky a bílými dvojtečkami.

96. iniciála P-aulus na foliu 144 verso [obr. III/3e.15, CLIX-f.144v]. Tělo iniciály je tvořeno z vertikální trubicovité části a z oválného tvaru převážně z modré a červené barvy. Vertikální dřík je trubicovitý. Vnitřní část dříku je vyplněna zelenou, modrou a hnědou tlustší čarou. Čáry se přes sebe překrývají a tím vytvářejí jakýsi pletenec. V mezerách jsou bílé tečky. Oblá část iniciály je od vnitřního pole iniciály červená a od modrého pole je oddělena bílou vlnovkou – motiv z laločnatých listů. V ohybech jsou z bílých teček vytvořeny rozetky. Z rohů vertikálního dříku vyrůstají do vnějšího pole hnědé laločnaté polopalmety. Vnitřní pole iniciály je z části nečitelné. Objevuje se **zde modrý kůň z něhož padá muž (Šavlovo obrácení)**, který je oděn do zeleného spodního šatu a červeného pláště - drapérii člení smyčkovité záhyby. Vousatý muž se obrací pohledem k nebi, které je naznačeno modrou barvou. Pozadí vnitřního i vnějšího pole iniciály je zlaté. Rám vnějšího pole iniciály je barevný. Příčné části jsou modré, svislé jsou zelené. Obrysy jsou černé. Na rámu je z bílé barvy ornament podobající se vlnovce s přisazenými liniemi.

97. iniciála P-ost na foliu 157 verso [obr. III/3e.16, CLIX-f.157v]. Iniciálu lze rozdělit na dvě části, dřík a oblou část. Dřík je tvořen dvěma barevnými páskami. Levá část je červená, pravá je hnědá. Barevná pole jsou od sebe oddělena bílou linkou a každým polem probíhá bílá čerchovaná linka. Trubicovitý dřík se na koncích rozevívá. Z obou stran je uzavřen modrým trojlístým akantem. Na horním konci vyrůstá z akantu hnědá polopalmeta. **Oblou část iniciály tvoří modré tělo hadího muže**. Tělo monstra se ovíjí od spodu skrze různobarevné části vertikálního dříku. Za polovinou vytvoří oblou část iniciály a provleče se tak, že hlava s vousy a tonzuroou je ve vnitřním poli iniciály. Pravá část iniciály, tedy část hadího těla, je z vnější strany obalována laločnatým světle modrým a hnědým listem. Barvy jsou od sebe odděleny bílou vlnovkou. Pozadí vnitřního i vnějšího pole iniciály je zlaté. Rám vnějšího pole iniciály je zelený, vnitřní obrys je bílý, vnější je černá.

98. iniciála P-aulus na foliu 157 verso [obr. III/3e.17, CLIX-f.157v]. Tělo iniciály je celé modré, **vertikální dřík tvoří ryba s dračí hlavou**, které z tlamy vychází oblá část iniciály, otáčí se a vrací se zpět za tělo tvora. Tam se proměňuje v zelený stvol, který prochází tvorovou tlamou, expanduje do vnějšího pole a je zakončen zelenou zaostřenou palmetou. Pozadí vnějšího i vnitřního pole iniciály je červené. Rám vnějšího pole iniciály je modrý. Od vnější stany k vnitřní se barva zesvětluje až je bílá. Přesto iniciála působí plošně, nemá černou konturu jako iniciály na obr. 35.

99. iniciála P-aulus na foliu 166 verso [obr. III/3e.18, CLIX-f.166v]. Tělo iniciály je modro zelené. Levá část dříku je modrá, pravá část je zelená. Barevná pole jsou od sebe oddělena černou čarou s bílými tečkami. Vertikální trubicovitý dřík se na koncích rozevívá. Z obou stran je uzavřen červeným trojlístým zaostřeným akantem. Z horního levého rohu dříku vyrůstá do vnějšího pole zelený zaostřený trojlíst. Oblá část iniciály má levou část zelenou a pravou modrou. Barevná pole jsou od sebe oddělena bílou vlnou – laločnatý list. V ohybech mají vlnky bílé čtyřtečky. **Ve vnitřním poli iniciály je podivné modré monstrum**. Má zakloněnou hlavu, dvě nohy a ocas. Pravá noha je značně nakročena vpřed. Stvoření jakoby šplhalo po těle iniciály. Dřík obtáčí modro bílý oddenek. Na dolní straně je zakončen modrým zaostřeným trojlíste. Druhá strana je

zakončena červenou zaostřenou palmetou, která je součástí vnitřního pole iniciály. Pozadí vnitřního i vnějšího pole iniciály je zlaté. Rám vnějšího pole iniciály je hnědý, obrysy jsou černé. Rám zdobí dvě bílé linky.

100. iniciála P-aulus na foliu 170 recto [obr. III/3e.19, CLIX-f.170r]. tělo iniciály tvoří levá vertikální půlená část a oblý tvar. Levá strana vertikálního dřívku je modrá, pravá je červená. Pole jsou od sebe oddělena černou čarou s bílými čárkami. Středem polí probíhá bílá linka. Trubicovitý dřív se na koncích rozevívá. Z obou stran je uzavřen zeleným laločnatým akantem. Z levého horního rohu břevna vyrůstá do vnějšího pole modrý zaostřený trojlíst, ze spodního levého rohu modrá polopalmeta. Červené pole těla iniciály je protáhlé a stáčí se do okrouhlé části iniciály. Předtím než se dotkne opět dřívku barvu změní na zelenou, pronikne dřívkem, obtočí jej a jako zelený oddenek s modrými palmetami a polopalmetami vyplní vnitřní pole iniciály. V prostředku oblé části iniciály je prstenec. Má odstíny modré barvy a je bíle zdoben kruhy a routovými motivy. Oblá část iniciály má dva odstíny červené barvy. Blíže k vnitřnímu poli je to barva bordó, která je od červené oddělená bílou vlnkou. V ohybech jsou bílé čtyřtečky. Rám vnějšího pole iniciály je hnědý, obrysy jsou černé. Rám je zdoben bílou vlnkou.

101. iniciála P-hilippenses na foliu 175 verso [obr. III/3e.20, CLIX-f.175v]. Tělo iniciály je zelené. Z obou stran je dřív uzavřen červenými zaostřenými listovými klínky. Klínky jsou spojené bílou linkou. Červená je také vnitřní strana oblé části písmene. Dělicí linka mezi červenou a zelenou barvou je bílá vlnka. V ohybech jsou bílé kroužky. Ve vnitřním poli iniciály je na zadních nohou stojící červený tygr. Pozadí vnitřního i vnějšího pole iniciály je modré. Kazetový rám vnějšího pole iniciály je hnědý, obrysy jsou tmavě hnědé. Rohy rámu jsou zdobeny hnědými bobulemi. Iniciála je vytvořena jen v základních barevných tónech bez černé kontury jako iniciála na obr. 35.

102. iniciála P-aulus na foliu 175 verso [obr. III/3e.21, CLIX-f.175v]. Vertikální dřív iniciály je na levé straně červený a na pravé modrý. Trubicovitý vertikální dřív se na koncích rozevívá. Barevná pole jsou od sebe oddělena černou vlnkou. Středem každého pole probíhá bílá vlnka. Dřív je uzavřen hnědým zaostřeným trojdílným akantem. Modrá plocha dřívku se stáčí, vytváří vnitřní stranu oblé části iniciály, pomalu se proměňuje v modrý oddenek, stává se součástí výzdoby vnitřního pole iniciály. Dále **prorůstá tělem draka a vyrůstá z jeho tlamy**. Oddenek je ukončen modrým zaostřeným trojlístem. Drak má zelenou hlavu, modrá křídla, zelené nohy, hnědé tělo a ocas je tvořen zeleným trojlístem, který prorůstá dřívkem. Oblá část iniciály je na vnější straně červená. Barevná pole od sebe odděluje bílá zubatá linka. Pole jsou zdobena bílými trojtečkami. Pozadí vnějšího i vnitřního pole iniciály je zlaté. Rám vnějšího pole iniciály je barevný: příčné části rámu jsou modré, svislé jsou červené. Obrysy jsou černé. Rám je na vnitřní straně, vedle černého obrysu, bílý. Spodní rohy rámu a levý horní jsou zatočené do tvaru pupence, čímž je dynamizován obvyklý pravoúhlý tvar rámu vnějšího pole.

III/3.f Shrnutí výsledků rozboru výzdoby Gigantické vyšebrodské bible

Výzdoba těl iniciál využívá z části aditivní konstrukce z románské tradice (pletence, aditivní monstra) a z části gotické uzavřené formy s orámovanou výzdobou vnějších polí včetně motivu kazetového rámu. Dále jsou ve vnitřních polích velmi častá monstra utvářena dle pozdně románských schémat, a však oproti tomu barevná škála je založená na kontrastu podle gotických vzorů. Barevných kontrastů si všimneme již při otevření bible, cihlově červená, temně modrá, zlatá. dalším typickým francouzským gotickým motivem jsou zaostřeně laločnaté listy, které doplňují i románské trojdílné květinové srostlice s člunkovitě přetáčenou střední částí. Obdobně i figurální kánon a kompozice kombinují pozdně románská schémata s čistě gotickými prvky. Francouzského původu jsou zjednodušené motivy laločnatých mísovitých záhybů a kaskád na bocích se smyčkovými záhyby i ostře lomenými záhyby „zackenstillu“.

Celkově lze výzdobu Bible shrnout do motivického repertoáru kolísajícího mezi přejímanými ohlasy francouzských gotických rukopisů spojovaných s pozdně románskou tradicí středoevropské knižní malby končícího 13. století. Z hlediska produkce svatofloriánského skriptoria byla tato Bible vytvořena před „Aich Bibel“,¹¹⁵ a po stylové vrstvě, již reprezentuje např. misál z Montsee (Viedeň ÖNB cod. 1827) a misál pro sv. Floriána (St. Florian Stiftsbibliothek cod. III, 29) z druhé poloviny 13. století.¹¹⁶

Josef Krása se domnívá, že Bible byla iluminována ve vyšebrodském klášteře kam byl iluminátor se svým pomocníkem pozván. Jen velmi malá část iluminací se týká textu. Podle téhož autora jsou postavy spíše mytologické.¹¹⁷

Literatura: FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965, p. 26-33.

III/4 Rozšíření katalogu

1) BREVIARIUM ORD. CISTERCIENSE [obr. III/4.1-IV-fol.1r, obr. III/4.1-IV-fol.132r]

IV

15. století – Rakousko či Bavorsko

pergamen – mírně zašlý

682 folií

¹¹⁵ Bible Fridricha von Aich, opata v klášteře Kremsmüster (Kremsmünster Stiftsbibliothek, cod. 351-354).

¹¹⁶ BRUCHER (pozn. 49), p. 335.

¹¹⁷ KRÁSA Josef: (pozn. 11), p. 292.

93 x 65 mm

bastarda, zrcadlo textu 73 x 52 mm

- rukopis byl roku 1971 zrestaurován¹¹⁸, desky dřevěné potažené hnědou kůží s tlačeným ornamentem.

Výzdobu kodexu tvoří pouze kaligrafické iniciály. Těla iniciál jsou tvořena majuskulními literami, vnitřní i vnější pole iniciál zdobí zjednodušené kaligrafické ornamenty v podobě stylizovaných výhonků se zavíjenými listy. Od vnějších polí do bordur expandují bičíky se stylizovanými laločnatými pásovými ornamenty výjimečně doprovázené srdčitými listy. Podle písma jde patrně o rukopis Rakouského či Bavorského původu.¹¹⁹

2) DIURNALE CISTERCIENSE [obr. III/4.2-XXII-fol.1r]

XXII

15. století ? – Čechy nebo Podunají

pergamen – více zašlý

299 folií

139 x 100 mm

gotická minuskule, zrcadlo textu 108 x 82 mm

- vazba je v dobrém stavu, desky dřevěné potažené hnědou kůží s tlačeným ornamentem.

Tělo iniciály je tvořeno dříkem, který přechází v oblou část. Dřík i oblá část iniciály jsou v polovině přeřaty prstencem. Na dříku má prsteneček geometrické tvary, na oblé části má prsteneček laločnatou palmetu. Geometrické tvary prstence na dříku přechází do vnitřního pole iniciály a vytvářejí rozvilinové vegetabilní motivy se stylizovanými laločnatých polopalmetami. Vnější pole iniciála nemá orámováno. Iluminátor využíval barvy: cihlově červenou, tmavě zelenou a světle hnědou. S největší pravděpodobností jde o tradicionalistickou nápodobu pozdně románských vzorů jaké v cisterciáckém prostředí vznikaly ještě v průběhu 15. století. Upřesnění datace i původu musí být teprve předmětem dalšího studia.

---

¹¹⁸ Restaurátorský ateliér, vedoucí Ladislav Kolařík.

¹¹⁹ Podle paleografického rozboru bratra Bruna.

3) FRAGMENTE AUS DEM TEXTE DER AURORA PETRI DE RIGA

[obr. III/4.3-XCI-fol. 36r]

XCI

14. století ? – střední Evropa

pergamen

313 folií

240 x 165 mm

gotická minuskule, zrcadlo textu 175 x 80 mm

- vazba je v dobrém stavu, kniha byla za opata Mickla převázána, desky dřevěné potažené bílou vepřovicí.

Kodex je vyzdoben pouze kaligrafickými prostředky. Velké iniciály využívají minuskulních tvarů, přičemž jejich dřívky jsou rozděleny na modrou a červenou plochu v podobě stylizovaných zaostřených rostlinných tvarů, zatímco ve vnitřním i vnějším poli iniciály se uplatňují stylizované výhonky zakončené bobulovitými zavíjenými lístky (pupence). Od rámců vnějších polí iniciál expanduje kaligrafická výzdoba do bordur ve formě bičků a stylizovaných lancetových polopalmet. Jde o kaligrafickou výzdobu ve střední Evropě zobecnělou od první poloviny 14. století. Přesnější určení původu i datace rukopisu bude teprve předmětem specializovaného studia.

4) LIBRI V CONSIDERATIONUM S. BERNARDI AD EUGENIUM PP. [obr.

III/4.4-CXX-fol.1r, obr. III/4.4-CXX-fol.1r-d]

CXX

14. století – Čechy ?

pergamen

92 folií

202 x 146 mm

gotická minuskule, zrcadlo textu 145 x 104 mm

- vazba je ve velmi dobrém stavu, kniha byla za opata Mickla převázána, desky dřevěné potažené bílou vepřovicí, kniha se sestává ze 13 různých textů Rukopis je vyzdoben kaligrafickými iniciálami v modré a červené barvě. Těla iniciál jsou jednobarevná a v základním tvaru majuskulních liter. Vnitřní pole iniciál vyplňují zkrácené stylizované laločnaté polopalmetry a ve vnějších polích se uplatňují pružné bičky expandující do bordur. Bičky mají podobu závitnic

nebo stylizovaných výhonků zakončených bobulemi. Jde o dílo jiného skriptoria než kat. III/3 – sig. XCI, ale reprezentuje obdobný příklad obecně rozšířených kaligrafických postupů. Datace i původ bude předmětem dalšího studia.

5) APPARATUS SUPER CLEMENTINIS JOANIS ANDREAE [obr. III/4.5-CXLVII-fol.1r, obr. III/4.5-CXLVII-fol.1r-d]

CXLVII

Polovina 14. století – Nicolo da Bologna (dílna)

pergamen – bílý

59 folií

420 x 290 mm

hrotitá minuskule, zrcadlo textu 358 x 225 mm

- vazba je ve velmi dobrém stavu, kniha byla za opata Mickla převázána, desky dřevěné potažené bílou vepřovicí.

Tento svazek je součástí jednoho celku s katalogem III/1.28- sig. CXXXVII (Decretum Gratiani), tedy jednoho z nejhodnotnějších kodexů vyšebrodské sbírky a byl Antonínem Friedlem v roce 1965 opomenut, patrně proto, že jeho výzdobu tvoří pouze ornamentální malované iniciály. Jde však o práci vzniklou ve stejné boloňské dílně kolem poloviny 14. století a tedy nesmírně kvalitní exemplář.

IV Závěr

Úkol, který jsem si na počátku této své práce dal, byla revize katalogu výstavy Iluminované rukopisy vyšebrodské, který sestavil doc. Antonín Friedl v roce 1965. Dále jsem chtěl katalog rozšířit, protože ve vyšebrodské klášterní knihovně nejsou jen iluminované rukopisy, které uvádí Antonín Friedl. Vybral pouze ty, které jsou nejskvostnější a obsahují iluminace větších rozměrů. Dále jsem se ve své práci chtěl věnovat Vyšebrodské gigantické bibli. Vyfotografoval jsem, a k této práci přiložil jako přílohu, všechny iluminované iniciály a provedl jsem jejich rozbor. U některých vyšebrodských svazků, zvláště pak u třetího svazku Vyšebrodské bible

(CLVII), jak již upozornil A. Friedl¹²⁰ můžeme sledovat sled práce ve skriptoriu a k němu přidružené malířské dílně. Někdy pracovali písaři a iluminátoři spolu na jednom místě, jindy rozděleně. Ve třetím svazku bible zanechali tvůrci bezděky nejvíce dokladů o své spolupráci. Písař píšící text podle předlohy vynechával vždy v záhlaví kapitoly místo pro namalování ornamentální nebo figurální iniciály. Jsou případy, že písař vynechal pro iluminaci místo a iluminátor jej celé nevyužil. Okolí iniciály je pak prázdné (např. sig. CLVII, ff. 194 rektó). V rukopisné sbírce jsou také početně zastoupeny kodexy zdobené kaligrafickou filigránovou ornamentikou (např. sig. 97, LXXXIII), velmi rozsáhlí a dosud nezpracovaný okruh představují rukopisy z 15. století a velmi pozoruhodné jsou rukopisy ze 16. století. .

Katalog A. Friedla jsem dále rozšířil o následující kodexy:

Breviarium Ord. Cisterciense – sig. IV

Diurnale Cisterciense – sig. XXII

Fragmente aus dem Texte der Aurora Petri de Riga – sig. XCI

Libri V Considerationum s. Bernardi ad Eugenium pp. – sig. CXX

Apparatus super Clementinis Joannis Andreae – sig. CXLVII.

Ale další rozšiřování o umělecko-historicky podstatné exempláře je pravděpodobné v souvislosti s pobíhající katalogizací vyšebrodského fondu. V tomto smyslu je má práce neúplná a zachycuje jednak v obecné poloze stávající neúplný stav vyšebrodského rukopisného fondu a za druhé otevírá prostor pro možné monografické zpracování jednotlivých děl či skupin rukopisů v rámci dalšího specializovaného studia.

---

¹²⁰ Friedl (pozn. 1), p. 7.

Archivní prameny

Archiv cisterciáckého opatství Vyšší Brod

- 1) Nomina, Cognomina, dies et annus Nativitatis, Patria, annus S. Professionis tec. tec. Religiosorum in hoc sacro loco, dicto Altovadum Professorum. HA116/III, kniha č. 158.

- 2) Catalogus Religiosorum Sacrum Cisterciencium Ordinem Altovadi ab anno MDLXXXII usque ad annum MDCCCXCVIII Professorum, Maximilian Millauer . HA116/II, kniha č. 149.

- 3) Fragmenta Necrologii monasterii altovadensis sjectis seriebus abbatum, parachorumque altovadensium, nec non nobelium, fundátorum et benefactorum ibidem supeltorum, una cum catalogum Religiosorum, dui ab anno 1600 et ultra usque nunc, ibidem vixerunt, et adhuc vivunt. Collecta et ordine chronologico digesta a P. S. K. A. P. [= Pater Siegfried Kühweg Altovadi Professus] MDCCCXXXV. Sig. HA116/III, kniha č. 157 (nestránkováno, seřazeno chronologicky)

Seznam použité literatury

- Beiträege zur Geschichte der Cistercienser-Stifte . . . , Xenia Bernardina . . . , Pars tertia Wien, Alfred Hölder 1891.
- BRODSKÝ, Pavel: Katalog iluminovaných rukopisů knihovny Národního muzea v Praze, Praha 2000.
- BRUCHER, Günter (ed.): Gotig in Österreich, Wien 2000.
- CONTI, Alessandro: La miniatura bolognese. Scuole e botteghe 1270 – 1340, Bologna 1981.
- ČERNÝ, Pavol: Du bon du coeur: Poklady francouzského středověkého umění v českých a moravských sbírkách, Olomouc 2006.
- FRIEDL, Antonín: Iluminované rukopisy vyšebrodské, Praha 1965.
- HLINOMAZ, Milan: Cisterciácké opatství ve Vyšším Brodě, Libice nad Cidlinou 2000.
- KAINDL, Dominik: Geschichte des zisterzienserstiftes Hohenfurt in Boehmen, Selbstverlag 1930.
- KRÁSA, Josef: České iluminované rukopisy 13. – 16. století, Praha 1990.
- KUTHAN, Jiří: Česká architektura v době posledních Přemyslovců, Vimperk 1994.
- KVĚT, Jan: Kreslený filigrán v rukopisech XII. – XIV. století: studie vzniku forem lineárního ornamentu, Praha 1924.
- LÍBAL, Dobroslav: Řád Cisterciáků v Českých zemích ve středověku, Praha 1994.
- MILLAUER, Maximilian: Fragmente aus dem Nekrolog des Zisterzienser – Stiftes

- Hohenfurt, mit Anmerkungen . . . , Prag, Gottlieb Haase 1819.
- RIEDL, Mirko: Katalog prvotisků jihočeských knihoven, Praha 1974.
  - SCHMIDT, Gerhart: Die Buchmalerschule von St. Florian, Wien, 1961.
  - SCHULTES, Lothar / PROKISCH, Bernharda (ed.): Gotik Schätze Oberösterreich, Linz 2002.

Obrazová příloha